

WIADOMOŚCI DIECEZJALNE PODLASKIE

MIESIĘCZNIK URZĘDOWY KURII DIECEZJALNEJ

Adres Redakcji: Siedlce, Kuria Diecezjalna.

W sprawach prenumeraty i innych administracyjnych adres: Kuria Diecezjalna, Siedlce

Zeszyty zamienne i egzemplarze recenzyjne należy nadsyłać pod adresem Redaktora.

Przedpłata roczna 20 zł., cena zeszytu miesięcznego 2 zł.

OD STOLICY APOSTOLSKIEJ

Św. Kongregacja Sakramentów.

Instrukcja

o starannym strzeżeniu Najśw. Eucharystii^{*)}

1 Nigdy (Nullo unquam tempore) Stolica Apostolska nie omieszczała Ordynariuszom podawać środków ochronnych, którymi by Najśw. Eucharystię, czy to na podstawie prawa ogólnego czy na podstawie indultu przechowywaną w kościołach naszych, pilnie strzeżono i nie narażono na jakiegokolwiek zbeszczeszczenie. Przepisy karności kanonicznej, wydawane w tej sprawie z biegiem czasu, widnieją obecnie zebrane w kan. 1269 Kodeksu Prawa Kanonicznego, który opiewa:

§ 1. Najśw. Eucharystię należy przechowywać w tabernakulum nieruchomym, umieszczonym w środkowej części ołtarza.

§ 2. Tabernakulum ma być ozdobne, zewsząd dobrze zamknięte, upiększone według przepisów liturgicznych, nie ma nic innego w sobie mieścić, a powinno się go tak pilnie strzec, by mu nie zagrażało żadne niebezpieczeństwo świętokradzkiej zniewagi.

§ 3. Gdy zachodzi jaki poważny powód, uznany przez miejscowego Ordynariusza, nie jest zakazane przechowywanie w nocy Eucharystii poza ołtarzem, jednakże na korporale w miejscu bezpieczniejszym i odpowiednim przy zachowaniu przepisu kan 1271¹⁾.

^{*)} W tłumaczeniu J. E. Biskupa Dr Okoniewskiego.

¹⁾ Kan. 1271: Przed tabernakulum, w którym przechowuje się Najśw. Sakrament ma się świecić we dnie i w nocy przynajmniej jedna lampa napełniona oliwą lub woskiem pszczelnym; gdzie nie można nabyć oleju z oliwek, tam pozostawia się roztropności miejscowego Ordynariusza, by go zastąpiono innymi olejami o ile możności roślinnymi.

§ 4. Klucza od tabernakulum, w którym przechowuje się Najśw. Sakrament, należy strzec jak najstaranniej, za co w sumieniu odpowiada kapłan, mający pieczę nad kościołem albo kaplicą.

2. Niniejsza św. Kongregacja, której powierzono pieczę nad siedmiu Sakramentami (kan. 249), i która już wydała Instrukcję z dnia 26 maja 1929²⁾ „o niektórych sprawach, których należy unikać i których należy przestrzegać przy odprawianiu Mszy św. oraz przy rozdawaniu i przechowywaniu Najśw. Sakramentu”, uznała za rzecz odpowiednią przypomnienie przepisów kanonicznych wszystkim, którzy mają ściśle zaprawdę obowiązek przechowywania Najśw. Eucharystii, z dodaniem zwięzłych wyjaśnień i podaniem innych sposobów zaradczych, więcej do obecnych czasów zastosowanych, za pomocą których Najśw. Eucharystia mogłaby być jak najpilniej strzeżona i skutecznie od jakiejkolwiek zniewagi zabezpieczona.

3. Ścisłe zachowanie pewnych Kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego przyczynia się wielce do osiągnięcia pożądanego, nader szlachetnego celu. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że pod grzechem śmiertelnym dwóch wymaga się warunków, żeby Najśw. Eucharystia mogła być w kościele przechowywana: 1) aby ktoś miał nad nią pieczę; 2) aby kapłan regularnie przynajmniej raz w tygodniu odprawiał w miejscu świętym Mszę św. (kan. 1265 § 1). Jeśli zaś niekiedy Stolica Apostolska dla braku kapłanów zezwala, żeby Mszę św. co 15 dni tylko odprawiano dla odnowienia św. Postaci z zastrzeżeniem zawsze, że nie ma niebezpieczeństwa ich zepsucia, nigdy jednak nie zwalnia, przeciwnie domaga się usilnie, żeby była osoba, która by w dzień i w nocy czujnie strzegła Najśw. Sakramentu³⁾).

Nadto na trzy przepisy w przytoczonym wyżej kanonie 1269 należy zważyć:

a) Najśw. Eucharystię trzeba przechowywać w tabernakulum nieruchomym (§ 1) i zewsząd dobrze zamkniętym (§ 2); b) tabernakulum ma być tak pilnie strzeżone, by mu nie zagrażało żadne niebezpieczeństwo zbeszczeszczenia (§ 2); c) klucz od tabernakulum powinien jak najpilniej strzec kapłan (§ 4).

O każdym tym przepisie kilka uwag.

4. a. Tabernakulum ma być nieruchome i zewsząd dobrze zamknięte. Od przepisu tego, obowiązującego pod grzechem śmiertelnym, nie może ani Biskup zwolnić ani zwyczaj choćby stuletni i od niepamiętnych utrwalony czasów oswobodzić z wyjątkiem wypadku, o którym mowa w § 3, gdzie zabezpiecza się Najśw. Eucharystię jakoby już wyjątkową ochroną. Zamknięcie zaś zupełne oznacza wnętrze (cyboryum) wykonane z materiału trwałego i mocnego. Wedle przepisów zaś liturgicznych można tabernakulum zbudować z drzewa albo z marmuru albo z metalu⁴⁾, który to materiał jest najtrwalszy. Najwięcej

²⁾ Acta Ap. Sedis, vol. XXI, p. 631 seq.

³⁾ Zob. S.R.C. z dn. 17 lutego 1881 (decr. n. 3527).

⁴⁾ Caeremoniale parochorum iuxta novissimas A.S. sanctiones concinnatum, art. VII De tabernaculo, n. 9 ad 4.

jednak zależy na tym, aby tabernakulum zbudowano z materiału mocnego i aby poszczególne części ściśle się z sobą spajały, zamek zapewniał największe bezpieczeństwo i silnie przylegał do drzwiczek, których zawiasy mają być trwałe i rozłożyste, aby je z wnętrzem dokładnie łączyły. Gdźieniegdzie Biskupi dla większego zabezpieczenia Eucharystii zarządzili, aby wewnątrz z samego składało się metalu. Przepis ten należy jak uczy kardynał Gasparri⁵⁾ tam, gdzie istnieje, dokładnie zachować. Najlepiej zaradziłoby się potrzebie, gdyby tabernakulum było prawdziwą skrzynią żelazną, zwaną ogniotrwałą, której by nie można ani przedziurawić ani wyłamać zwykłymi sposobami złodziejskimi, i mocnymi łańcuchami ściśle z ołtarzem na najniższym jego stopniu albo ze ścianą przeciwległą spojną. Owe skrzynie zaś żelazne należy zbudować albo w formie wnętrza tabernakulum i pokryć je płytami marmurowymi, aby miały wygląd dzieła ozdobnego stosownie do § 2 wspomnianego kanonu; albo przynajmniej tak, by je można wmontować do tabernakulów już istniejących. Takie tabernakula zowią się tabernakulami bezpieczeństwa. Dla usunięcia jakiegokolwiek wątpliwości w sprawie zachowania przepisów liturgicznych przy budowie tych tabernakulów należy mieć na uwadze odpowiedź św. Kongregacji Obrzędów z dnia 1 kwietnia 1908 na podanie jej przedłożone w imieniu Ordynariuszów prowincji kościelnej milwauckiej w Ameryce Północnej przez pewnego kapłana, który przedstawił do zatwierdzenia nowe tabernakulum bardzo silne i tak zbudowane, że nie sprzeciwiało się ni rubrykom Rytuału Rzymskiego, ni dekretem tejże św. Kongregacji: „Powiadomić pytającego się kapłana o odpowiedzi św. Kongregacji Obrzędów wydanej dnia 18 marca 1898 w podobnym wypadku: cel wynalazcy godzien jest pochwały, załatwienie jednak sprawy i doprowadzenie jej do skutku należy do miejscowych Ordynariuszów”.

Podobnie w sprawie diecezji Superior o nowym sposobie przechowywania Najśw. Sakramentu: Najprzewielebniejszy Biskup, by tym pewniej postąpić w zatwierdzeniu pewnego tabernakulum, zwrócił się do św. Kongregacji Obrzędów z pełnym czci zapytaniem: „Czy czyni zadość prawom liturgicznym opisana forma drzwiczek półokrągłych, obracających się na kulkach bez zawias, tak że nie stoi nic na przeszkodzie, aby Biskup mógł ją polecić kapłanom; czy też tabernakulum ma mieć drzwiczki z zawiasami i tak być zamykane”, św. Kongregacja Obrzędów po zasięgnięciu zdania Komisji Liturgicznej tak odpowiedziała: „W wypadku tym nie ma zastrzeżenia, zresztą sprawa ta należy do Najdostojniejszego Biskupa”.

Zapewne przy zastosowaniu mocnych tych tabernakulów, zaradza się w drugi sposób wielce skuteczny ochronie Najśw. Eucharystii. Jednakże niniejsza św. Kongregacja nie nakłada obowiązku nabycia ich na te kościoły, które w zwykłe wyposażone są cyboria (tabernakula), byle by one rzeczywiście dawały rękojmię bezpieczeństwa, chociaż radzi ich użycie w kościołach nowych. Jedno zaś usilnie zaleca Biskupom, aby wobec ich umiłowania Najśw. Sakramentu, czuwali i starali się, by i zwykłe tabernakula w kościołach ich diecezji na

⁵⁾ De Ssma Eucharistia, II, 263 n. 994.

tyle były mocne, aby można wszelkiego niebezpieczeństwa świętokradczej zniewagi uniknąć, a usunęli z całą surowością takernakula, które nie są całkowicie bezpieczne.

5. „Tabernakulum trzeba strzec tak pilnie, by mu nie zagrażało żadne niebezpieczeństwo świętokradczej zniewagi”. Nie wystarczy stróż stały; nie dość, żeby tabernakulum było tak mocne, że nie można go przedziurawić świdrem ani rozpruć dłutem; nie dość, żeby podrobionym kluczem nie można go było otworzyć. Prawo wymaga trzeciej ochrony: pilnej czujności. Piecza zaś ta nieustana zawiera zachowanie różnego rodzaju sposobów bezpieczeństwa stosownie do czasu i miejsca.

A w sprawie stróża, jakkolwiek było by pożądane, by był nim kleryk, a nawet kapłan, nie zabrania się, by był człowiekiem świeckim, byle by odpowiadał za klucz, którym zamyka się miejsce przechowania Eucharystii. Powinien on przebywać w pobliżu tego miejsca dniem i nocą, tak, by szybko się zjawił, gdy zajdzie potrzeba, słowem ustawicznie czuwał: nie opuszczał nigdy kościoła w czasie, w którym tenże otwarty jest dla wiernych, a oni w małej są liczbie. Ta sprawa bardziej jeszcze jest nagląca w kościołach miejskich, gdzie wierni nie znają złodzieiów wałęsających się po świątyniach a przebranych za pielgrzymów albo żebraków uważnie wyszukujących momentu, gdy czujność jest w zawieszeniu i szybko, jakby w mgnieniu oka popełniających świętokradzką kradzież. Albo też oglądają oni miejsce, badając drzwi, okna, kraty, bramy, zwłaszcza boczne, w dzień, by następnie w nocy zabiegliwie w czyn wprowadzić niecny zamiar. Jeśli to rzadziej zdarza się na wsi, gdzie obecność osoby obcej i tam nieznaney, która kościół obchodzi i doń wkracza, łatwiej rzuca się w oczy i budzi podejrzenie u kapłanów i wiernych, nie zwalnia to jednak proboszcza albo rządcę kościoła od obowiązku czuwania nad Eucharystią. Dokładny zaś jego sposób pozostawia się ich roztropnemu mniemaniu przy uwzględnieniu okoliczności miejsca, np. czy przez nawiedzenie kilkakrotne kościoła dziennie, czy przez powierzenie opieki osobom doświadczonym, które w pobliżu przebywają, czy też przez prywatne nawiedzenie Najśw. Sakramentu w różnych dnia godzinach. Powinien również mieć oko na robotników i inne osoby, które ze względu na zajęcie albo z innych przyczyn przychodzą do kościoła, do zakrystii lub do przyległej plebanii albo mieszkania stróża.

Troskliwej zaś opieki nad Najśw. Sakramentem prawem przepisanej nie można umniejszyć w nocy, kiedy kościół jest zamknięty. Jako szczególne środki bezpieczeństwa zastosowane, jak wymaga roztropność, na czas nocny zwykle lub stale czy to dla bezpieczeństwa Najśw. Eucharystii, czy też dla zapobieżenia grabieży naczyń świętych, obrazów, ofiar albo sprzętów kościelnych, wymienia się: 1. wszystkie drzwi kościelne powinny być obwarowane, o ile konieczność wymaga i zachodzi możliwość, mocnymi zamkami i zaporami, w ten sposób, aby tylko od wewnątrz kościół kluczami można otworzyć, okna zaś powinny być zabezpieczone żaluzjami albo kratami; 2. ilekroć wieczorem zamyka się kościół, należy go dokładnie zbadać, by jakiś złoczyńca w nim nie pozostał; 3. obowiązek zamykania kościoła

oraz klucze należy powierzyć osobom zupełnie pewnym, mianowicie nie alkoholikom. Do tych środków bezpieczeństwa dołączamy inną jeszcze bardzo zalecaną, która z dnia na dzień zyskuje na popularności i niekiedy tam, gdzie jest użyta, korzystną stanowi obronę przed zamysłami złodziei, mianowicie zaprowadzenie w stosownych miejscach dzwonków elektrycznych, które odzywają się podczas otwierania bram i przy ich dotknięciu, albo przy dotknięciu tabernakulum, ołtarza, mensy lub świeczników, co zwraca natychmiast uwagę kapłana albo stróża. Można też zaprowadzić instalacje elektryczne, które w jednej chwili oświetlają kościół, a stróża informują o obecności złodziei. Jednakże instalacje te należy, aby cel swój osiągnęły, umiejętnie i zmyślnie ukryć tak, by usunęły podejrzenie złodzieja, oraz codziennie sprawdzić, czy dobrze działają.

Szczególną i nadzwyczajną ostrożność wykazuje w końcu § 3 wspomnianego kanonu: „Gdy zachodzi jaki poważny powód, uznany przez miejscowego Ordynariusza, nie jest zakazane przechowywać w nocy Eucharystię poza ołtarzem, jednakże na korporale w miejscu bezpieczniejszym i odpowiednim zachowaniu przepisu kan. 1271”. Za miejsce to służy zazwyczaj zakrystia, byle by była miejscem bezpieczniejszym i godnym albo skrzynia mocna i doskonale zamknięta (ogniotrwała), o ile by się więcej nadawała, wmurowana w jedną ze ścian kościoła. Jeśli zaś ani kościół ani zakrystia nie dają koniecznego zapewnienia, można Eucharystię przechowywać w innym miejscu, nawet prywatnym. Proboszcz powinien się wtedy starać, aby Najśw. Sakramentu strzeżono z należytą czcią i uszanowaniem i aby przechowanie to nie umniejszało wiary wiernych w obecność rzeczywistą. Przy tego rodzaju przechowywaniu Najśw. Sakramentu należy Święte Postacie nie tylko okryć korporalem, lecz zawsze zamknąć w naczyniu czyli puszcze⁶⁾; nadto, gdy się je wynosi z tabernakulum kościelnego albo do niego odnosi, powinien kapłan regularnie przyodziać komżę i stulę i iść przynajmniej w towarzystwie kleryka niosącego światło.

Nadto starać się powinni rzędcy kościołów celem zapobieżenia kradzieży, aby w tabernakulach, o ile to możliwe, nie pozostawały puszki i naczynia drogocenne, przez co pobudza się więcej chciwość i zuchwałość złodziei. Jeśli zaś z okazji niektórych uroczystości się tych naczyń używa, życzyć by trzeba gorąco, aby je wśród ostatniej Mszy św. puryfikowano i złożono w bezpiecznym miejscu, ale nie w zakrystii. Partykuły zaś, które zostały, należy przełożyć do zwykłej puszki. Podobnie należy powstrzymać się od zdobienia ołtarzy, posągów i obrazów (pozostawiając je przyozdobione ku czci publicznej) wielce drogocennymi wotami, jak złote i srebrne obrączki, łańcuszki, naszyjniki, kolczyki, drogie kamienie i t.p. Jeśliby to należało uczynić z powodu jakiejś uroczystości, trzeba po niej usunąć je z kościoła a wiernych o przyczynie usunięcia pouczyć.

6. „Kluczyk od tabernakulum powinien kapłan strzec jak najstaranniej”. Wszystkie środki bezpieczeństwa, wymienione dotąd, zawio-

⁶⁾ Zob. dekr. w sprawie diec. (Alton obecnie Springfield-Illionois) sufragani Chicago-St.-un d'An, not. 2).

da, jeśli się kluczyka od tabernakulum, o co przede wszystkim dbać należy, nie strzeże należycie, jak to wyraźnie wymaga ostatni § 4 kanonu, obarczając grzechem śmiertelnym kapłana, którego pieczę jest on powierzony. Aby rządca kościoła jak najgorliwiej spełnił przepisany kanonem obowiązek, nakazuje mu się wyraźnie, aby kluczyka od tabernakulum nie zostawiał nigdy na ołtarzu, albo w zamku drzwi-
czek nawet w czasie, kiedy przed ołtarzem Najśw. Sakramentu odprawia się nabożeństwo albo rozdziela Komunię świętą, przede wszystkim, jeśli ołtarz ten nie jest na miejscu widocznym. Po ukończeniu nabożeństw powinien rządca kościoła kluczyk przechować bądź w domu, bądź nosić go nieustannie przy sobie z wykluczeniem zagubienia, bądź w zakrystii w miejscu bezpiecznym i tajemnym na inny klucz zamkniętym, którym podobnie opiekuje się rządca kościoła⁷⁾.

Kapłani, Najśw. Eucharystii stróże, powinni starannie o tym pamiętać, że obowiązek jak najpilniejszego strzeżenia kluczyka od tabernakulum jest obowiązkiem poważnym, jak na to wskazują cel i same słowa prawa. Kapłanem, któremu przysługuje prawo i obowiązek strzeżenia kluczyka, jest rządca kościoła albo kaplicy. Jeśli jest nieobecny, powinien i musi na czas nieobecności swej poruczyć pieczę nad kluczykiem innemu kapłanowi. A jeśli kluczyk przechowuje w zakrystii w zamknięciu, może ów drugi klucz oddać zakrystianowi na czas nieobecności swojej i ewentualnej potrzeby kluczyka od tabernakulum, co potwierdza oczywiście praktyka ogólnie przyjęta. Jeśli chodzi o kościół parafialny, powinien czuwać nad kluczykiem proboszcz; jeśli chodzi o kościół katedralny albo kolegialny, który równocześnie jest parafialny, pieczę nad Najśw. Eucharystią należy do Kapituły, drugi zaś kluczyk od tabernakulum powinien przechowywać proboszcz (kan. 415 § 3 n. 1). Proboszcz ma też wyłączne prawo przechowywania kluczyka od tabernakulum, chociaż by przy kościele parafialnym erygowane było bractwo. W kościołach, które nie są kościołami parafialnymi, a w których na mocy indultu Stolicy Apostolskiej przechowuje się Najśw. Sakrament, przechowują kluczyk kapelani czyli rządcy, nigdy ludzie świeccy, choćby byli patronami. Bez indultu apostolskiego nie mogą ludzie świeccy nigdy przechowywać kluczyka.

7. Szczegółowe uwagi podać należy o przechowywaniu kluczyka od tabernakulum w kościołach zakonnic albo zgromadzeniach i domach niewiast pobożnych. Biorąc naprzód pod uwagę postanowienie kan. 1267, na którego podstawie Najśw. Eucharystia, po odwołaniu jakiegokolwiek przywileju przeciwnego, nie może być przechowywana w domu zakonnym albo pobożnym, jak tylko w głównej kaplicy, u zakonnic zaś ani w chórze, ani wewnątrz klasztoru. Ordynariusze powinni zatem żywo o tym pamiętać i dokładnie w czyn wprowadzać, że kluczyk od tabernakulum nie powinien być przechowywany w obrębie murów klasztornych⁸⁾. Kluczyk więc na przyszłość

⁷⁾ Zob. Encykl. wydaną z polecenia Benedykta XIV przez św. Kongregację Biskupów i Zakonów dnia 9 lutego 1751.

⁸⁾ Zob. rezolucję św. Kongregacji Obrzędów z dnia 2 maja 1778 ad VI (dekret n. 3448) kard. P. Gaspari, dzieło przyt. 266, n. 998.

należy przechowywać w zakrystii, aby był pod ręką, ile razy zachodzi potrzeba. Po ukończeniu zaś św. obrzędów, a przede wszystkim w nocy, kluczyk powinien być złożony w miejscu bezpiecznym, pewnym i tajemnym; ponadto dwoma kluczami zamkniętym, z których jeden powinien być pod opieką przełożonej zgromadzenia albo jej zastępczyni, drugi zaś u innej zakonniczki, np. u zakrystianki, tak, że obydwie muszą współdziałać przy otwieraniu miejsca wspomnianego. Przepis ten niech staranie wezmą pod uwagę Ich Eksceleńcje XX, Biskupi i niech w wykonaniu go będą nieugięci pomijając wszelkie względy ludzkie, aby zapobiec nadużyciom i nieuszanowaniom, które by mogły ogarnąć Najśw. Eucharystię.

8. W odniesieniu do kaplic seminaryjnych i kolegiów kościelnych oraz zakładów dla wykształcania i wychowania młodzieży płci obojga, kaplicy szpitalnej i tegoż rodzaju hospicjum, które mogą przechowywać Najśw. Eucharystię, kluczykiem od tabernakulum powinien opiekować się ich rektor albo kierownik, jeśli jest kapłanem, w przeciwnym razie ojciec duchowny albo kapelan, przeznaczony do odprawiania Mszy świętej i sprawowania funkcji św.; on też starannie czuwać powinien, by kluczyk nie dostał się do rąk niepowołanych.

9. W prywatnych na koniec kaplicach, posiadających z upoważnienia apostolskiego prawo przechowywania Najśw. Eucharystii, kluczyk od tabernakulum przechowuje się zazwyczaj w zakrystii pod pieczęcią Zgromadzenia raczej niż kapelana⁹⁾. Lecz, jeśli Biskup uważa za stosowniejsze, żeby kluczyk nie był oddany pieczy posiadaczowi indultu, niech go powierzy kapłanowi, odprawiającemu Mszę św., zwłaszcza, jeśli on stale tam celebrował, albo niech odda proboszczowi, który w każdym poszczególnym wypadku, jeśli to nie następcza trudności, powierzy je kapłanowi mającemu celebrować.

Osobom świeckim, posiadającym z indultu kaplicę prywatną z prawem przechowywania Najśw. Sakramentu, o ile powierzono im straż nad kluczykiem od tabernakulum, należy przypomnieć; a duchowni jakkolwiek obdarzeni godnością kościelną uprzytomnić sobie mają, że ważny na nich spoczywa obowiązek czuwania nad tym, ażeby kluczyk nie dostał się do rąk jakiejkolwiek osoby nawet z ich rodzin lub służby.

10 Św. Kongregacja zdaje sobie sprawę, że wymienione środki bezpieczeństwa nie osiągną zamierzonego celu, jeśli Ich Eksceleńcje XX. Biskupi i miejscowi Ordynariusze wraz z proboszczami i rektorami kościołów, kierownikami wszelkiego rodzaju zakładów i przełożonymi zakonnic, nie będą mieli na uwadze czterech tych przepisów bardzo ważnych:

a) Niech tak podczas św. wizytacji diecezjalnych, jak i poza nimi przy okazji sami lub przez odpowiednich duchownych pilnie badają i obejrzą, w jaki sposób nie tylko w poszczególnych parafiach, lecz i w kościołach, kaplicach, również prywatnych, którym przysługuje to prawo, zabezpieczono zupełną opiekę nad Najśw. Sakramentem. A ilekroć dowiedzą się, że nie wszystko, co prawo

⁹⁾ Kard Gaspari, dzieło przyt., II 267 n. 999,

wymaga, zastosowuje się, niech nakażą, aby czym prędzej było wykonane, w krótkim terminie, pod karą grzywny pieniężnej oraz suspenzy od funkcyj kapłańskich dla kapłanów albo urzędu, stosownie do wielkości winy popełnionej, w którą popadają ci, którym przysługuje obowiązek starania się o środki bezpieczeństwa. Od tego rodzaju trudu nie uwolni owych osób może podsuwana wymówka, że w przeszłości nie wydarzyła się żadna zniewaga ani nic niegodnego; co bowiem dotąd nie zaszło, może zająć z biegiem czasu wskutek złości ludzkiej po zaniedbaniu koniecznych sposobów bezpieczeństwa.

b) ilekroć świętokradzkie kradzieże z jakiegokolwiek przyczyny wydarzą się w jego diecezji (przed czym niech Bóg zachowa), niech Biskup miejscowy albo sam, co bardzo jest pożądane, albo przez Oficjała Kurii, specjalnie w tym celu delegowanego, przeprowadzi zawsze dochodzenia sądowe przeciw proboszczowi albo innemu kapłanowi tak świeckiemu jak zakonnemu, nawet wyjętemu, który ma pieczę nad Najśw. Sakramentem. Akta procesu powinien tenże Biskup przesłać niniejszej św. Kongregacji z opinią swoją, w której przede wszystkim opisać dokładnie te same kradzieże okoliczności czasu i miejsca, a następnie mając przed oczyma akta owego procesu wyjawi zwłaszcza czyjej winie czy zaniedbaniu karygodnemu należy popełnioną zbrodnię przypisać i zaproponuje kary kanoniczne przeciw winowajcom oraz odczeka zarządzeń niniejszego św. Urzędu.

c) Niech rozważą dokładnie surowość kar, ustanowionych kan. 2382¹⁰⁾ przeciw proboszczowi, który by poważnie zaniedbał opiekę nad Najśw. Eucharystią nawet jeśli by nie zasła zbrodni profanacji. Owe kary rozciągają się aż na pozbawienie go parafii. Zważywszy zaś cel prawa, niech zabiegają, aby podobne kary wymierzyć, nakładając je stosownie do występków, i innym rządcom kościoła, którzy ciężko zawinili w sprawowaniu trudnego urzędu im powierzonego, używając, o ile zachodzi potrzeba, nadanych w tym celu koniecznych i stosownych władz przez niniejszą św. Kongregację. Dla uchylenia się od tych kar nie pomaga przyczyna, podana może przez proboszcza albo innych, na których ciąży obowiązek pieczy nad św. Postaciami, że tabernakula pozostają otwarte, a kluczy nie przechowuje się w miejscu bezpiecznym z powodu niedbalstwa innego kapłana. Do nich bowiem należy staranna i usilna troska o św. naczynia i Najśw. Eucharystię; do nich osobiście należy obowiązek wiernego i czujnego stróżowania, by po ukończonych nabożeństwach tabernakula nie były wystawione na zniewagę i świętokradzką grabież. Należy więc podobnymi karami strofować i wspomnianego kapłana i każdego innego, który zawinił niedbałością tego rodzaju, jako że dali w sposób zdrożny sposobność do tak wielkiej zbrodni. By zaś Ordynariusze miejscowi mogli ścigać karami również i winnych zakonników czci obojga, nawet wyjętych, wedle niniejszych przepisów apostolskich

¹⁰⁾ Kan. 2382: Jeśli proboszcz bardzo zaniedbał administracji Sakramentów, zapatrywania chorych, nauczania dzieci i ludu, kazań w niedzielę i inne święta, dozoru nad kościołem parafialnym, pieczy nad Najśw. Eucharystią, nad olejami św., ma go Ordynariusz ukarać podług prawideł kan. 2168–2175.

w omawianej sprawie, mocą niniejszej instrukcji nadajemy im wraz z Przełożonymi zakonnymi, którym również obecna św. Kongregacja ten obowiązek powierza, władzę kanoniczną, zastrzegając jednak tylko Biskupowi prawo przeprowadzenia procesu wspomnianego pod lit. b) w wypadku tam opisanym.

d) Niech pilnie zbadają, czy kościoły i kaplice, którym na mocy prawa ogólnego (zob. kan. 1265 § 1 n. 1—2)¹¹⁾ nie przysługuje przechowywanie Najśw. Eucharystii, posiadają to prawo na mocy indultu apostolskiego Brewem na zawsze lub reskryptem do czasu. Ilekroć zaś dowiedzą się, że ten przywilej nie ma oparcia prawnego, niech starają się znieść go jako nadużycie. Niech się nadto nie okazują zbyt łaskawi w przyjmowaniu i polecaniu wniosków o uzyskanie przywileju przechowywania Najśw. Eucharystii w miejscach, którym nie przysługuje to na podstawie prawa ogólnego, przeciwnie, niech się od tego powstrzymują, chyba że przemawiają za tym przyczyny bardzo poważne; chodzi zwłaszcza o kaplice prywatne i kościoły położone zbyt daleko od mieszkań wiernych, w górach samotnych, wśród olbrzymich przestrzeni, które nie zabezpieczają opieki wiernej i absolutnie bezpiecznej nad św. Postaciami. Łatwiej zaprawdę znieść można niekiedy, że nawet znacznej części wiernych nie udziela się korzyści uczczenia Najśw. Eucharystii, niż gdyby wystawiona była na dość prawdopodobne niebezpieczeństwo zniewagi. Owszem nawet Instrukcja niniejsza daje Ich Ekscelencjom XX. Biskupom i Ordynariuszom miejscowym władzę odwołania prawa przechowywania Eucharystii w kościołach i kaplicach, także prywatnych, które posiadają ten przywilej na mocy indultu, skoro zauważą, że albo poważne zaszczyt nadużycia albo nie wszystkie dla pewnej zupełnie opieki i czci i kultu należnego Najśw. Sakramentowi współdziałają warunki

Te są normy prawne i ważniejsze sposoby bezpieczeństwa, które niniejsza św. Kongregacja postanowiła przykazać Ordynariuszom, aby ci znowu usilnie polecili je proboszczom i innym opiekunom Najśw. Sakramentu, celem wykonania ich i wykorzenia jakichkolwiek nadużyć, jeśli się zakradły, a zabezpieczyć się przed nimi, jeśli by nie istniały. Inne zaś normy, które by wydawały się zależnie od warunków czasu i miejsca bardziej odpowiednie do osiągnięcia tego samego celu pozostawia się gorliwości i usilnej troskliwości tychże Pasterzy. Ich tedy, wspartych niniejszymi sposobami, błagamy w Panu i zaklinamy, aby wszystkimi siłami dążyli do skutecznej opieki nad Najśw. Eucharystią i do usuwania bez-

¹¹⁾ Kan. 1265 § 1: Jeśli jest ktoś, który by mógł mieć pieczę nad Najśw. Sakramentem, a kapłan przynajmniej raz na tydzień w tym miejscu zwykle odprawiał mszę, to:

1. powinno się przechowywać Najśw. Sakrament w kościele katedralnym, w głównym kościele opactwa i prałatury udzielnej, w każdym kościele parafialnym czy quasi — parafialnym oraz w kościele przyłączonym do domów zakonnych wyjętych tak męskich jak żeńskich;

2. można przechowywać Najśw. Sakrament za zezwoleniem Ordynariusza miejscowego w kościele kolegiackim, w głównej kaplicy publicznej czy półpublicznej, domu proboszcza albo zakonnego oraz kolegium kościelnego, rządzonego przez duchownych świeckich lub zakonnych,

bożnych zamachów zbrodniarzy na tenże Najśw. Sakrament, „nad który nic godniejszego, nic świętszego i przedziwniejszego nie posiada Kościół Boży, gdyż w nim zawarty jest główny i największy dar Boży i samo źródło wszelkiej łaski i świętości oraz ich twórca Chrystus Pan”¹²⁾. Na tym polegać będzie dla nich i ich kapłanów i wiernych rękojmia ustawiczna niebiańskiej opieki Bożej.

Jego świątobliwość Pan Nasz z Opatrzności Bożej Papież Pius XI podczas posłuchania udzielonego Sekretarzowi niniejszej św. Kongregacji dnia 7 maja 1938 r. raczył powyższą Instrukcję, przyjętą przez Ich Eminencje XX. Kardynałów podczas posiedzenia plenarnego dnia 30 marca r.b., zatwierdzić i powagą swoją apostolską uznać, nakazując, aby ją opublikowano w urzędowym organie *Acta Apostolicae Sedis* i aby wszyscy Ordynariusze tak miejscowi jak i personalni oraz wszyscy, do których się szczególnie odnosi, jak najsumiennie ją zachowali, bez względu na jakiegokolwiek przepisy przeciwne.

Dan w Rzymie, w siedzibie św. Kongregacji Sakramentów, w uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego r. 1938.

Kard. Jorio, *Prefekt*

F. Brecci, *Sekretarz*

Św. Kongregacja Soboru

w sprawie wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych i postu (*Romana et aliarum*).

(*Acta Apost. Sedis*, tom XXX, str. 160).

Stan sprawy. W ostatnich czasach niektórzy Ordynariusze przedstawili tej św. Kongregacji niemałą trudność, jaka zachodzi w zachowaniu postu jakościowego i ilościowego w wigilię Narodzenia Chrystusa Pana, czy to na skutek wprowadzonego zwyczaju obchodzenia zbliżającego się święta przez urządzenie uczt, zakazanych prawem tak co do jakości, jak i co do ilości spożywanych potraw, czy też na skutek zajęć i prac, przez wiernych i kapłanów w tym dniu podejmowanych.

Dlatego też ci Ordynariusze prosili, by obowiązek postu został w tym dniu zniesiony od południa dnia wigilijnego, podobnie jak to postanowiono w odniesieniu do Wielkiej Soboty w kanonie 1252 § 4 C. J. C.

Uwagi. Dyspensie, o którą się prosi, jest przeciwny specjalny przepis prawa, podany w kan. 1252 § 2, wydany w tym celu, by wierni należycie przygotowali się do pobożnego i świętego obchodzenia tajemnicy Wcielenia Pańskiego, którego uroczystość, jedna z naj-

¹²⁾ Rit. Rom tit IV, cap. 1 n. 1.

większych w Kościele, liturgicznie obchodzona bywa po skończonej wigilii, czyli od północy.

Powody zaś, przytaczane za udzieleniem dyspensy, nie są oparte na mocnych podstawach. I praktyka, przeciwna prawu, raczej nadużyciem winna być nazwana, a dlatego też ci zwłaszcza, którzy mają troskę nad duszami, wedle swych sił powinni pracować nad jej usunięciem. Nadzwyczajne księży i wiernych w tym dniu wigilijnym zmęczenie bywa wszędzie w całym Kościele.

Zresztą w wypadkach poszczególnych można zastosować zasady teologii moralnej, mówiące o przyczynach, zwalniających od postu, jak również postanowienia kanonu 1245 § 1.

Wreszcie zezwolenie, udzielone w kan. 1252 § 4 w odniesieniu do Wielkiej Soboty, nie może być przytaczane jako przykład, gdyż Wielkanoc obchodzona jest już od południa wigilii.

Rozstrzygnięcie. Dnia 13 listopada 1937 roku na plenarnym zebraniu św. Kongregacji Soboru, Księża Kardynałowie na przedłożoną wątpliwość:

Czy i w jaki sposób wypada udzielić dyspensy od postu jakościowego i ilościowego w wigilię Bożego Narodzenia", odpowiedzieli: „Przecząco, czyli nie wypada, stosownie do myśli prawodawcy", według której Ordynariusze niech starają się przez odpowiednie przypomnienia doprowadzić wiernych do zachowania prawa ogólnego.

Na audiencji dnia 18 tegoż miesiąca rozstrzygnięcie to, przedstawione przez podpisanego poniżej sekretarza św. Kongregacji Soboru, Ojciec święty, Pius XI, łaskawie zatwierdził.

(—) I. Bruno, *sekretarz*.

Dekret Kongregacji Św. Oficjum w sprawie nie wprowadzania specjalnego nabożeństwa do Najśw. Głowy Pana Jezusa.

(Acta Apost. Sedis, tom XXX, str. 226).

Zwrócono się do Kongregacji św. Oficjum z zapytaniem, czy można wprowadzać specjalne nabożeństwo do Najśw. Głowy Pana Jezusa.

Dnia 15 czerwca 1938 roku Księża Kardynałowie, ustanowieni do czuwania nad sprawami wiary i obyczajów, zebrani na plenarnym zgromadzeniu, rzecz całą dokładnie rozważywszy, wzięwszy pod uwagę zdanie konsultorów i zważywszy na dekret z 26 maja 1937 r. „De novis devotionis formis non introducendis", postanowili, że specjalne nabożeństwo do Najśw. Głowy Pana Jezusa nie może być wprowadzane.

Dnia 16 tegoż miesiąca Ojciec święty, Pius XI, na audiencji, udzielonej Asesorowi Św. Oficjum, to rozstrzygnięcie, wydane przez Księża Kardynałów, zatwierdził i polecił ogłosić.

Dan w Rzymie, w siedzibie Św. Oficjum, dnia 18 czerwca 1938 roku.

(—) R. Pantanetti, *sekretarz Św. Kongr. Of.*

**Dekret Kongregacji Św. Oficjum
w sprawie potępienia książki O. Lemarié pt. „Initiation
au Nouveau Testament”.**

(Acta Apost. Sedis, tom XXX, str. 226).

Dnia 15 czerwca 1938 r. na plenarnym zebraniu Księża Kardynałowie, ustanowieni do czuwania nad sprawami wiary i obyczajów, wysłuchawszy opinii konsultorów, potępili i polecieli wnieść do Indeksu ksiąg zakazanych dzieło, noszące tytuł: O. Lemarié, *Initiation au Nouveau Testament*.

W dniu 16 tegoż miesiąca Ojciec św., Pius XI, na audiencji, udzielonej Asesorowi Św. Oficjum, decyzję powyższą zatwierdził i polecił ogłosić.

Dan w Rzymie w siedzibie Św. Oficjum, dnia 17 czerwca 1938 roku.

(—) R. Pantanetti, *sekretarz Św. Kongr. Of.*

Św. Kongregacja Obrzędów.

Zmiany w rubrykach Breviarza i Mszału Rzymskiego.

1. W Breviarzu rzymskim:

1° Na początku po słowach „*Ordinarium Divini Officii iuxta Ritus Romanum persolvendi*” należy umieścić następującą rubrykę:

Clericis in sacris constitutis, qui integrum divinum Officium, quamvis in partes distributum, coram Ssmo Sacramento, sive publicae adorationi exposito sive in tabernaculo adservato, devote recitaverint, conceditur: Indulgentia plenaria, si praeterea sacramentalem confessionem instituerint, ad eucharisticum Convivium accesserint et ad mentem Summi Pontificis oraverint. Pius Pp. XI, 23 Octobris 1930.

Iis vero, qui divinum Officium coram Ssmo Sacramento, ut supra, ex parte tantum recitaverint, conceditur: Indulgentia quingentorum dierum pro unaquaque hora canonica. Pius Pp. XI, 18 Maii 1933.

Iisdem autem clericis, qui divinum Officium in alias preces commutatum rite obtinuerint, si preces eiusmodi coram Ssmo Sacramento, uti supra, devote recitaverint, conceditur: Indulgentia plenaria, additis sacramentali confessione, sacra Communionem et orationem ad mentem Summi Pontificis. Pius Pp. XI, 7 Novembris 1932.

2° W tymże Ordinarium rubrykę poprzedzającą modlitwę „*Aperi Domine*” należy zmienić na następującą:

Antequam inchoetur Officium laudabiliter dicitur, sub singulari semper numero, sequens Oratio; pro qua Summus Pontifex

Pius Pp. XI sub die 17 Novembris 1933 Indulgentiam trium annorum concessit.

3° Również w Ordinarium rubryka poprzedzająca modlitwę „Sacrosanctae” winna być zmieniona na następującą:

Cum expletum fuerit Officium, laudabiliter dicitur sequens Oratio; pro qua Summus Pontifex Pius Papa XI sub die 1 Decembris 1933 indulgentiam trium annorum concessit. Praeterea Clericis in sacris constitutis et Sacerdotibus eam devote post officium recitatibus Summus Pontifex Leo X defectus et culpas in eo persolvendo ex humana fragilitate contractas, indulgit. Dicitur autem flexis semper genibus in privata etiam recitatione, praeter quam ab iis, qui ob certam infirmitatem vel gravioris impedimenti causam nequeant genuflectere.

We Mszale Rzymskim.

Rubryki o odpustach nadanych modlitwom przed Mszą św. winny ulec następującym zmianom:

1° Przed antyfoną „Ne reminiscaris”.

Quilibet Sacerdos, ex concessione Pii Pp. XI, sub die 3 Octobris 1936 lucrari potest: Indulgentiam quinque annorum, si ante Missae celebrationem recitet Psalmos 83, 84, 85, 115 et 129 cum adnexa antiphona, versiculis et Oremus ut infra; plenariam, si per integrum mensem praedictas preces quotidie recitaverit, additis confessione sacramentali et oratione ad Summi Pontificis mentem.

2° Po tytule „Oratio S. Ambrosii” a przed słowami „Die dominica” umieścić należy rubrykę:

Indulgentia trium annorum pro qualibet ex sequentibus orationibus S. Ambrosii si in die assignata recitetur. Pius Pp. XI, 3 Octobris 1936.

3° Przed drugą modlitwą św. Ambrożego „Ad mensam” poprawić rubrykę:

Indulgentia trium annorum. Pius Pp. XI, 3 Octobris 1936.

4° Przed modlitwą św. Tomasza „Omnipotens Sempiternus Deus” rubryka brzmieć powinna:

Indulgentia trium annorum; plenaria, dummodo quotidiana orationis recitatio in integrum mensem producta fuerit et praeterea sacramentalis confessio, alicuius ecclesiae vel publici oratorii visitatio et ad mentem Summi Pontificis preces additae fuerint. Pius Pp. XI, 10 Decembris 1936.

5° Przed modlitwą do N. Maryi P. „O Mater pietatis” rubryka ma być taka:

Indulgentia trium annorum. Pius Pp. XI, 3 Octobris 1936.

6°, 7°, 8° To samo przed modlitwami „O felicem virum”. „Angeli”, „Archangeli”, „O Sancte N.”:

9° Przed słowami „Ego volo” wyrażającymi intencję przed Mszą św. należy umieścić rubrykę:

Indulgentia quingentorum dierum. Pius Pp. XI, 12 Iulii 1935.

Rubryki o odpustach dla modlitw po Mszy św. ulegają następującym zmianom:

1° Przed antyfoną „Trium puerorum”:

Quilibet Sacerdos, ex concessione Pii XI sub die 3 Octobris 1936, lucrari potest: Indulgentiam quinque annorum, si post Missam celebratam, recitet Canticum Trium puerorum et Psalmum 150 cum adnexa antiphona, versiculis et Oremus ut infra; plenariam, si per integrum mensem praedictas preces recitaverit, accedente sacramentali confessione et oratione ad mentem Summi Pontificis.

2° Przed modlitwą św. Tomasza „Gratias tibi ago” należy umieścić rubrykę:

Indulgentia trium annorum; plenaria oratione quotidie in integrum mensem pie reiterata et additis sacramentali confessione, alicuius ecclesiae vel publici oratorii visitatione et precibus ad Summi Pontificis mentem. Pius Pp. XI, 22 Novembris 1934.

3° Przed modlitwą św. Bonawentury „Transfige”:

Indulgentia trium annorum. Pius Pp. XI, 3 Octobris 1936.

4° Przed wierszem św. Tomasza „Adoro te devote”:

Indulgentia quinque annorum; plenaria suetis conditionibus, quotidiana rhythmii recitatione in integrum mensem producta. Pius Pp. XI, 12 Martii 1936.

5° Przed westchnieniami: „Anima Christi”:

Indulgentia septem annorum, si Sacerdos post Missam invocationes pie recitaverit; trecentorum dierum toties quoties; plenaria suetis conditionibus, dummodo quotidie per integrum mensem invocationum recitatio devote peracta fuerit. Pius Pp. IX, 9 Ianuarii 1854.

6° Przed ofiarowaniem siebie „Suscipe Domine”:

Indulgentia trium annorum; plenaria suetis conditionibus, si quotidie per integrum mensem actus oblationis devote recitatus fuerit. Pius Pp. XI, 4 Decembris 1932.

7° Przed modlitwą do P. Jezusa Ukrzyżowanego „En ego”:

Indulgentia decem annorum; plenaria recitantibus post Missam et orantibus ad mentem Summi Pontificis. Pius Pp. XI, 2 Februarii 1934.

8° Przed drugą modlitwą „Obsecro te”:

Indulgentia trium annorum. Pius Pp. IX, 11 Decembris 1846. Insuper hanc orationem recitanti flexis genibus, nisi impediatur, conceditur remissio defectuum et culparum in celebratione Missae ex humana fragilitate contractarum. Pius Pp. X, 29 Augusti 1912.

9° Przed modlitwą do N. Maryi P. „O Maria, Virgo et Mater”:

Indulgentia trium annorum. Pius Pp. XI, 3 Octobris 1936.

10° Przed modlitwą do św. Józefa „Virginum custos”:

Indulgentia trium annorum; plenaria suetis conditionibus, oratione quotidie per integrum mensem pia mente iterata. Pius Pp. XI, 18 Maii 1936.

11° Przed modlitwą do Świętego „Sancte N.”:

Indulgentia trium annorum. Pius Pp. XI, 3 Octobris 1936.

Rzym, z Sekretariatu Św. Kongregacji Obrzędów, 1 sierpnia. 1938 r.

Kard. Laurenti, Prefekt

A. Carinci, Sekretarz

Dekret Kongregacji Świętego Oficjum potępiający dzieła Alfreda Loisy.

(Acta Apost. Sedis, tom XXX, str. 236).

Dnia 20 lipca 1938 roku na ogólnym posiedzeniu Kongregacji Świętego Oficjum Księża Kardynałowie, ustanowieni do czuwania nad sprawami wiary i obyczajów, mając na uwadze wnioski konsultorów i dekret z 1 czerwca 1932 roku, w którym potępione zostały wszystkie prace Alfreda Loisy, do tego dnia drukiem ogłoszone, potępilli i polecili wnieść do Indeksu ksiąg zakazanych następujące dzieła przez tegoż autora po roku 1932 wydane:

„La religion d'Israel” (trzecie wydanie). „La naissance du christianisme”. „Le Mandeisme et les origines chrétiennes”. „Y-a-t-il deux sources de la Religion et de la Morale?”. „Remarques sur la littérature épistolaire du Nouveau Testament”. „Les origines du Nouveau Testament”. „Georges Tyrell et Henri Bremond”. „La crise morale du temps présent et l'éducation humaine”.

Dnia 21 tegoż miesiąca Ojciec św. Pius XI na audiencji, udzielonej Assesorowi Św. Oficjum, przedłożoną sobie rezolucję powyższą Księży Kardynałów potwierdził i polecił ogłosić.

Dan w Rzymie, w siedzibie Św. Oficjum, 26 lipca 1938 roku.

R. Pantanetti, notariusz.

Z ORDYNARIATU

B I S K U P
SIEDLECKI czyli PODLASKI

Siedlce dnia 16 września 1938 r.

Do Wielebnego Duchowieństwa.

W roku bieżącym od dnia 24 września do dnia 1 października włącznie w całej Polsce organizowany będzie „Tydzień Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej”. Tydzień ten będzie już 15, jubileuszowy. W czasie tego „Tygodnia” słowem i pismem będzie społeczeństwo informowane o wynikach pracy Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej w przeciągu ubiegłych 15 lat. Praca Ligi bardzo ważna, bo mająca na celu obronę Ojczyzny. Każdy, kto miłuje Ojczyznę, a sądzę, że niemiłujących nie ma, powinien w tej tak pożytecznej, więcej, koniecznej organizacji brać udział, popierając zapowiedziany wyżej „Tydzień” od 24 września do 1 października, składając, według swej możliwości, ofiarę na cele Ligi i zachęcając do tych ofiar współobywateli.

Przekonany jestem, że Wielebne Duchowieństwo będzie w pierwszych szeregach popierających jak najlepsze wyniki i tego „Tygodnia” i w ogóle pracy Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.

† **Henryk Biskup**

Biskup Podlaski.

do Duchowieństwa diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej.

Jedną z przyczyn upadku i niewoli Ojczyzny naszej był brak oświaty. Obowiązkiem naszym wszystko czynić, aby wśród nas nie było analfabetów, ludzi ciemnych. A nie będzie ich, jeśli każde dziecko będzie mogło uczyć się w szkole powszechnej. Niestety, obecnie wiele setek tysięcy dzieci nie chodzi do szkół, bo tych szkół dla nich nie ma. Czyńmy wszystko, aby to zło usunąć. Niech każdy według sił swoich dopomaga w tej wielkiej pracy. Zbliża się Piąty Tydzień Szkoły Powszechnej od 2 do 10 października r. b. W Tygodniu tym w pierwszym rzędzie weźcie czynny udział, Drodzy moi Bracia Kapłani, przy pomocy członków Akcji Katolickiej w każdej parafii, i sami dając ofiarę i innych zachęcając do niej. Nie traćmy nigdy nadziei. Nie zrażajmy się żadnymi trudnościami. Bóg nam dopomoże, aby wysiłki nasze zostały uwieńczone błogosławionym wynikiem. I wtedy każde dziecko w Polsce będzie się mogło uczyć w szkole naszej, która ma rozbudzać wiarę, prowadzić po drogach Chrystusowych, oświecać umysły, zapalać miłością do Ojczyzny, do wszystkich ludzi.

Na tę pracę z całego serca błogosławię.

Dan w Siedlcach 20 września 1938 r.

† **Henryk biskup.**

Biskup Podlaski

Do Wielebnego Duchowieństwa Diecezji

Gdy dnia 1 października r.b. dowiedziałem się o odpowiedzi rządu czeskiego na notę rządu naszego w sprawie Śląska Zaolzańskiego, odpowiedzi zgadzającej się na żądania Polski, poleciłem drogą telefoniczną powiadomić Księża Dziekanów, aby dnia następnego, to jest w niedzielę w świątyniach odśpiewano dziękczynne *Te Deum laudamus* i wytłumaczono wiernym, za co Bogu dzięki składamy. Biorąc pod uwagę, że nie wszyscy Księża Dziekani i Księża Proboszczowie o powyższym zarządzeniu zostali poinformowani, polecam, aby w zbliżającą się niedzielę t.j. 9 października po sumie odśpiewane było *Te Deum laudamus* i modlitwa dziękczynna, a przed tym, aby wytłumaczono wiernym, za co Bogu dziękować będziemy. W tym wytłumaczeniu Wiel. Duch. podkreśli, że sprawa z narodem czeskim jest załatwiona, że nie należy narodu tego oskarżać i owszem powinniśmy się z tym narodem miłować, ale nie tylko z tym jednym narodem słowiańskim, wszystkie narody słowiańskie, przejęte duchem nauki Chrystusowej, nauki miłości i sprawiedliwości, powinny podać sobie ręce, zjednoczyć się w uczuciu braterskim. Co napewno przyczyniłoby się do wytworzenia potęgi słowiańskiej, pracującej dla pokoju na całym świecie i dla usuwania tego stanu bezrobocia, nędzy, nienawiści, jaki panuje na ziemi. W tej intencji módlmy się ustawicznie, ale szczególnie w święto Chrystusa Króla.

Dan w Siedlcach 3 października 1938 r.

† **Henryk Biskup.**

Biskup Siedlecki czyli Podlaski.

W latach ubiegłych pisaliśmy do Wielebnego Duchowieństwa słowa zachęty do współpracy ze wszelkimi organizacjami „Ogólnopolskiego Obywatelskiego Komitetu Pomocy Zimowej Bezrobotnym”, nadmienając, że mamy nadzieję, iż nie tylko Wielebni Kapłani lecz i Wierni okażą czynną pomoc temu zbożnemu dziełu. Wobec potrzeb trwających i nadal, ponawiamy nasz głos w tej sprawie. Wspierajmy zawsze i wszędzie potrzebujących naszej pomocy. Współdziałajmy z „Ogólnopolskim Obywatelskim Komitetem Pomocy Zimowej Bezrobotnym”. Nasze parafialne oddziały „Caritas” nie tylko przychodzą z pomocą w czasie zimy, lecz przez cały rok, nie tylko bezrobotnym, lecz wszystkim potrzebującym pomocy. Słuszną rzeczą też jest, aby „Caritas” parafialna czy ogólnodiecezjalna porozumiewała się z komitetami pomocy dla bezrobotnych, by snadź ktoś nie otrzymał zasiłków z dwóch komitetów, a za to inny pozbawiony był wszelkiej pomocy.

„Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią” (Mat. V).

Dan w Siedlcach 16 września 1938 r.

† **Henryk biskup**

Kunclerz Kurii Ks. *Al. Ejme.*

Nr 4543

Siedlce, die 1 Octobris 1938 a.

H e n r i c u s P r z e ź d z i e c k i

S. Theol. Doctor

DEI MISERATIONE ET SEDIS APOSTOLICAE GRATIA
EPISCOPUS SIEDLCENSIS seu PODLACHIENSIS

Decretum.

Bono spirituali incolarum pagorum Gręzówka Stara, Gręzówka Nowa atque praedii silvestris Kryńszczak in parochia ad ecclesiam Transfigurationis D. N. Jesu Christi in Łuków, huius dioeceseos Siedlcensis seu Podlachiensis quantum in Domino possumus providere cupientes praesenti Decreto Nostro a die 1.XI.1938 an. ad ecclesiam sub titulo S. Andreae Apostoli in pago Gręzówka extante erigimus filiam cum cura animarum ita, ut ecclesia memorata omnes functiones parochiales exercere atque actus status civilis conficere liceat. Quae cura animarum extenditur ad territorium pagorum Gręzówka Stara, Gręzówka Nowa atque praedii silvestris Kryńszczak ita, ut incolae eorundem pagorum pro functionibus parochialibus et conficientibus actibus status civilis ad praedictam filiam cum cura animarum in Gręzówka recurrant.

Decretum hoc a die 1 Novembris 1938 an. obligare decernimus, quem in finem mandamus Parocho ad ecclesiam Transfigurationis D.N. Jesu Christi in Łuków, ut praedictum Decretum in lingua vernacula populo intra Missarum sollemnia die 23 Octobris 1938 an. e suggestu in ecclesia praedicta in Łuków, in ecclesia vero Gręzówka Decreti lectionem Decanus perlegi curet.

Exemplaria huius Decreti asserventur in archivo decanali, in archivis ecclesiae praedictae in Łuków et ecclesiae filialis in Gręzówka.

Datum in Siedlce, die etc. ut supra.

(L.S.)

† *Henricus Episcopus*

Car cellarius Ks. A. Ejme,

Nr 3055/38.

Siedlce, die 7 Octobris 1938 a.

H e n r i c u s P r z e ź d z i e c k i

S. Theol. Doctor

DEI MISERATIONE ET SEDIS APOSTOLICAE GRATIA
EPISCOPUS SIEDLCENSIS seu PODLACHIENSIS

Decretum.

Bono spirituali incolarum pagorum Gąsiorz et Zakrzew in parochia Ulan, huius dioecesis Siedlcensis seu Podlachiensis quantum

in Domino possumus providere cupientes praesenti Decreto Nostro a die 1 Novembris 1938 an. ad ecclesiam sub titulo S. Andreae Bobola in pago Gąsiorzy construendam erigimus filiam cum cura animarum ita, ut in ecclesia memorata omnes functiones parochiales exercere atque actus status civilis conficere liceat. Quae cura animarum extenditur ad territorium pagorum Gąsiorzy et Zakrzew ita ut incolae eorundem pagorum pro functionibus parochialibus et conficientibus actibus status civilis ad praedictam filiam cum cura animarum in Gąsiorzy recurrant.

Decretum hoc a die 1 Novembris 1938 an. obligare decernimus, quem in finem mandamus Parocho ad ecclesiam parochialem in Ulan, ut praedictum Decretum in lingua vernacula populo intra Missarum sollemnia die 23 Octobris 1938 an. e suggestu in ecclesia praedicta in Ulan in pago vero Gąsiorzy Decreti lectionem Decanus perlegi curet.

Exemplaria huius Decreti asserventur in archivo decanali, in archivis ecclesiae praedictae in Ulan et ecclesiae filialis in Gąsiorzy.

Datum in Siedlce, die etc. ut supra.

(L.S.)

† *Henricus Episcopus*

Cancellarius Ks. A. Ejme.

Protokół XXXVI

**konferencji z Księżmi Dziekanami oraz z Mężami zaufania
odbytej w dniu 19 października 1938 r. pod przewodnictwem
Jego Ekscelencji Biskupa Ordynariusza.**

Obecni: J.E. Biskup Sufragan Dr Czesław Sokołowski. Księża Dziekani dekanatów: Siedleckiego — ks. kanonik Józef Kobylński, Bialskiego — ks. kanonik Stefan Ginalski, Garwolińskiego — ks. kanonik Marian Juszczak, Janowskiego — ks. Aleksander Kornilak, Liwskiego — ks. kanonik Stanisław Golański, Łaskarzewskiego — ks. Henryk Przesmycki, Łosickiego — ks. Stanisław Zarębski, Łukowskiego — ks. kanonik Andrzej Mazurkiewicz, Międzyrzeckiego — ks. Stanisław Nowak, Parczewskiego — ks. prałat Roman Wilde, Radzyńskiego — ks. infułat Tadeusz Osiński, Sokołowskiego — ks. kanonik Stanisław Joszt, Sterdyńskiego — ks. Zygmunt Brudnicki, Stężyckiego — ks. Rafał Łysanowicz, Terespolskiego — ks. Franciszek Michalik, Wisznickiego — ks. Bronisław Turski, Włodawskiego — ks. Józef Sobieszek, Żelechowskiego — ks. Wacław Milik oraz mężowie zaufania z dekanatów: Katedralnego — ks.ks. Teofil Wągrowski i Władysław Winer, Siedleckiego — ks. kanonik Andrzej Olędzki, Bialskiego — ks. Wincenty Orłowski, Garwolińskiego — ks. dr Adam Dawidczyk, Janowskiego — ks. Kazimierz Izdebski, Liwskiego — ks. Piotr Patalong, Łaskarzewskiego — ks. Stefan Nienaltowski, Łosic-

kiego — ks. Tomasz Odowski, Międzyrzeckiego — ks. Karol Wajszczuk, Parczewskiego — ks. Leon Kalinowski, Radzyńskiego — ks. Jan Siewicz, Sokołowskiego — ks. Stanisław Próchniewicz, Stężyckiego — ks. Stanisław Kosmulski, Terespolskiego — ks. Aleksander Koczkodaj, Węgrowskiego — ks. Józef Bloch, Wisznickiego — ks. Józef Grądzki, Włodawskiego — ks. Zdzisław Rybak, Żelechowskiego — ks. dr Antoni Kresa, Ks. infułat dr Karol Dębiński, oficjał Sądu Duchownego, ks. prałat Eugeniusz Pacewski, notariusz Kurii Diecezjalnej, ks. prałat Wiktor Kamiński, dyrektor Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej w Siedlcach, ks. prałat Jan Grabowski, dyrektor Diecezjalnego Instytutu „Caritas” oraz sekretarz konferencji ks. Aleksander Ejme, Kanclerz Kurii. Nieobecni księża Dziekani: Katedralny i Dziekan Węgrowski oraz mężowie zaufania z dekanatów: Łukowskiego i Sterdyńskiego. Nieobecność usprawiedliwiona.

Przewodniczący otworzył konferencję modlitwą do Ducha św. i Najśw. Panny oraz odmówieniem modlitwy dziękczynnej z racji odzyskania Śląska Zaolzańskiego.

I.

Papież Pius XI i pokój na świecie.

Chrystus, mówi Przewodniczący, przyszedł zapalić na ziemi ogień miłości Boga i ludzi. Ogień ten przykładem i słowem zapalał, za to cierpiał, wreszcie na Krzyżu umarł.

Pokój Chrystusa w Królestwie Chrystusa. Pokój przez miłość społeczną. Gdzie miłość — tam sprawiedliwość.

Obecny namiestnik Chrystusa, Papież Pius XI, życie własne ofiaruje za sprawę pokoju na ziemi. Większej nad to ofiary nie mógł uczynić. Naśladuje Chrystusa. Godny, wielki namiestnik Chrystusowy.

My Piusa XI nie tylko podziwiamy, nie tylko miłujemy, lecz wszyscy bez wyjątku idźmy w Jego ślady.

My, których Chrystus nazwał przyjaciółmi swymi, bądźmy na wzór Jego sługami ludzi. Nasze życie niech będzie zawsze troską o ich dobro nie tylko wieczne, lecz i doczesne.

Nasza praca, nasze zdrowie, nasze siły, nasze cierpienia dla ludzi. Myślmy nie o sobie, lecz o tych, do których nas Chrystus posłał. Oddawajmy za nich i życie nasze w ofierze. Ojcu Świętemu Piusowi XI wyrażmy te nasze uczucia wdzięczności i pragnienie naśladowania przykładu Jego.

Najmilsi, czy się na to zgadzacie? Obecni odpowiadają twierdząco, przeto wysłano telegram następującej treści: „Jego Eminencja Kardynał Eugeniusz Pacelli Sekretarz Stanu — Città del Vaticano. Biskup siedlecki czyli podlaski, biskup sufragany, prałaci, kanonicy, dziekani i proboszczowie z całej diecezji, zebrani na konferencji dzisiejszej w Siedlcach, składają Ojcu Świętemu Piusowi XI, który życie swe złożył Bogu w ofierze w intencji zachowania pokoju na świecie,

przypadając najpokorniej do stóp Jego, najgłębsze dzięki za dar tak wielki i całym sercem pragną zawsze naśladować ten najwznioślejszy przykład oraz błagają o błogosławieństwo apostolskie † Henryk Przeździecki biskup".

II.

Synod Diecezjalny.

Przewodniczący oświadcza: „dziękuję Wielebnemu Duce i Sędziemu za gorliwe zajęcie się sprawą synodu diecezjalnego, któryśmy pragniemy zwołać w związku z Pierwszym Polskim Synodem Plenarnym.

Księża Dziekani uwagi, życzenia, wnioski, wypowiedziane na konferencjach dekanalnych w sprawie przyszłego synodu diecezjalnego, niech nadsyłają do Kurii, czyniąc z odpisów protokółów konferencji wyciągi i przesyłając je przy osobnym raporcie".

III.

Podręczniki nauki religii.

Przewodniczący komunikuje: w sprawie podręczników do nauki religii Konferencja Ogólna Episkopatu Polski uchwaliła: „Biskupi diecezjalni lub Kurie diecezjalne tylko takie podręczniki wprowadzać będą do szkół, które otrzymały wyraźną aprobatę Komisji Szkolnej Episkopatu". Wobec powyższego wykładający religię w szkołach, o ile używają podręczników, nieumieszczonych w spisie, podanym w Wiadomościach Diecezjalnych Podlaskich: 1-o zwrócą się za pośrednictwem Księży Dziekanów do Kurii Diecezjalnej z zapytaniem, czy podręczniki, których używają w szkołach, mają aprobatę Komisji Szkolnej Episkopatu i 2-o o to samo zwrócą się z zapytaniem co do podręczników, które by chcieli zaprowadzić w szkole.

IV.

Organizacje świeckie młodzieży wiejskiej, zwłaszcza młodzieży:

„Młodej wsi" „Wici" i „Siewu" oraz Uniwersytety ludowe.

Księża proboszczowie za pośrednictwem dziekanów w terminie dwóch miesięcy nadeślą swoje spostrzeżenia, oparte na faktach, o działalności wyżej wspomnianych organizacji oraz Uniwersytetu ludowego, o ile te organizacje lub uniwersytet są na terenie ich parafii.

V.

Stacje obserwacyjne na wieżach kościelnych.

Konferencja ogólna Episkopatu uchwaliła: „iż na żądanie władz administracyjnych urządzania na wieżach kościelnych stacji observa-

cyjnych należy odpowiadać odmownie z powołaniem się na to, że najwyższe władze wojskowe co do tych stacji są zdania odmiennego".

Księża proboszczowie i księża rektorzy kościołów jak najściślej stosować się będą do tej uchwały.

VI.

Krucjaty Eucharystyczne.

Przewodniczący poleca zaprowadzać Krucjaty Eucharystyczne według ustalonego przez Episkopat statutu i wedle wyznaczonych przez Episkopat organów — „Orędownik” i Orędowniczek”. Czasopismo „Las” nie jest organem Krucjaty Eucharystycznej.

W sprawie erekcji i agregacji Krucjaty oraz w razie wątpliwości co do przeprowadzenia organizacji Duchowieństwo zwracać się będzie do Dyrektora Krucjaty Eucharystycznej Jego Ekscelencji Biskupa d-ra Czesława Sokołowskiego.

VII.

Stosunek kapłanów do organizacji wrogich Kościołowi, do odstępców od wiary i do osób, żyjących w nielegalnych związkach małżeńskich.

Uchwała 14 Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego postanawia. „Kapłanom nie wolno: a) pod grozą kar kościelnych współdziałać z organizacjami wrogimi Kościołowi, b) utrzymywać zażyłych stosunków z odstępcami od wiary oraz z osobami, walczącymi z wiarą i Kościołem, albo żyjącymi w nielegalnym związku małżeńskim”.

Nad sprawami, poruszonymi w powyższej uchwale, wywiązała się ożywiona, rzeczowa dyskusja, w wyniku której Przewodniczący oświadczył:

„Czas, najwyższy czas zerwać z pewnego rodzaju indyferentyzmem, obojętnością na wykroczenia, o których mówi 14 uchwała. Indyferentyzm ten bardzo jest rozpowszechniony. W pierwszej linii, my duchowni, musimy temu szkodliwemu obiektowi, osłabiającemu wiarę, szerzącemu niemoralność, przeciwdziałać.

A zatem. Nie wolno nie tylko należyć do stowarzyszeń wrogich Kościołowi, ale nawet pośrednio w jakikolwiek sposób z nimi współdziałać. Nie wolno utrzymywać zażyłych stosunków z odstępcami od wiary, z osobami walczącymi z Wiarą i Kościołem, z osobami żyjącymi w nielegalnym związku małżeńskim. Przez te wyrazy „zażyłe stosunki” rozumie się to wszystko, co może wywołać wrażenie, że aprobujemy ich sposób postępowania, na przykład przez bywanie u nich i tym podobne.

To jednak nie oznacza, abyśmy nie mieli spełniać naszych obowiązków duszpasterskich w stosunku do tych osób, i dlatego nie tylko możemy, ale powinniśmy u nich być w celach czysto religijnych, albo przyjscia im z pomocą, czy to duchową, czy materialną.

Oni są chorzy, a my lekarze, a Chrystus nam każe, abyśmy chorych leczyli.

Zachodzi jeszcze pytanie, czy możemy z wyżej wymienionymi osobami współpracować w dobrych nawet organizacjach i komitetach, zgadzając się, by nazwisko nasze było razem z nimi umieszczane. Odpowiedź na to jedna. Tak, o ile to nie wywoła wrażeń, że aprobujemy ich postępowanie, — nie, jeżeli to wywołałoby takie wrażenie”.

VIII.

Instytut Wyższej Kultury Religijnej.

JE. Biskup Sufragan informuje obecnych, że wkrótce zostanie utworzony w Siedlcach Instytut Wyższej Kultury Religijnej, a o szczegółowej organizacji wraz z dekretem erekcyjnym będzie podane do wiadomości publicznej.

Przewodniczący oświadczył, że porządek konferencji został wyczerpany.

* * *

JE. Biskup Sufragan w imieniu wszystkich obecnych zwrócił się do Najdostojniejszego Arcypasterza, wyrażając serdeczne życzenia z racji dwudziestolecia rządów arcypasterskich w tutejszej diecezji. Biskup Sufragan zaznaczył, że to wszystko, co przez te lata w diecezji się stało, jest owocem starań, prac i trudów Najdostojniejszego Arcypasterza. Przy tym wspominał jak ciężkim krzyżem był Arcypasterz obciążony w roku bieżącym, a i teraz na skutek nalegania lekarzy musi udać się na kurację. Wspominał, że wyjazd ten jest nowym krzyżem dla JE. Biskupa Ordynariusza, który jednak, jak widzimy, przyjmuje z poddaniem się Woli Bożej, bo chciałby pracować w diecezji bez przerw. W końcu Biskup Sufragan zapewnił Najdostojniejszego Arcypasterza, że duchowieństwo całej diecezji jak dotąd będzie w szczególny sposób modliło się na intencję Najdostojniejszego Arcypasterza, by z kuracji wrócił do nas zdrow i silny i szczęśliwie doczekał srebrnych godów biskupstwa.

* * *

Ks. kanonik Józef Kobylński w imieniu chorego ks. prałata Juliana Rystera prosił Najdostojniejszego Arcypasterza, ażeby przyjął dar, który z inicjatywy tegoż ks. prałata Rystera złożyło duchowieństwo na upamiętnienie dwudziestolecia rządów arcypasterskich.

Darem tym jest ufundowanie w katedrze witraża, przedstawiającego św. Andrzeja Bobolę, św. Józafata i klęczącego Arcypasterza. W roku obecnym z dwudziestolecie sakry biskupiej Najdostojniejszego Arcypasterza łączy się kanonizacja św. Apostoła Kresów. Właśnie duchowieństwo zapragnęło połączyć te dwie uroczystości, by zarazem uprosić św. Andrzeja Bobolę o opiekę nad Naszym Arcypasterzem we wszystkich jego potrzebach.

* * *

Najdostojniejszy Arcypasterz podziękował JE. Biskupowi Sufranowi i Kapłanom za złożone sobie życzenia i zaznaczył, iż to, co

zostało w przeciągu 20 lat dokonane w diecezji, zostało dokonane przy łasce Bożej za współudziałem JE. Biskupa Sufragana i całego Duchowieństwa.

„Głównym motorem, mówi Arcypasterz, wszystkich czynów i działania mojego było to, co mnie niegodnemu Bóg dał, czym dzięki Niemu żyję, miłość ku wszystkim, nikogo nie wyłączając. To mi daje pokój i moc do przewycięzania wszystkich trudności”.

Najdostojniejszy Arcypasterz wspominał, iż wczoraj oglądał witraż, o którym mówił ks. kanonik Kobylński, i radował się, że przewodnią myśl jego pracy duszpasterskiej duchowieństwo wyraziło w tym witrażu, mianowicie — klęczącego i modlącego się Arcypasterza wobec dwóch wielkich działaczy i męczenników sprawy unijnej: św. biskupa Jozafata i św. Kapłana Andrzeja Boboli.

Arcypasterz jeszcze raz podziękował za życzenia i udzielił wszystkim arcypasterskiego błogosławieństwa.

Konferencję zamknięto modlitwą do Najświętszej Marii Panny. Siedlce, dnia 19 października 1938 roku.

Sekretarz Konferencji (—) Ks. Al. Ejme.

Postanowienia, zarządzenia, polecenia, zawarte w protokóle Konferencji z Księżmi Dziekanami i Mężami Zaufania w dniu 19 października 1938 roku uznajemy za nasze i nadajemy im moc obowiązującą.

Siedlce, dnia 19 października 1938 roku.

(—) **HENRYK biskup.**

Kanclerz (—) Ks. Al. Ejme.

Na telegram wysłany z konferencji diecezjalnej nadeszła z Rzymu odpowiedź: „Ojciec Święty mile przyjął wyrazy uczuć uległości i za nie przesyła błogosławieństwo apostolskie (—) Montini”.

Z KURII DIECEZJALNEJ

Examina anno 1939 praescripta.

I. Examen ad beneficia curata anno 1939 persolvendum.

Vi stat. 90 Nostrae Synodi Dioecesanæ in aedibus Curiae Dioecesanæ Podlachiensis in Siedlce, die 21 Septembris 1939 an. hora 9 matutina, peragetur examen ad beneficia curata, in scriptis juxta stat. 90, 1-o necnon orale, juxta programma, prout sequitur:

E Theologia Morali.

Cursus integer.

Juxta textum D. M. Prümmer, *Manuale Theologiae Moralis* (Friburgi Brisg., 1928, ed 4, tres tomi). Adhiberi possunt opera: A. Tan-

querey, *Synopsis Theologiae Moralis et Pastoralis* (ed. ultima, tres tomi), aut Noldin, *Summa Theologiae Moralis* (integrum opus, vel alia, dummodo concinnata sint habita ratione Codicis Juris Canonici necnon recentiorum S. Sedis decisionum).

E Theologia Pastoralis.

Cursus integer.

Odpowiedzi podług dzieła ks. dr K. Dębińskiego, *Podręcznik praktyczny Teologii Pastorskiej*, (Warszawa, 1915, 2 tomy) z uwzględnieniem całego tekstu statutów i instrukcyj Synodu Diecezjalnego Podlaskiego oraz wyjaśnień i uzupełnień, pomieszczonych w rocznikach Wiadomości Diec. Podlaskich z r. 1924 i lat następnych, do chwili egzaminu wydanych.

E Scriptura Sacra.

I. Hermeneutyka Biblijna. Noematyka, czyli nauka o sensach w Piśmie św.: sens w Piśmie św.: dosłowny, wywnioskowany i przy stosowany. Heurystyka: sprawdzian filozoficzny w odnajdywaniu sensu; sprawdziany wewnętrzne i zewnętrzne: Wykłady protestancka, racjonalistyczna i żydowska. Proforystyka.

Odpowiedzi podług dz. ks. dr A. Szlagowskiego, *Wstęp do Pisma św. t. III, Hermeneutyka*, (Warszawa).

II. Wstęp do Dziejów Apostolskich i Listów św. Pawła. Odpowiedzi według dz. ks. Szlagowskiego, *Nowy Testament* (Kraków, 1923, wyd. 3, str. 431-433; 560-567; 676-677; 709-710; 729-730; 749-750; 763-764; 777-779; 790-791; 798-801; 832-833; 836-839). Do czytania poleca się dzieła ks. Górskiego: *Listy św. Pawła* (Sandomierz); Fouarda św. Pawła (Warszawa) 2 t. „Biblioteka Dzieł Chrześcijańskich).

III. Komentarz na Psalmy. Podług wydania dz. ks. dr Z. Górskiego. *Księga Psalmów Sandomierz*, 1930, 2 wyd.; poleca się też tekst wydany przez ks. Fr. Symona, *Psalterz Dawidowy* (Kraków, 1917). Przy komentarzu należy opierać się na tekście łacińskim Wulgaty.

E Theologia Dogmatica.

I. *Tractatus Deo Sanctificatore. De Gratia. Gratiae notio, divisio; errores circa gratiam. Gratiae actualis natura, necessitas, dispensatio, gratuitas; universitas quoad justos, peccatores, necessitas quoad parvulos.*

De concordia gratiae cum libero arbitrio. Gratiae habitualis expositio. Dispositiones ad justificationem; natura justificationis; proprietates (incertitudo, amissibilitas). Meriti definitio; species, conditiones, existentia ac objectum meriti.

II. *Tractatus de sacramentis in genere. Sacramenti definitio, species, convenientia institutionis. Existentia sacramentorum (ante Christum). Sacramentorum Novae Legis existentia. Materia et forma (principia dogmatica). Sacramentorum effectus: gratia (quotuplex); gratia sacramentalis; character (existentia ejus, natura,*

notes). Causa sacramentorum instituens et ministrans. Subjectum sacramentorum (principia dogmatica). Sacramentalia.

III. Tractatus de sacramento Baptismi. Baptismi notio, existentia, materia et forma. Validitas baptismi sive per immersionem, sive per infusionem, sive per aspersionem collati. Effectus Baptismi: gratia remissiva peccati et poenae peccato debitae; character. Minister Baptismi. Necessitas Baptismi aquae. Baptismus fluminis, sanguinis. Paedobaptismus validus et licitus est.

IV. Tractatus de sacramento Confirmationis. Confirmationis notio; existentia; materia et forma; effectus. Minister ordinarius et extraordinarius. Subjectum Confirmationis.

V. Tractatus de SS. Eucharistia. Nomina, figurae SS. Sacramenti. Mysterium praesentiae realis. Ejus veritas probatur. Modus praesentiae realis, quo Christus incipit esse sub speciebus (transsubstantiatio), quousque permanet. Cultus Eucharistiae debitus. Habitus inter mysterium hoc et rationem. Sacramentum Eucharistiae. Existentia hujus sacramenti; natura. Materia (valida conficitur Eucharistia sive in pane azymo, sive in fermentato). Forma. Epiclesis. Effectus, minister, necessitas. Communio sub utraque specie. Subjectum. Sacrificium Missae. Notio, existentia (Missa est verum Novae Legis sacrificium). Essentia hujus sacrificii Missae.

VI. Tractatus de Deo Remuneratore. (Eschatologia). Novissima: mors, iudicium particulare. Infernus, existentia poenae inferni (aeternitas, natura, gradus poenarum). Purgatorium, existentia; natura poenarum purgatorii. Communio sanctorum. Coelum: gloria animae (visio beatifica, amor beatificus), gloria corporis. — Iudicium universale: signa futuri iudicii, certitudo; circumstantiae. — Dotes corporum gloriosorum atque damnatorum. Error millenariorum.

Responsiones praeparandae sunt iuxta textum op. Ad. Tanquerey, *Synopsis Theologiae Dogmaticae*. (Romae-Tornaci-Parisiis, 1930, t. III. ed. XXII); adhiberi etiam possunt subsidia, Eduardus Hugon, O. P., *De Gratia*. t. II. *De Sacramentis in communi et speciali, de Novissimis*, t. III., (Parisiis, 1931, ed. VIII), ks. dr M. Sieniatycki, *Zarys Dogmatyki Katolickiej* t. III. *O łasce*, (Kraków, 1931); ks. Marian Morawski T. J., *Dogmat łaski* (Kraków, 1924); ks. Marian Morawski T. J., *Świętych obcowanie* (Kraków, 1923).

Ex Jure Canonico.

De delictis et poenis. (Lib. V. Codicis Juris Canonici).

I. De delictis. Natura delicti eiusque divisio. (Quid et quod sit delictum ratione notitiae, competentiae et executionis?). Imputabilitas delicti; causae aggravantes et minuentes imputabilitatem. Effectus iuridici delicti.

Cooperatores ad delictum. Conatus delicti (quid sit eiusque imputabilitas?).

II. De poenis: 1-o In genere. Jus coercitivum Ecclesiae. Notio poenae ecclesiasticae. Species poenarum. Applicatio et interpretatio poenarum.

Superior potestatem coactivam habens — usus hujus potestatis.

Subjectum coactivae potestati obnoxium (quaenam in subjecto requirantur, ut sit obnoxium potestati — ex parte personae et ex parte delicti?).

Remissio poenarum (quid sit, quomodo fiat?).

2-o De poenis in specie. Poenae medicinales seu censurae. Notio censurae in genere atque notionis explicatio. Censurarum divisio (ratione speciei, causae efficientis, modi, potestatis absolvendi). Quando censurae multiplicentur? Quomodo censurae incursae tollantur?

Species censurarum. **E**xcommunicatio (notio, species, effectus excommunicationis).

Interdictum (notio, species, effectus interdicti tum localis tum personalis).

Suspensio (notio, species, effectus suspensionis quoad varias ejusdem species).

Poenae vindicativae (notio earundem; principia circa eas generalia). Poenae vindicativae communes — recenseantur. Infamia (notio, divisio, infamia juris et facti atque effectus utriusque infamiae; cessatio infamiae tum juris, tum facti).

Poenae vindicativae clericorum (quaenam sint?) Inhabilitas. Multa pecuniaria. Depositio. Degradatio.

Remedia poenalia (notio eorundem et species). Quomodo applicanda sint illa remedia, ut monitio (paterna et publica), correptio, praeceptum et vigilantia? **P**oenitentiae canonicae Notio et qualitas earum.

De poenis in singula delicta. Delicta circa fidem et unitatem Ecclesiae.

(Quaenam sint?) Poenae in apostatas, haereticos et schismaticos. Poenae in suspectos de haeresi, in pertinaciter docentes propositiones damnatas; in eos, qui illegitime ineunt matrimonium mixtum. Delicta contra religionem (quaenam sint talia delicta, quae poenis ecclesiasticis plectuntur?). Poenae in sacrilegos (reos sacrilegii realis, localis et personalis). Poenae in blasphemos, periuros, superstitiosos ac simoniacos. Delicta contra auctoritates, personas, res ecclesiasticas. Poenae in hujusmodi delinquentes. Delicta contra vitam, libertatem, proprietatem, bonam famam, bonos mores. Poenae in abortum procurantes, suicidas, duellantes, homicidas. Poenae in delinquentes contra libertatem (cogentes ad statum clericalem vel religiosum, ad matrimonium). Poenae ob delicta commissa in proprietatem, bonam famam proximi, contra sextum Decalogi praeceptum. **C**rimen falsi (quid sit?); poenae in diversa falsi crimina. Delicta in administratione vel susceptione ordinum aliorumque sacramentorum. Poenae in hujusmodi delinquentes. Delicta contra obligationes proprias status clericalis vel reli-

giosi. Poenae in delinquentes contra obligationes hujusmodi status communes. Poenae in non residentes; officia parochi, canonicorum negligentes. Delicta in collatione, susceptione, dimissione dignitatum, officiorum beneficiorumque ecclesiasticorum. Abusus potestatis vel officii ecclesiastici (quibus modis fieri possint quibusnam poenis puniantur abusus, occurrentes in curia ecclesiastica, necnon a superioribus religiosis commissi?).

Responsiones praeparandae juxta textum *Codicis Juris Canonici* (lib. V) atque necessario adhibeatur opus D. M. Prümmer, *Manuale Juris Ecclesiastici*, (Friburgi Brisg., ed. novis). Utiliter consuli possunt opera: Chelodi, *Jus poenale...* Tridenti, 1925, cap. I—IV; (Ks. I. Grabowski, *Prawo kanoniczne*, Lwów 1927, wyd. 2, str. 699—787).

Ex Historia Ecclesiastica.

Czasy nowsze—od rewolucji francuskiej do czasów obecnych. Kościół we Francji i we Włoszech. Dzieje Kościoła w innych krajach Europy. Dzieje Kościoła w Ameryce. Działalność Kościoła. (Papież XIX wieku. Sobór Watykański. Życie zakonne. Misje katolickie. Umiejętność kościelna. Karność kościelna. Służba Boża i życie religijne. Sztuka chrześcijańska). Herezje i błędy teologiczne. Kościoły wschodnie ze szczególnym uwzględnieniem Cerkwi rosyjskiej. Walka schizmy rosyjskiej z unią na ziemiach polskich. Protestanci. Pontyfikaty Piusa IX, Leona XIII, Piusa X i Benedykta XV. Działalność Piusa XI w świetle encyklik aż do ostatnich czasów. Konkordat z Polską. Bulla rozgraniczająca diecezje w Polsce.

Odpowiedzi podług dzieła Biskupa Krynickiego, *Dzieje Kościoła Powszechnego*, opr. O. W. Szoldrski C. SS. R., wyd. 3, (Włocławek, 1925, str. 540 do końca). Historia Kościoła, ks. dr Józef Umiński, tom II od st. 317 do końca, Lwów 1934. Dzieła do czytania: Bp. Pelczar, *Pius IX i jego wiek*; Ks. A. Szlagowski, *Leon XIII, życie i prace* (Warszawa, „Bibl. Dz. Chrześcijańskich”); ks. Momidłowski, *Pius X, życie i prace* (Przemyśl, 1908); ks. Oraczewski, *Benedykt XV* (Warszawa, 1918); ks. N. Cieszyński, *Roczniki Katolickie* od r. 1922; *Konkordat Polski ze Stolicą Apostolską*, Lwów, 1925 (wyd. „Bibl. Religijnej”); Encykliki Piusa XI w rocznikach *Wiadomości Diec. Podlaskich*.

E Liturgica.

Przepisy Rytuału. Ceremonie pogrzebowe. Administrowanie sakramentów św. Chrzest dorosłych. O wystawieniu Najświętszego Sakramentu. Czterdziestogodzinne nabożeństwo. Administrowanie ostatniego namaszczenia. Ceremonie poświęcenia osób, miejsc i rzeczy (brevior formula poświęcenia dzwonów). Ceremonie okresowe (w całym roku kościelnym). Ceremonie okolicznościowe; prymicje i sekundycje kapłańskie; jubileusz małżeński; przyjęcie i wizytacja biskupa w parafii; wystawienie relikwii i obnoszenie ich na procesji.

Odpowiedzi według dz. Bpa A. Nowowiejskiego, *Ceremoniał parafialny* (Płock, t. 2 cały) wraz z dokładną znajomością właściwych przepisów Synodu Diec. Podlaskiego.

Ad praedictum examen subeundum invitantur RRDD.

- 1-o R. D. Joseph Kobylński (junior)
- 2-o R. D. Ceslaus Świderski
- 3-o R. D. Ignatius Sopyła
- 4-o R. D. Nicolaus Kijewski
- 5-o R. D. Bronislaus Saciłowski
- 6-o R. D. Stanislaus Grodowski
- 7-o R. D. Vladislaus Krzyżanowski
- 8-o R. D. Valerianus Murawski
- 9-o R. D. Boleslaus Popowski
- 10-o R. D. Casimirus Szlendak
- 11-o R. D. Joseph Puszkiewicz
- 12-o R. D. Eduardus Branowski
- 13-o R. D. Venceslaus Pieniak
- 14-o R. D. Michael Szymański
- 15-o R. D. Petrus Filipowicz
- 16-o R. D. Antonius Reniszak

Insuper supplere tenentur examen orale:

- 1-o R. D. Eduardus Kowalik — ex Scriptura Sacra, Theologia Morali et Historia Ecclesiastica
- 2-o R. D. Alexander Prus — ex Theologia Morali.

II. Examen neopresbyterorum 1939 anno persolvendum.

Vi stat. 89 Synodi Dioecesanæ Podlachiensis ex anno 1923 in aedibus Curiae Dioecesanæ in Siedlce die 22 Septembris 1930 an. hora 9 matutina persolvetur orale examen neopresbyterorum juxta programma, ut sequitur:

E Scriptura Sacra.

1. *Natchnienie Pisma św.*: pojęcie ogólne; bliższe wyjaśnienie natchnienia; błędne pojęcia o natchnieniu; zakres i sprawdziany natchnienia; świadectwa o natchnieniu ksiąg świętych.

Kanon ksiąg świętych: kanon u żydów; kanon ksiąg św. Starego Testamentu u chrześcijan; deuterokanoniczne księgi i ustępy Starego Testamentu; kanon ksiąg Nowego Testamentu; deuterokanoniczne księgi i ustępy Nowego Testamentu.

Księgi apokryficzne: nazwa, charakterystyka i znaczenie apokryfów. Apokryfy Starego Testamentu w łacińskiej Wulgacie. Podział i charakterystyka apokryfów Nowego Testamentu. Ewangelie apokryficzne.

Księgi zaginione: Odpowiedzi podług dz. ks. A. Szlagowskiego. *Wstęp ogólny do Pisma św.* (Warszawa) lub ks. J. Kruszyńskiego *Introdukcja generalna* (Włocławek).

2. *Ewangelie synoptyczne* — Krótkie wstępy do każdej Ewangelii (nazwa; autor; czas, miejsce i język; przeznaczenie i cel; podział i treść; właściwości Ewangelii św. Mateusza, Marka i Łukasza); kwestia synoptyczna.

Odpowiedzi podług dz. ks. dr A. Szlagowskiego, *Nowy Testament* (Warszawa, 1923, wyd. 3, str. 21-27; 144-146; 211-213); do odczytania się ob. dz. ks. Kaczmarczyk, *Ewangelie, studium krytyczne* (Kraków); ks. W. Szczepański, *Cztery Ewangelie, Wstęp, nowy przykład i komentarz*, (Kraków, 1936, część IV).

3. *Krótki komentarz na pierwsze dziewięć rozdziałów Ewangelii według św. Mateusza* podług dz. ks. W. Szczepańskiego, *Nowy Testament, I, Cztery Ewangelie*, (Kraków, 1917, cz. II, str. 1-61).

E Theologia Dogmatica.

Tractatus de religione (in universum). Religionis notio: elementa; actus. quibus perficitur et ad quos religio inclinat hominem. Species religionis ejusque falsae notiones. Religionis necessitas (probat argumentis: historico, psychologico et metaphysico). Necessitas cultus externi et publici explicatur et tuetur.

Tractatus de revelatione. (Theoria revelationis). Notio revelationis; variae ejus species simul ac falsae notiones. Possibilitas revelationis divinae in se. Revelatio mysteriorum (notio, species mysteriorum atque possibilitas revelationem inquirendi contra indifferentismum) adstruitur. Discernibilitas revelationis, criteria ejusdem; methodus in apologetica servanda.

Tractatus de revelatione christiana. (Demonstratio christiana). Divinitas religionis christianae ex ejus excellentia suadet. (Argumentis internis probatur supereminentia, originalitas et transcendentia religionis christianae ac proinde ejusdem divinitas). Divinitas missionis Christi probatur: 1-o e proprio ipsius testimonio; 2-o ex ejus miraculis; 3-o vaticiniis a Christo editis; 4-o speciatim e resurrectione Christi.

E propagatione mira religionis christianae et e martyrio probatur divinitas nostrae religionis. Prophetiae messianicae ostendunt Christum esse Dei legatum.

Tractatus de Ecclesia. (Demonstratio catholica). Notio Ecclesiae. Definitio Card. Bellarmini. Moralis necessitas auctoritatis infallibilis maximeque magisterii vivi suadet. Ecclesia vere hierarchica instituta est a Christo. Episcopi jure divino sunt successores Apostolorum. Infallibilitas collegii Apostolorum et episcoporum. Primatus B. Petri. Primatus Romanorum Pontificum. Infallibilitas Romani Pontificis. Ecclesiae visibilitas, apostolicitas et indefectibilitas. Notae Ecclesiae juxta Concilli Vaticani recensionem. Axioma: „Extra Ecclesiam nulla salus“. Objectum magisterii infallibilis Ecclesiae. Exercitium potestatis docendi ac regendi Romani Pontificis. Exercitium potestatis episcopalis. Membra Ecclesiae. Principia de relationibus inter Ecclesiam et statum.

Responsiones praeparandae juxta textum A. Tanquerey, *Synopsis Theologiae Dogmaticae* (v. I *Theol. Fundamentalis*, editio recentissima);

adhiberi possunt opera aliorum auctorum, dummodo sint recentissimae editionis ac sufficiant ad respondendum omnibus quaestionibus supra recensitis.

E Theologia Morali.

I. *De fundamento moralitatis.* Notio finis; variae finis divisiones ac in specie de fine ultimo. Principia de fine ultimo hominis ejusque actuum (beatitudo humana).

II. *De actibus humanis.* Natura et divisiones actuum humanorum. Principia intrinseca actus humani (intellectus et voluntas). *Cognitio* ad actum humanum requisita (circa actum ipsum; circa moralitatem actus). Advertentia ad actum humanum requisita. Divisiones advertentiae; principium de eadem). *Influxus ignorantiae* et *inadvertentiae* in actus humanos. (Principia).

Voluntarium (definitio ejusque explicatio, divisiones ac in specie de voluntario indirecto principia). *Hostes voluntarii*: a) violentia; b) metus; c) passio seu concupiscentia; d) quidam status pathologici corporales. (Notiones, species et principia de eorum influxu in actus liberos).

De moralitate actuum humanorum. *Natura* moralitatis (definitio; falsi conceptus; sententia vera de essentia et norma moralitatis). *Species* moralitatis (bonitas, malitia et indifferentia moralis). Principia seu fontes moralitatis: objectum, circumstantiae et finis. Objectum actus moralis (notio, principium de momento objecti in moralitate). Circumstantiae actus moralis (notio, numerus, principia de momento circumstantiarum in moralitate; divisio circumstantiarum). Finis actus moralis (notio; principia). Extensio moralitatis: ad actum indifferenter; ad actum externum et eventum sequentem.

III. *De legibus.* Notio legis in universum. Explicatio definitionis praecipue indicata differentia legis a praecepto et consilio. Praecipuae divisiones legis. Lex divina triplex (aeterna, naturalis, positivo—divina). Lex aeterna (existentia, essentia; derivatio omnium aliarum legum a lege aeterna). Lex divina naturalis (notio, existentia; subiectum et obiectum hujus legis; proprietates et cognitio legis naturalis). Lex divina positiva (triplex stadium hujus legis). Lex humana (ecclesiastica). Auctor hujus legis; obiectum; subjectum (principia fundamentalia de subjecto legis humanae; de infantibus et impuberibus ut legi subditis; de ipso legislatore ut subjecto propriis legibus; de peregrinis et vagis, prout subiiciuntur legibus localibus). Promulgatio et acceptatio legis ecclesiasticae ejusque obligatio (leges poenales, irritantes, fundatae in falsa praesumptione). Modus adimplendi legem (principia). Interpretatio legis (simplex et per epikeiam). Cessatio legis (cessatio obligationis legis per impotentiam, per dispensationem, per privilegium; cessatio ipsius legis per revocationem et per cessationem finis totalis, per consuetudinem). Lex civilis ejusque obligatio.

IV. *De conscientia.* Notio et divisio conscientiae. Conscientia vera et erronea. Conscientia laxa, perplexa et scrupulosa. Conscientia certa. Conscientia dubia (dubium morale — principia reflexa). Varia

systemata moralia. Educatio conscientiae. (Media naturalia et supernaturalia).

V. *De peccatis*. Natura peccati. Divisio peccatorum in genere. Peccatum mortale. Peccatum veniale. Distinctio peccatorum specifica et numerica. Causae peccatorum. Tentationes ad peccatum. Effectus peccati (tum mortalis, tum venialis). Peccata interna (delectatio morosa, gaudium peccaminosum, desiderium pravum). Vitia capitalia in genere et in specie.

VI. *De virtutibus in communi*. Natura virtutis (notio; relatio inter virtutes et dona fructusque Spiritus Sancti ac beatitudines). Distinctio virtutum. Virtutes acquisitae (existentia earum, essentia et proprietates). Virtutes infusae (existentia earum, essentia et proprietates).

VII. *De fide theologica*. Notio virtutis fidei; necessitas fidei (medii et praecepti). Vitia fidei opposita (peccata omissione et commissione facta; infidelitas, apostasia, haeresis; pericula fidei).

VIII. *De spe theologica*. Natura spei (definitio, obiectum, subiectum, proprietates spei). Necessitas spei. Vitia et peccata contra spem (1-o ommissio actus spei; 2-o desperatio; 3-o praesumptio).

IX. *De caritate theologica*. Amor et caritas in genere. Caritas erga Deum. Vitia hujus virtuti opposita (odium Dei, acedia). Caritas erga nosmetipsos. Caritas erga proximum (praeceptum diligendi proximum; dilectio inimicorum); ordo caritatis (quoad personas diligendas, quoad bona diligenda). Opera caritatis erga proximum (eleemosyna, correptio fraterna). Peccata contra caritatem proximi (scandalum, cooperatio ad malum).

Responsiones praeparandae juxta textum op. D. M. Prümmer, *Manuale Theologiae Moralis* (Frib. Brisg., 1923, ed. 2 et 3, tom. I; summarium ejusdem — *Vademecum Theologiae Moralis*, ibid., pag. 3—129); adhiberi possunt opera Tanqueray, Noldin et aliorum, dummodo sint editiones recentissimae, in quibus ratio *Codici Juris Canonici* et recentiorum Sanctae Sedis decretorum habeatur simulque omnibus supra recensitis quaestionibus satisfiat.

E Theologia Pastoralis.

Ogólne zasady pasterzowania. Proboszcz i główne jego przymioty. Staranie się o probostwo. Objęcie parafii. Urządzenie plebanii i stosunek ks. proboszcza do swej rodziny, do służby, do współpracowników duchownych i świeckich, wreszcie do parafian różnych stanów.

Odpowiedzi według dzieła ks. dr K. Dębińskiego *Podręcznik Praktyczny Teologii Pastorskiej*, Warszawa, 1914 r., t. I (cały) z koniecznym uwzględnieniem tekstu *Synodu Diecezjalnego Podlaskiego*.

Ex Jure Canonico.

Introductio in Jus Canonicum. Notio juris ecclesiastici catholici. Jus ecclesiasticum subjective et objective sumptum. Praecipuae divisiones juris ecclesiastici ratione objecti sumpti. Fontes juris eccle-

siastici universalis (definitio; ratio existendi). Quinque fontes existendi juris ecclesiastici universalis (1-o lex naturalis; 2-o lex divina, contenta in Sacra Scriptura et in Traditione; Summi Pontifices; 4-o Concilla oecumenica; 5-o Consuetudo legitima). Consuetudo (notio, divisio, requisita ad legitimam consuetudinem; effectus legitimae consuetudinis; cessatio consuetudinis).

Fontes juris ecclesiastici particularis ac in specie de concordatis (definitio concordatorum; eorum essentia; necessitas et utilitas; forma), de conciliis particularibus; de synodo dioecessana; de rescriptis; de privilegiis.

Normae generales juxta novum Codicem Juris Canonici (c. 1—6), *Leges* de temporis supputatione. *Collectiones Juris Ecclesiastici* universalis (recenseantur juxta ordinem historicum usque ad Codicem Juris Canonici). *Collectiones juris ecclesiastici particularis* ac in specie de Synodo Dioecessana Podlachiensi ex anno 1923 (Brevis dioecesis Podlachiensis conspectus historicus; acta ejusdem Synodi; normae generales—stat. 11—24 et annexum I).

De personis (in communi). Quomodo homo fiat persona ecclesiastica seu membrum Ecclesiae? (can. 87; de personis ritus non latini praescripta). Personarum ad Ecclesiam pertinentium distinctio quoad aetatem, locum originis et habitationis; quoad actum et quoad familiam. Personae morales. Praecedentia inter personas physicas et morales.

De clericis in genere. Nomen personae ecclesiasticae explicatur. Status clericorum, definitio et explicatio. Notio hierarchiae ecclesiasticae (potestas ordinaria et jurisdictionis). Gradus hierarchici. Clericorum adscriptio alicui dioecesi juxta vigentem disciplinam. Jura et privilegia clericorum (recenseantur), horumque amissio et recuperatio. Obligationes clericorum (praescripta juris ecclesiastici universalis et Synodi Dioec. Podlachiensis st. 82—105). Officia ecclesiastica (definitio ejusque explicatio); principales distinctiones officiorum ecclesiasticorum; eorum provisio (licita et legitima acquisitio; modi provisionis per liberam collationem, per electionem; per postulationem; amissio officiorum ecclesiasticorum). Potestas ordinaria et delegata. Reductio clericorum ad statum laicalem.

De clericis in specie. Divisiones territoriales in Ecclesia nunc vigentes. Suprema in Ecclesia potestas: praerogativae Romani Pontificis; ejus electio; potestas Romani Pontificis. S. Romanae Ecclesiae Cardinales. Curia Romana (Ss. Congregationes, Tribunalia, Officia). De Concilio universali. Legati Romani Pontificis. Patriarchae, Primate et Metropolitae. Vicarii et Praefecti Apostolici. Administratores Apostolici. Praelati inferiores. Episcopi dioecesani. Coadjutores et auxiliares episcoporum. Curia dioecessana. Capitula canonicorum. Consultores dioecesani. (Omnia explicanda juxta jus universale et nostrum particulare „Synodus Dioec. Podlachien.” stat. 25—60 cum respectivis annexis). Vicarii foranei (decani — praescripta juris universalis et stat. 67 — 81 Synodi Diec. Podl. cum respectivis annexis) Clerus parochialis (parochi, vicarii parochiales et rectores ecclesiarum juxta jus universale et stat. 106 — 134 Synodi Diec. Podl. cum respectivis annexis).

De religiosis. Natura status religiosi. Necessitas et utilitas status religiosi. Varietas status religiosi. De confessariis et capellanis.

De laicis. De fidelium associationibus in genere et in specie (juxta jus universale et stat. 135—136 cum annexis Synod. Diec. Podl.)

Responsiones praeparandae juxta op. D. Prümmer. *Manuale Juris Canonici*, Frib. Brisg. Quaestiones 1—7; 12—14; 18, 22—34; 35—53 (summatim), 54—173, 175—178, 188—192, 266—274, habita ratione Synodi Dioec. Podl. (supra citatae). Adjumenta: A. Toso, *Ad Codicem Juris Canonici commentaria minora...* (Romae L. I. Normae generales, L. II. De personis); ks. Grabowski, *Prawo kanoniczne*, (Lwów, 1927, 2 wyd., str. 1—337); ks. J. Wiślicki, *Konkordat*, Studium prawne (Lublin, 1926).

Ex Historia Ecclesiastica.

1. *Wstęp do Dziejów Kościoła:* o historii kościelnej jako nauce; źródła i nauki pomocnicze do historii kościelnej; literatura historii kościelnej.

Starożytność Chrześcijańska. Okres I. Założenie, rozszerzenie i prześladowanie Kościoła. Zarys Kościoła pierwotnego. Służba Boża, karność i obyczaje w tym okresie. Rozwój nauki kościelnej. Herezje i odszczepieństwa.

Okres II. Rozszerzenie Kościoła i przeszkody w krzewieniu wiary Chrystusowej w tym okresie. Rozwój nauki katolickiej (IV—VIII w.) Herezje, odszczepieństwa i spory teologiczne ówczesne. Organizacja kościelna (IV—VIII w.). Służba Boża, karność i obyczaje w okresie II (IV—VIII w.)

Odpowiedzi podług całkowitego tekstu dz. Biskupa W. Krynickiego, *Dzieje Kościoła Powszechnego*, (wyd. 3, opr. O. Wł. Szoldrski C. SS. R., Włocławek, 1925, str. 1—150). *Historia Kościoła* ks. dr Józef Umiński, tom I od początku do str. 229, Lwów 1934. Do czytania poleca się dzieło ks. W. Szcześniaka, *Dzieje Kościoła Katolickiego w zarysie*, Warszawa, 1901, t. I; Hergenröther, *Historia Powszechna Kościoła Katolickiego*, Warszawa, 1901, t. I—II).

3. *Patrologia* w zarysie. Określenie Ojców Kościoła. Ojcowie apostołscy; pisarze kościelni, doktorowie Kościoła. Ojcowie łacińscy. Tertulian, św. Cyprian, Laktancjusz, św. Ambroży, Augustyn, Hieronim, Piotr Chryzolog, Leon Wielki, Grzegorz Wielki, Beda, Piotr Damian, Bernard. Ojcowie greccy: Orygenes, św. Efreem, św. Cyryl Jerozolimski, Bazyl W., Grzegorz Nysseński, Grzegorz Nazjanzeński, Jan Chryzostom. Ojcowie pomniejsi łacińscy i greccy. O czytaniu pism Ojców Kościoła.

Odpowiedzi podług dz. B-pa Krynickiego, *Wymowa święta*, 2 wyd. Do czytania poleca się wydawn. *Pisma Ojców Kościoła w polskim tłumaczeniu* (Poznań, od r. 1924 wychodzące przykłady tekstów z naukowymi wstępami i uwagami do tekstu). Ks. Rauschen. *Zarys Patrologii*, Poznań, 1929.

E Liturgica.

Wiadomości wstępne. O liturgii wogóle i źródłach prawa liturgicznego: o księgach liturgicznych, dekretach św. Kongregacji Obrzędów; zwyczajach; powadze rubrycystów. O języku, śpiewie i muzyce liturgicznej. O sprzętach, szatach i bieliźnie liturgicznej.

O *środkach rozwinięcia kultu*: kościół i jego wewnętrzne urządzenie. Ołtarz, tabernakulum, światło. Konsekracja kościoła.

Odpowiedzi podług dz. Bpa A. Nowowiejskiego, *Ceremoniał parafialny*, (Płock wydanie ostatnie, t. I) oraz niezbędne przeczytanie dz. Bpa G. Fischera, *Konsekracja kościoła*, (Przemyśl, 1911); do odczytania poleca się dz. Bpa A. Nowowiejskiego, *Wykład Liturgii Kościoła Katolickiego* (Warszawa, 1893, t. I. cz. 1).

Ex Homiletica et Catechetica.

Metodyka nauczania religii. Uwagi wstępne o metodyce. Nauka religii w ogólności. Urząd katechety. Wybór i rozkład materiału naukowego. Metody wykładu. Środki naukowe przy nauce religii. Katechizm (wiadomości historyczne i dydaktyczne o katechizmach). Duszpasterstwo (rozwój pobożności). Historia nauki religii w krótkim zarysie.

Odpowiedzi podług dz. Spirago, *Metodyka katolickiej nauki religii*, tłum. ks. dr W. Galant (Mikołów-Warszawa, 1911).

Insuper omnes RRDD. Neopresbyteri adferre secum tenentur duas conciones a se exaratas et nitide conscriptas, secus ad examen orale non admittentur. Ex his concio altera sit cum themate:

„*Świętych obcowanie*”. (Łączność i wspólność dóbr. Kościół triumfujący, cierpiący i wojujący); — pomoce i wskazówki: Spirago, *Katechizm katolicki Ludowy*, tłum. ks. Galant, Mikołów-Warszawa, 1906, t. I, str. 362—368; bp. Pelczar, *Tajemnice religii katolickiej*, Przemyśl, 1918, 544—550; ks. M. Morawski, *Świętych obcowanie*, Kraków, 1904, str. 1—67; 218—243. Altera vero concio cum themate „*Czynna miłość bliźniego*” (podług Listów pasterskich. Wiad., 1929, str. 212—215; 1935 str. 158—160 i inne)

Ad praedictum examen iuxta praedictum programma omnino comparere tenentur:

Ad examina neopresbyterorum invitandi: iuxta programma 1938 an.

Examen III-um.

1. RD. Stanislaus Grzymała

Juxta programma 1939 an.**Examen III-um.**

2. RD. Franciscus Zapadka.
3. „ Venceslaus Jaroszewicz.
4. „ Vladislaus Zatyka.

Examen II-um.

5. RD. Vincentius Celiński.
6. " Stanislaus Gajewski.
7. " Franciscus Józwiak.
8. " Victor Prejzner.
9. " Romanus Soszyński.

Examen I-um.

10. RD. Edmundus Barbasiewicz.
11. " Antonius Stormke.
12. " Sigismundus Ratajczak.
13. " Stanislaus Rychlik.
14. " Michael Bąkowski.
15. " Henricus Gniwek.
16. " Julianus Jaczewski.
17. " Stanislaus Kazimierczak.
18. " Marianus Olszak.
19. " Eduardus Skolimowski.
20. " Sigismundus Szymczak.
21. " Joseph Szykaruk.
22. " Sigismundus Wachulak.

E speciali mandato Excellentissimi Domini Episcopi Ordinarii Curia in memoriam VV. Sacerdotum tum ad examen ad beneficia curata tumque ad examina neopresbyterorum invitatorum revocat praescripta juris (stat. 89—90 Synodi nostrae dioecesanae) necnon sanctionem poenalem can. 2376.

Hinc. 1-o omnes citati termino supra designato comparere debent ad examen praeparati; nullae in futuro excusationes nullaeque induciae aut dilatationes concedentur;

2-o praeparatio ad examen non est differenda ad ultimas ante examen hebdomadas, sed quisque memor gravitatis hujus obligationis statim ac programma examinis publicatum erit, tempus suum per dies, horas etc. sic disponere debet, ut lectioni studioque praescriptae materiae examinis incumbere possit;

3-o tandem ad normam can. 2376 praescriptam omnes invitati in casu negligentiae praedictae obligationis sine ulla admonitione eos privatos fore administratione, si quam sibi concreditam habeant, parochiae aliaeque poenae iisdemque applicentur.

Datum in Siedlce, die 3 Novembris 1938 an.

Vicarius Generalis
Episcopus Auxiliaris Podlachiensis
† Ceslaus Sokółowski

W sprawie Dzieła Dzieciństwa Jezusowego.

Kuria Diecezjalna otrzymała od Księdza Dyrektora Dzieła Dzieciństwa Jezusowego w Krakowie (ul. św. Filipa Nr 19) następujące wyjaśnienie:

„Do założenia Pap. Dzieła św. Dzieciństwa nie potrzeba żadnego upoważnienia ani zezwolenia, i takich Dyrekcja Pap. Dzieła św. Dzieciństwa nie wysyła. Poprzednio wysyłaliśmy Księżom Dyrektorom wykaz przywilejów, które Księża mylnie nazwali „Dyplomem”. Obecnie i tego już nie wysyła się, albowiem niektóre przywileje zostały zniesione przez Penitencjarię dekretem: Consilium suum (A.A.S. 1933 str. 170). Nadmieniamy, że dyrektorem Dzieła św. Dzieciństwa staje się kapłan od tego czasu odkąd je założył i od tego czasu korzysta z przywilejów przyznanych dyrektorom Pap. Dzieł Misyjnych. Prowadzący Pap. Dzieło św. Dzieciństwa zgłasza tylko Dyrekcji Krajowej założenie i ilość powstałych dwunastek, celem przesyłania odpowiedniej ilości bezpłatnych Roczników i innych rzeczy potrzebnych przy prowadzeniu tegoż Dzieła”.

Wobec powyższego WW. Duchowieństwo zastosuje się do wyjaśnień Ks. Dyrektora.

Zmiany w składzie osobistym Duchowieństwa.

Mianowani: O. Adolf Karez, oblat, wik. par. Kodeń; O. Józef Napierała, oblat, wik. par. Kodeń; O. Dr Józef Daszuta, marianin, wik. adiutor. par. Skórzec; ks. Wojciech Wójcikowski, rezyd. z prawami wikariusza w Kosowie; ks. Bolesław Kowalczyk, — zwolniony z wik. par. katedralnej w Siedlcach, — sekretarzem generalnym Instytutu Diecezjalnego „Caritas”, rektorem kościoła św. Krzyża w Siedlcach i kapelanem szpitala miejskiego w Siedlcach; ks. Józef Kobylński, mag. nauk społ., — zwolniony z urzędu referenta Instytutu Diec. Akcji Kat., — wik. par. katedralnej w Siedlcach; ks. Piotr Stułka, wik. par. Sokołów, adm. par. Komarno; ks. Piotr Filipowicz, wik. par. Węgrów, wik. par. Nar. N. M. P. w Białej i jednocześnie prefektem szkół powsz. w Białej; ks. Bolesław Kulawik, — zwolniony z urzędu wizytatora diec. szkół powsz., — wicedyrektorem Instytutu Diec. Akcji Katol.; ks. Ignacy Sopyła, wik. par. Przem. Pańsk. w Łukowie, rektorem kościoła fil. w Gręzówce; ks. Jan Seferyński, marianin, superior domu w Skórcu, członkiem Rady a vigilantia; O. Bartłomiej Czosnek, karmelita, wik. par. Gułowska Wola; ks. Piotr Filipowicz, — zwolniony z wik. i z prefektury w Białej, — rektorem kościoła fil. w Gąsiorach; ks. Andrzej Zawistowski, wik. par. Sarnaki, wik. Nar. N.M.P. w Białej i tamże prefektem w szkołach powszechnych; księża profesorowie Wyższego Semin. Duch.; Jan Niedziałek Dr Fil. i Teol., Józef Pyziołek Dr Teol. i Tadeusz Fręchowicz, Mag. Teol. — sędziami prosynodalnymi; ks. Feliks Walkiewicz — wik. par. Wojcieszków; ks. Czesław Mularzuk, L. Ś. T. — zwolniony z urzędów sekretarza generalnego Inst. Diec. „Caritas”, rektora kościoła św. Krzyża w Siedlcach i ka-

pelana szpitala miejskiego tamże — p. o. rektora Diecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego; p. o. profesorów Diec. Wyższ. Sem. Duch.: ks. Franciszek Szajda, M. Ś. T., dotychczasowy prefekt szkół powszechnych w Białej i ks. Adam Wojtyło, Dr Ś. T.; nowoerygowanego Instytutu Wyższej Kultury Religijnej w Siedlcach: dyrektorem — Biskup Dr Czesław Sokołowski, wicedyrektorem, kierownikiem Sekcji oraz pełniącym obowiązki sekretarza i ekonoma tegoż Instytutu — ks. prałat Wiktor Kamiński, kierownikiem Sekcji Instytutu — ks. kanonik Koronat Piotrowski, kierownikiem Sekcji oraz bibliotekarzem Instytutu — ks. dr Bolesław Kulawik.

Przeniesieni: ks. Jan Maciejski, adm. par. Domanice, na własną prośbę, na adm. par. Sobienie Jeziory; ks. Władysław Błachnio, prob. par. Sobienie Jeziory, na adm. par. Domanice; ks. Stanisław Grodowski, L.S.T., wik. par. Radzyń, na wik. do par. Nar. N. M. P. w Białej; ks. Wincenty Celiński, wik. par. Wodynie, na wik. do Terespolu; ks. Stanisław Gajewski, wik. par. Liw, na wik. do Łaskarzewa; ks. Zygmunt Ratajczak, wik. par. Mokobody, na wik. do Wodyń; ks. Stanisław Pielasa, wik. par. Łaskarzew, na wik. do Mokobód; ks. Władysław Bąk, wik. par. Nar. N.M.P. w Białej, na wik. do Węgrowa; ks. Józef Puszkiewicz, wik. par. Łosice, na wik. do Sarnak; ks. Wacław Jaroszewicz, wik. par. Wojcieszków, na wik. par. Mordy; ks. Zygmunt Wachulak, wik. par. Mordy, na wik. par. Łosice; ks. Julian Gabrusiewicz, adm. par. Kostomłoty, na adm. par. Terespol obrz. biz.-słow.; ks. Aleksander Nikolski, adm. par. Terespol obrz. biz.-słow., na adm. par. Kostomłoty.

Zwolnieni: O. Witold Hadryan, oblat, z wikariatu par. Kodeń; O. Marcin Zdaniukiewicz, marianin, z wik. par. Skórzec; ks. Władysław Krzyżanowski, z wik. par. Terespol; ks. kanonik Marian Jankowski Dr Ś.T. wicerektor i profesor Diec. Wyższ. Sem. Duch — z urzędu wicerektora; ks. Jan Sobczyk, marianin, z urzędu członka Rady a wigilantia; O. Bernard Paciorek, karmelita, z wik. par. Gułowska Wola.

Dziennik czynności J. E. Ordynariusza.

Wrzesień.

- Dnia 14 — J. E. Ordynariusz powrócił z Poznania do Siedlec.
 Dnia 20 — wyjechał do Janowa do Seminarium Duchownego.
 Dnia 23 — wyjechał do Częstochowy na Złot Kat. Mł. Męskiej i na konferencję Episkopatu.
 Dnia 28 — powrócił z Częstochowy.

Październik.

- Dnia 2 — Był w Okrzei na odsłonięciu Kopca ku czci Henryka Sienkiewicza. Tu poświęcił krzyż na Kopcu i po mszy św. odprawionej przez Biskupa Łomżyńskiego, przemawiał.

- Dnia 9 — eksportował w Białej z plebanii do kościoła zwłoki ś.p. ks. prob. Tuza, Szambelana Tajnego J.Ś.
- Dnia 11 — wyjechał do Warszawy na posiedzenie Komisji Unijnej.
- Dnia 13 — w sprawach kościelnych był w Garwolinie, Lublinie i Kocku.
- Dnia 19 — przewodniczył w Siedlcach na konferencji diecezjalnej z księżmi Dziekanami.
- Tegoż dnia w godzinach popołudniowych zagał kurs jednodniowy antyalkoholowy dla duchowieństwa w Siedlcach.
- Dnia 20 — wyjechał na kurację do Krynicy.

Rozporządzenia prawno-państwowe.

Decyzja Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

z dnia 26 lipca 1938 roku — (A. P. 3—60)

w sprawie odmowy udzielenia pozwolenia polskiemu Narodowemu Kościołowi na ustanowienie i używanie stroju

(Dziennik Urz. Min. Spraw Wewn., nr. 24 1938 r., poz. 143)

Na podstawie art. 1 ust. (1) dekretu z dnia 2 października 1935 roku (Dz. U. R. P. nr. 72, poz. 455) i § 2 rozporządzenia z dnia 15 listopada 1935 (Dz. U. R. P. nr. 86, poz. 534) odmawiam Polskemu Narodowemu Kościołowi w Polsce (Kraków, ul. Czarna L. 2) pozwolenia na ustanowienie i używanie stroju według załączonego wzoru.

Decyzja niniejsza, jako pozostawiona całkowicie swobodnej ocenie władzy, nie wymaga uzasadnienia zgodnie z art. 75 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 22 marca 1928 roku (Dz. U. R. P. nr. 36, poz. 341).

Decyzja niniejsza jest ostateczna w administracyjnym toku instancji.

Warszawa, dnia 26 lipca 1938 r. nr. AP. 3/60.

Za ministra:

Nakonecznikow-Klukowski, podsekretnarz stanu

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i O. P.

z dnia 16 lipca 1938 roku — (Nr. II Pr. 6647/38)

o nowym programie nauki religii rzymsko-katolickiej w publicznych szkołach powszechnych pierwszego stopnia z polskim językiem nauczania.

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 11 marca 1932 roku o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. nr. 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Ustalam nowy program nauki religii rzymsko katolickiej w publicznych szkołach powszechnych pierwszego stopnia z polskim językiem nauczania. Program ten ogłasza się równocześnie jako oddzielne wydawnictwo p.t. Program nauki religii rzymsko katolickiej w publicznych szkołach powszechnych pierwszego stopnia z polskim językiem nauczania.

§ 2. Sposób wprowadzania w życie nowego programu w roku szkolnym 1938-39 i w latach następnych określa osobne zarządzenia.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1938 r.

W miarę wprowadzania nowego programu tracą moc przepisy dotychczasowe dotyczące spraw, uregulowanych niniejszym rozporządzeniem.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W. Świętosławski.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i O.P.

z dnia 16 lipca 1938 r. — (Nr II Pr-6445/38)

o programie nauki religii rzymsko katolickiej w publicznych szkołach powszechnych drugiego stopnia z polskim językiem nauczania.

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 11 marca 1932 roku o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. nr 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Ustalam nowy program nauki religii rzymsko katolickiej w publicznych szkołach powszechnych drugiego stopnia z polskim językiem nauczania. Program ten ogłasza się również jako oddzielne wydawnictwo p. t. Program nauki religii rzymsko katolickiej w publicznych szkołach powszechnych drugiego stopnia z polskim językiem nauczania.

§ 2. Sposób wprowadzania w życie nowego programu w roku szkolnym 1938-39 i w latach następnych określa osobne zarządzenia.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1938 roku.

W miarę wprowadzania nowego programu tracą moc przepisy dotychczasowe, dotyczące spraw, uregulowanych niniejszym rozporządzeniem.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

W. Świętosławski.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i O.P.

z dnia 22 lipca 1938 r. — (Nr II Pr-6446/38)

o uzupełnieniu programu nauki religii rzymsko katolickiej w publicznych szkołach powszechnych trzeciego stopnia z polskim językiem nauczania przy łączeniu klas VI i VII w komplet.

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 11 marca 1938 roku o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. nr 38, poz. 389) zarządzam, co następuje;

§ 1. Ustalam uzupełnienie programu nauki religii rzymsko katolickiej w publicznych szkołach powszechnych trzeciego stopnia z polskim językiem nauczania, ustalonego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 października 1935 roku (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. nr 1 z 1936 roku, poz. 4). Uzupełnienie programu obowiązuje przy nauce religii rzymsko katolickiej w klasach VI i VII przy ich łączeniu w komplet i ogłasza się równocześnie p. t. „Uzupełnienie programu nauki religii rzymsko katolickiej w publicznych szkołach powszechnych stopnia trzeciego z polskim językiem nauczania. Redakcja uwydatniająca skróty i ułatwienia przy łączeniu klas VI i VII w komplet”.

§ 2. Sposób wprowadzania w życie uzupełnienia programu określa osobne zarządzenia.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

W miarę wprowadzania nowego programu tracą moc przepisy dotychczasowe, dotyczące spraw, uregulowanych niniejszym rozporządzeniem.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

W. Świętosławski.

Najwyższy Trybunał Administracyjny w sprawie kwalifikacji nauczycieli religii.

Dnia 9.III.1938 roku pod L. Rej. 122/36 zapadł w Najwyższym Trybunale Administracyjnym w sprawie kwalifikacji nauczycieli religii następujący wyrok:

Najwyższy Trybunał Administracyjny w składzie: Przewodniczący Sędzia Dr Smolka i Sędziowie: Dzieciołowski, Dr Kahl, przy udziale protokółanta radcy Sekretariatu Prawniczego Haydena, w sprawie ze skargi Ks. I. B. na orzeczenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 26 listopada 1935 r. L. BP. — 23790/35, w przedmiocie kwalifikacji i uposażenia — w myśl art. 73 i 84 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia

27 października 1932 r. (poz. 806 Dz. Ust.) na posiedzeniu niejawnym dnia 9 marca 1938 r. po wysłuchaniu sprawozdania sędziego-sprawozdawcy — uchyla zaskarżone orzeczenie z powodu wadliwego postępowania, a zarazem zarządza zwrot wniesionej opłaty.

P o w o d y.

Ksiądz I. B. został mianowany nauczycielem publicznych szkół powszechnych z dniem 1 listopada 1928 r. B. ukończył dnia 28 czerwca 1928 r. Wyższe Seminarium Duchowne Rzymsko-Katolickie w Lublinie. Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego opierając się na przedłożonym przez ks. B. świadectwie ukończenia Wyższego Seminarium Duchownego w Lublinie, decyzją z dnia 20 października 1931 r. Nr I — 22236/31 przyznało mu uposażenie przewidziane w art. 45 i 31 ustawy uposażeniowej z 1923 r. Dz. Ust., t. j. grupy VIII, poczynając od 1 kwietnia 1930 r.

Na dzień 1 lutego 1933 r. skarżący został zaszeregowany z dotychczasowej VIII do IX grupy uposażenia w myśl odnośnych przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaszeregowania funkcjonariuszów państwowych poz. 781 Dz. Ust.

Pismem z dnia 17 grudnia 1934 r. ks. B. opierając się na posiadanym świadectwie ukończenia Wyższego Seminarium Duchownego Rzymsko-Katolickiego w Lublinie, powołując się na rozporządzenia Rady Ministrów poz. 662/29 Dz. Ust. zwrócił się do Kuratorium o przesunięcie go do VIII grupy uposażenia z dniem 1 stycznia 1935 r.

Prośby tej Kuratorium, decyzją z dnia 23 września 1935 r. Nr BP — 19369/35 nie uwzględniło, ponieważ petent nie odpowiada warunkom przewidzianym w punkcie 4 § 18 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. poz. 781 Dz. Ust. oraz stwierdziło, że ks. B. winien pozostać w IX st. sł. aż do czasu uzyskania kwalifikacji wymaganych do ustalenia.

Od powyższej decyzji Kuratorium ks. I. B. wniósł odwołanie do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, które orzeczeniem z dnia 26 listopada 1935 r. Nr BP. — 23790/35 odwołania nie uwzględniło i zaskarżoną decyzję Kuratorium zatwierdziło, jako zgodną z przepisami w niej powołanymi.

Rozpatrując skargę na to orzeczenie w związku z odpowiedzią władzy pozwanej Najwyższy Trybunał Administracyjny rozważył, co następuje:

Skarżący wywodzi, że posiada on przepisane dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych kwalifikacje zawodowe, ponieważ stosownie do art. 13 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych poz. 258/28 Dz. Ust. kwalifikacje zawodowe do ustalenia nauczycieli religii określa Minister W. R. i O. P. w porozumieniu z właściwą władzą duchowną, zaś w myśl rozporządzenia Ministerstwa W. R.

i O. P. z dnia 15 marca 1920 r. poz. 222 Dz. Ust. kwalifikację naukową do ustalenia nauczycieli religii katolickiej publicznych szkół powszechnych stanowi dyplom ukończenia studiów teologicznych i misja kanoniczna — a obydwu tym warunkom skarżący odpowiada, wobec czego winien być do niego zastosowany § 18 pkt 4 rozporządzenia poz. 781/33 Dz. Ust.

Władza pozwana w odpowiedzi na skargę podnosi, iż § 18 pkt 4 rozporządzenia poz. 781/33 nie odnosi się do tych nauczycieli, którzy nie posiadają egzaminu praktycznego.

Zarzut skarżącego Najwyższy Trybunał Administracyjny uznał za uzasadniony. Rozdział rozporządzenia z dnia 6 marca 1928 r. poz. 258 Dz. Ust. zatytułowany „O kwalifikacjach zawodowych do ustalenia w publicznych szkołach powszechnych” (art. 7 — 13) wymaga dla uzyskania tych kwalifikacji złożenia egzaminu praktycznego, jednakowoż umieszczony w tymże rozdziale § 13 zawiera wyjątek w odniesieniu do nauczycieli religii i stanowi, iż kwalifikacje zawodowe do ustalenia nauczycieli religii określa Minister W. R. i O. P. w porozumieniu z właściwą władzą duchowną. Władza pozwana w zaskarżonym orzeczeniu, ani nawet w odpowiedzi na skargę nie powołała odpowiedniego przepisu prawnego, ustalającego, iż warunkiem uzyskania kwalifikacji do ustalenia dla nauczycieli religii w publicznych szkołach powszechnych jest złożenie egzaminu praktycznego.

W takim istotnym zaniechaniu uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia Trybunał dopatrywał się wadliwości postępowania ze szkoda skarżącego i dlatego zaskarżone orzeczenie już z tego powodu uchylił na podstawie art. 84 p. 3 prawa o najwyższym Trybunale Administracyjnym poz. 806/32 Dz. Ust. z powodu wadliwego postępowania, nie mając wobec tego potrzeby rozprawiania się z pozostałymi zarzutami skargi.

Pismo okólne Ministerstwa Spraw Wewn.

D e c y z j a.

Na podstawie art. 1 ust. (1) dekretu z dnia 2 października 1935 r. (Dz. U.R.P. Nr 72, poz. 455) i § 2 rozporządzenia z dnia 15 listopada 1935 r. (Dz. U.R.P. Nr 86, poz. 534) udzielam stowarzyszeniu p.n. „Milicja Niepokalanej” (Niepokalanów, p. Teresin koło Sochaczewa, st. kol. Szymanów) pozwolenia na ustanowienie i używanie odznaki według załączonego wzoru*).

Odznaka może być używana jako odznaka członkowska do noszenia w klapie.

Za odznaki członkowskie Zarząd pobierać może od członków jednolitą opłatę tytułem zwrotu kosztów, nie więcej jednak niż 1 zł.

*) Nie przedrukowano,

Wydawanie odznaki stowarzyszenia osobom, nie będącym jego członkami, jest zakazane.

(Warszawa dnia 9 września 1938 r. Nr AP. 3/243).

Za Ministra

(—) *Nakonecznikow-Klukowski*
Podsekretarz Stanu

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 15 września 1938 r.

o zmianie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 lipca 1928 r. w sprawie zawierania związków małżeńskich przez funkcjonariuszów Policji Państwowej.

Na podstawie art. 64 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej (Dz. U.R.P. z 1931 r. Nr 5, poz. 27) zarządzam co następuje:

§ 1. Ust. 3 w § 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 lipca 1928 r. w sprawie zawierania związków małżeńskich przez funkcjonariuszów Policji Państwowej (Dz. U.R.P. Nr 87, poz. 762), zmieniony rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 czerwca 1935 r. (Dz. U.R.P. Nr 46, poz. 314) otrzymuje brzmienie:

„Szeregowi Policji Państwowej, pozostający w stopniach posterunkowego i starszego posterunkowego, powinni ponadto:

a) przesłużyć siedem lat, licząc łącznie czas służby w charakterze szeregowego policji, służby przygotowawczej w policji w charakterze pracownika kontraktowego, służby czynnej w wojsku i innej służby państwowej,

b) wykazać, że suma miesięcznego dochodu narzeczonych, wliczając w nią uposażenie szeregowego, odpowiada co najmniej miesięcznym poborom przodownika”.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Spraw Wewnętrznych

Sławoj Składkowski.

Okólnik Ministerstwa Skarbu

z dn. 14.VI 1938. L.D.V. 1404/3/38. (Dz. U. R. P. z 1925, nr 72, poz. 501)
w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości z art. XV konkordatu, zawartego między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską.

(Dziennik Urzędowy Ministerstwa Skarbu, 1938 r., nr 18, str. 585).

Wyciąg z wyroku Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 12 maja 1938 roku L. rej. 5947-36 w sprawie ze skargi Grecko-katolickiego Biskupstwa w Stanisławowie.

— — — — —
Zaskarżone orzeczenie nie uznało opodatkowanych nieruchomości strony skarżącej za podlegające zwolnieniu od podatku, stwierdzając

mianowicie, że dochód z nich nie był obracany w całości na cele kultu religijnego, jako to na budowę cerkwi, kaplic i misyj, gdyż prze-ważna jego część była użytkowana na cele z kultem religijnym nie związane. Orzeczenie oparło się przy tym na następujących okolicz-nościach, ustalonych przy badaniu zaofiarowanych w odwołaniu ksiąg handlowych: że z osiągniętego w roku 1929 dochodu (netto) 123.099,75 zł część jego (54.369,75 złotych) zużyto na nadbudowę domu przy uli-cy Smolki l. 3 oraz na pożyczki udzielone zarządowi dóbr w Boho-rodczanach, że dalszą część (34.782,40 zł) zużyto na seminarium du-chowne, w szczególności zaś na utrzymanie kleryków, utrzymanie bu-dynków i na pomoce naukowe; że wreszcie z resztującej części (33.030,57 zł) pokryto wydatki na ochronki, wydawnictwa katolickie, dotacje na utrzymanie seminarium duchownego, zapomogi wdowom po księżach i t. p.; powyższe też wydatki orzeczenie zakwalifikowało jako wydatki na cele nie związane z kultem religijnym.

Skarga w zasadzie nie kwestionuje ustaleń faktycznych orzecz-e-nia co do sposobu wydatkowania dochodów z nieruchomości — pod-nosi ona bowiem tylko niewymienienie w nim kwot wydatkowanych na pożyczkę dla zarządu dóbr w Bohorodczanach, na budowę cerkwi, kaplic, misyj, na wydawnictwa, zapomogi i t. d. oraz niezaznaczenie, że pożyczka, o której wyżej mowa, została zwrócona; zarzuca ona natomiast bezpodstawność kwalifikacji wydatków, o ile orzeczenie uznaje je za niezwiązane z celami kultu religijnego w sensie art. XV konkordatu z 10 lutego 1925 roku, poz. 501, Dz. Ust.

Zarzuty te jednak są chybione. Jak to mianowicie Najwyższy Trybunał Administracyjny orzekł i uzasadnił w wyroku swoim z dnia 29 października 1934 roku L. rej. 7253-31 w sprawie ze skargi Kon-wentu OO. Bazylianów w Żółkwi — pojęcie „celów kultu religijnego” w art. XV konkordatu pozostaje w granicach takiegoż pojęcia, figuru-jącego w przepisach o podatku majątkowym i dochodowym. W kon-sekwencji zgodnie z judykaturą Trybunału — dotyczącą odnośnego zagadnienia z dziedziny tych podatków — wymogiem przewidzianego w konkordacie zwolnienia podatkowego dóbr, których dochody są przeznaczone na cele kultu religijnego, jest zużywanie tych dochodów na cele samego spełniania czynności, należących do objawów kultu religijnego, t. j. na koszty nabycia i utrzymania przedmiotów, użytko-wanych przy spełnianiu czynności j. w. lub wyłącznie do tych czyn-ności służących. Skoro więc w niniejszym wypadku bezspornym jest, że przeznaczenie przeważnej części dochodów nie odpowiadało tego rodzaju celom, i skoro ani z art. XV konkordatu nie wynika, ani sa-ma strona skarżąca nie zarzuca, aby kwestia wolności podatkowej opodatkowanego obiektu mogła być rozważana cząstkowo pod kątem widzenia proporcji dochodów użytkowanych i nieużytkowanych na cele kultu religijnego — to należy stwierdzić, że pozwana władza za-sadnie nie zastosowała w niniejszej sprawie zwolnienia podatkowego, a to w myśl powołanego wyroku, na który Trybunał powołuje się stosownie do § 57 swojego Regulaminu, poz. 968-32, Dz. Ust.

Wszystkim izbom skarbowym oraz wszystkim urządóm skarbo-wym udziela się do wiadomości.

Zarazem Ministerstwo Skarbu nadmienia, że powołany w powyższym wyroku wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 29 października 1934 roku, L. rej. 7253-31 w sprawie ze skargi Konwentu OO. Bazylianów w Żółkwi w przedmiocie wymiaru państwowego podatku dochodowego, został podany do wiadomości izbom skarbowym okólnikiem Ministerstwa Skarbu z dnia 9 stycznia 1935 r. L. D. V. 46603-2-34.

Dyrektor Departamentu (—) *Dr Lubowicki.*

ORZECZENIE SĄDU NAJWYŻSZEGO

I

Kuria Biskupia nie odpowiada za zobowiązania poszczególnych kościołów, względnie za niewykonanie przez nie ciążących na nich obowiązków.

(Do sprawy N. Ca. 1295/38. Odpis wyroku).

Sygn. akt. CI. 1098/37.

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Sąd Najwyższy w składzie:

Przewodniczący sędzia Sądu Najwyższego — W. Łukasiewicz, sędziowie Sądu Najwyższego — J. Dembicki, L. Konic, przy udziale protokółanta aplikanta sąd. H. Czerniakowa na posiedzeniu jawnym dnia 15 marca 1938 roku w sprawie Józefa S. i innych przeciwko Kurii Metropolitalnej Wileńskiej o rentę inwalidzką, po rozpoznaniu skargi kasacyjnej Kurii Metropolitalnej Wileńskiej na wyrok Sądu Okręgowego w Wilnie z dnia 17 lutego 1937 roku, nr akt Ca. 1478/36 i wysłuchaniu głosu rzecznika powoda, zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Wilnie uchyla i sprawę do ponownego rozpoznania temuż Sądowi odsyła, zwrot skarżącej Kurii Metropolitalnej Wileńskiej kaucji kasacyjnej postanawia.

UZASADNIENIE

Powód, występując z pozwem przeciwko Kurii Metropolitalnej przed Sąd Pracy w Wilnie, żądał zasądzenia od pozwanej na jego rzecz dożywotnio po 52 zł. 30 gr. miesięcznie, poczynając od 1 maja 1925 roku z tej racji, że proboszcz kościoła parafialnego w Wielkiej Rzeszy, gdzie powód służył w charakterze organisty, zaniedbał zgłoszenia jego w terminie ustawowym do ubezpieczenia, wskutek czego Ubezpieczalnia Społeczna odmówiła powodowi wypłacenia renty inwalidzkiej w wyżej wymienionej wysokości.

Strona pozwana zarzuciła, iż powództwo należało wytoczyć przeciwko kościołowi parafialnemu w Wielkiej Rzeszy, lecz Sąd Okręgowy zgodnie z wyrokiem Sądu Pracy oraz powołując się na orzeczenie Sądu Najwyższego nr 328/1936 i na sprawę między tymi osobami nr Cpr. 121/35, w której Kuria Metropolitalna podobnego zarzutu nie podnosiła, powództwo uwzględnił.

Słusznie zarzuca Kuria Metropolitalna w skardze kasacyjnej, iż wywody Sądu Okręgowego nie są zasadne.

W myśl powołanego przez Sąd Okręgowy orzeczenia Sądu Najwyższego nr 328/1936 r., jako też orzeczenia nr 274/1937 r. parafie katolickie nie są osobami prawnymi, lecz w sprawie niniejszej zagadnienie to nie powstaje; natomiast należało Sądowi rozważyć, czy Kuria Metropolitalna odpowiada za zobowiązania poszczególnych kościołów, względnie za niewykonanie przez nich ciążących na nich obowiązków. W orzeczeniach nr 481/1934 r., 274/1937 r. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że za zobowiązania poszczególnych kościołów nie odpowiada Biskup Ordynariusz; konsekwentnie dotyczy to również niewykonania obowiązków przez poszczególne kościoły; tym bardziej nie może być odpowiedzialna w takim przypadku Kuria Metropolitalna, która zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego nr 346/1935 r. jest tylko urzędem. Nadto należy co do przypadku zaznaczyć, że zgodnie z can. 1185 kodeksu kanonicznego służba kościelna, a między innymi również organista, zależy wyłącznie od przełożonego danego kościoła, kościół więc jako osoba prawna, odpowiedzialny jest za wszelkie należności tej służbie. Wobec tych zasad zasądzenie spornej pretensji od Kurii Metropolitalnej jest sprzeczne z prawem.

Nie usprawiedliwia wniosku Sądu powołanie się na inną sprawę, w której pozwana Kuria rzekomo nie podnosiła podobnego zarzutu co do swojej legitymacji biernej. Okoliczność ta mogłaby być rozważana przez Sąd Okręgowy jedynie pod kątem widzenia przyznania przez Kurię odpowiedzialności, tymczasem, jak z wyżej przytoczonych wywodów wynika, brak odpowiedzialności Kurii wypływa z przepisów prawa, skuteczność zaś przyznania w myśl art. 246 k.p.c. może dotyczyć tylko faktów. Za zgodność z oryginałem świadczy sekretarz S.N. (—) Cz. Pudełkowa. Sprawdzał (podpis nieczytelny). Na oryginale właściwe podpisy.

II

Preboszcz z samego prawa nie jest przed Sądem przedstawicielem praw majątkowym Kościoła i wskutek tego nie może podejmować żadnych czynności procesowych w imieniu Kościoła bez otrzymania od Biskupa Ordynariusza upoważnienia na piśmie.

(Zob. orzeczenie Sądu Najwyższego — orzeczenie Izby Cywiln., nr 481).

Orzeczenie z dn. 22.XII 1933 r. — 30.I 1933 r. (C. I. 1925/33).

Jakkolwiek poszczególne kościoły posiadają osobowość prawną, a proboszcz zgodnie z can. 1182 Kodeksu Kanonicznego jest również administratorem niektórych majątków kościelnych to jednak w myśl can. 1526 i 1653 Kod. Kan. proboszcz nie jest z samego prawa przedstawicielem przed Sądem praw majątkowych kościoła i wskutek tego nie może podejmować żadnych czynności procesowych w imieniu Kościoła bez otrzymania od Biskupa Ordynariusza upoważnienia na piśmie; jeżeli zaś sprawa nie cierpi zwłoki, winien uzyskać takie

upoważnienie przynajmniej od miejscowego dziekana, który natychmiast ma powiadomić Ordynariusza o udzielonym pozwoleniu; reguła ta obowiązuje również beneficjariuszy, gdy chodzi o występowanie przed Sądem w imieniu beneficjum.

Przewodniczący sędzia — W. Miszewski.

Sędziowie — W. Łukasiewicz (sprawozdawca), J. Namitkiewicz.

Sąd Najwyższy rozpoznawał sprawę kasacyjną proboszcza parafii Gończyce, ks. Stefana N., na decyzję Sądu Okręgowego w Siedlcach z 24 marca 1933 r. w sprawie przeciwko Kazimierzowi R. o 800 zł.

Po wysłuchaniu sprawozdania sędziego oraz głosu pełnomocnika parafii Gończyce — z w a ż y w s z y :

że proboszcz parafii Gończyce w powiecie garwolińskim wystąpił przed Sąd Grodzki o zasądzenie na rzecz parafii względnie kościoła katolickiego w Gończycach w osobie proboszcza odsetek od legatu, obciążającego majątek ziemski, stanowiący własność pozwanego Kazimierza R.;

że Sąd Grodzki powództwo uwzględnił, lecz Sąd Okręgowy, na skutek apelacji pozwanego i powołując się na art. XVI konkordatu oraz na can. 1519 Kodeksu Kanonicznego, wyrok ten uchylił i postępowanie w sprawie umorzył z zasady, że prawa majątkowe Kościoła reprezentuje Biskup Ordynariusz, jako zarządca diecezji, proboszcz natomiast nie jest uprawniony do występowania w imieniu Kościoła;

że w skardze kasacyjnej powód, zarzucając obrazę art. XVI konkordatu, can. 99 i 1495 kodeksu kanonicznego oraz art. 129 i 142 u. p. c., dowodzi, iż poszczególne kościoły są osobami prawnymi i posiadają prawo obrony swych interesów majątkowych, proboszcz zaś, jako przedstawiciel kościoła parafialnego, ma prawo występowania przed sądem w imieniu kościoła;

że osobowość prawna poszczególnych kościołów nie jest w przypadku zaprzeczana, nie zachodzi więc obraza powołanych w skardze kasacyjnej przepisów konkordatu i kodeksu kanonicznego, stwierdzających tę osobowość;

że natomiast za słuszne uznać należy stanowisko Sądu Okręgowego, iż proboszcz w myśl przepisów kodeksu kanonicznego nie jest z samego prawa przedstawicielem przed Sądem praw majątkowych Kościoła; jakkolwiek bowiem zgodnie z can. 1182 proboszcz jest również administratorem niektórych majątków kościelnych, to jednak, gdy chodzi o czynności procesowe, dotyczące wszelkich majątków kościelnych, mają zastosowanie przepisy can. 1653 i 1526; w myśl can. 1526 administratorzy nie mogą podejmować żadnych czynności procesowych w imieniu kościoła bez otrzymania od Ordynariusza upoważnienia na piśmie, jeżeli zaś rzecz nie cierpi zwłoki, to powinien uzyskać takie upoważnienie przynajmniej od miejscowego dziekana, który natychmiast ma powiadomić Ordynariusza o udzielonym pozwoleniu; reguła ta obowiązuje również beneficjariuszy, gdy chodzi o występowanie przed Sądem w imieniu beneficjum, jak o tym wyraźnie stanowi can. 1653 w § 2, powołując się na can. 1526, skoro więc powód nie złożył wymaganego upoważnienia, ostateczny wniosek Sądu Okręgowego należy uznać za zgodny z prawem;

z tych zasad Sąd Najwyższy skargę kasacyjną o d d a ł i ł.

Ze Związku Misyjnego.

Na Związek Misyjny Kleru wpłacili następujący księża: 1. Michał Łukasiewicz, 2. Stanisław Ławicki, 3. Adam Dawidczyk, 4. Piotr Zwierz, 5. Antoni Wielgosz, 6. Stefan Ścibiorek, 7. Witold Makarewicz, 8. Wacław Milik, 9. Walenty Wójcik, 10. Czesław Pniewski, 11. Antoni Kresa, 12. Stanisław Filipowicz, 13. Piotr Denejko, 14. Tadeusz Zaremba, 15. Stanisław Jachowicz, 16. Aleksander Lipiński, 17. Stanisław Klimkiewicz, 18. Zygmunt Siemaszko, 19. Kobylński Józef (senior), 20. Franczewski Feliks, 21. Górski Bolesław, 22. Michaluk Józef, 23. Jabłoński Edward, 24. Mioduszewski Antoni, 25. Augustynowicz Władysław, 26. Górski Władysław, 27. Tomaszewski Konstanty, 28. Pieńkowski Józef, 29. Traczuk Stefan, 30. Szlezyngier Stanisław, 31. Olędzki Andrzej, 32. Kowalewski Feliks, 33. Gruza Aleksander, 34. Sitniczuk Stanisław, 35. Gawino Jan, 36. Kępiński Władysław, 37. Sidor Józef.

MISCELANEA

O d e z w a

Jego Eksc. Ks. Arcybiskupa Costantiniego, Sekretarza św. Kongregacji Propagandy i Prezydenta Generalnego Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary, na Niedzielę Misyjną dnia 23 października 1938 r.

„Łaska wasza” czyli miłosierdzie misyjne.

Miłosierdzie misyjne rodzi się z powstaniem misji. Święty Paweł w listach swoich odwołuje się siedmiokrotnie do serca chrześcijan w sprawie potrzeb nowo utworzonych kościołów chrześcijańskich. A miłosierdziu misyjnemu daje przepiękne nazwy: łaska wasza (I. Kor. XVI. 3), wonność wdzięczności, ofiara przyjemna, Bogu miła (Filip. IV. 18). Chrześcijanom z Koryntu radzi, ażeby pierwszego dnia szabatu (t.j. w niedzielę) każdy z nich odkładał u siebie to, co przynosi na miłosierdzie misyjne.

Oto nadchodzi, moi bracia, niedziela przeznaczona na wzmożenie w całym świecie modlitw i ofiarności wiernych dla Kościoła powstającego między niewiernymi.

Potrzeby misji katolickich są niezmierne i rosną w miarę rozwoju misji. Wasze miłosierdzie powinno wzrastać w tym samym stosunku.

O chleb powszedni chodzi, który należy dać pracownikom ewangelicznym i o ich rozliczne dzieła, które należy podtrzymać. Misjonarzy obcokrajowców rozrzuconych po wszystkich częściach świata jest 14.239, księży tubylców 6.973, seminarzystów w małych i wielkich seminariach 15.979, braci obcokrajowców i tubylców 10.055, sióstr zakonnych obcokrajowych i tubylczych 55.349, katechistów i nauczycieli 163.430. Armia ta składa się z 266.025 pionierów Ewangelii, którzy z bohaterstwem i wytrwałością walczą w dalekich okopach wiary, którzy często własną krwią zraszają te święte

okopy. Ta podziwu godna armia miłości chrześcijańskiej organizuje olbrzymią i zwartą sieć dzieł: kościoły, kaplice, uniwersytety, szkoły, szpitale, przychodnie lekarskie, trądownie, drukarnie, dzienniki i t.d. A ci żołnierze Chrystusowi wyciągają do nas ręce, i spodziewają się, i modlą się, by Niedziela Misyjna, dostarczyła im środków do życia i pracy, i sprowadziła dzięki modlitwie błogosławieństwo Boże na ich prace.

Ofiarować kilka groszy jest dla każdego z nas małą ofiarą. Lecz drobne datki wszystkich katolików razem złączone stworzą potężną kwotę. Nikt nie powinien uchylić się od obowiązku. Od tego zależy powodzenie. Liczne parafie dały ponad 1 zł. od osoby. Gdyby wszyscy katolicy naśladowali te wzorowe parafie, a jest to możliwe, byle by dobry i dzielny Proboszcz umiał zorganizować zbiórkę. A ja korzystam z tej sposobności, ażeby w imieniu wszystkich misjonarzy podziękować Księżom Biskupom, Księżom Proboszczom i członkom Akcji Katolickiej za ich niewyczerpane i zabiegliwe miłosierdzie dla misji.

Co dzień przychodzą biskupi i misjonarze do Propagandy. Opo-wiadają o swoich pracach i proszą o pomoc. Zapewniam was, że serce mi się ściska, kiedy z próżnymi rękoma muszę pozwolić odejść tym szlachetnym wysłańcom Ewangelii.

Bije godzina Boża dla niektórych okolic Indii, Afryki i Chin. Całe rzesze zwracają się do misionarzy. Ale te rzesze należy uczyć, należy posłać księży, katechistów, siostry, a na to potrzeba dużo pieniędzy, dużo pieniędzy!

Jeden z Kardynałów prosił mnie o pomoc dla misjonarzy pewnego zgromadzenia, które nie posiada wystarczających zasobów na utrzymanie swoich placówek i gdzie misjonarze ci zrzekli się dla oszczędności nawet szklanki wina tak potrzebnego dla ich zdrowia w klimacie bardzo ciężkim i odbierającym siły.

Pewien Biskup z Chin, którego diecezja jest zniszczona wskutek działań wojennych, pisze mi: „Nikt by nie uwierzył jak lichą strawą muszą się żywić ci biedni ludzie.

Liście z drzew i polne zioła są ich pokarmem. Trudno również uwierzyć, jak twarde i biedne jest życie moich księży. Wielu z nich żywi się tylko papką z prosa i sorgą (proso afrykańskie — dop. tłum.) i garstką jarzyn”. Biskup, o którym mowa, był zmuszony zamknąć małe seminarium z braku chleba dla swoich wychowanków.

Kościół jest ciałem mistycznym, i kiedy jeden z jego członków cierpi lub raduje się, wszystkie członki powinny odczuwać to samo. Nowo ochrzczeni, którzy na misjach żyją między poganami, rozumieją bardzo dobrze ten obowiązek solidarności. Biskup Kantonu, nie-szczęśliwego miasta, które tyle wycierpiało, pisze mi: „Przesyłam Waszej Ekscelencji małą kwotę na Dzieło Rozkrzewienia Wiary. Zorganizowanie tego Dzieła w naszych misjach uważam za rzecz bardzo ważną. Ażeby łatwiej dopiąć celu, poleciłem siostronom zakon-nym wyjaśnić cel i rację bytu Dzieła i zaprowadzić je we wszystkich gminach naszych”.

Wszędzie, nawet w krajach misyjnych, powstają i rozwijają się Dzieła Rozkrzewiania Wiary i św. Piotra dla Duchowieństwa Rodzimego.

Nie sposób czytać bez wzruszenia o tysiącnych pomysłach przemysłnej miłości chrześcijan w belgijskim Kongo, byle by złożyć składkę na Rozkrzewianie Wiary. Tego rodzaju ofiary są naprawdę „wonnością wdzięczności” miłosierdzia misyjnego.

Każdy zresztą zna liczne odpusty i przywileje duchowne udzielone przez Stolicę Świętą Papieskim Dziełom współpracy misyjnej.

Wielki Papież „Jego Świątobliwość Pius XI, który akcji misyjnej dał rozpęd, jakiego nie posiadała nigdy w przeszłości, podczas audiencji udzielonej w maju 1938 r. Wyższemu Radom Generalnym Dzieł Rozkrzewiania Wiary i Św. Piotra Apostoła dla Duchowieństwa Rodzimego, wyraził swe wielkie zadowolenie z dokonanej pracy i błogosławił wszystkich wspaniałomyślnych pracowników miłosierdzia misyjnego. Zarazem jednak objawił głęboki i święty lęk o los niezliczonych rzesz, które przebywają jeszcze w cieniu śmierci, i nawoływał wszystkich wiernych do zdwojonej gorliwości i miłosierdzia. Przemówienie swoje zakończył papież słowami „Nil actum, si quid agendum”. Dużo się już zrobiło, ale o wiele więcej pozostaje jeszcze do zrobienia”.

Modlitwy i ćwiczenia pobożne udarowane odpustami.

(Preces et pia opera in favorem omnium christifidelium vel quorundam coetuum personarum indulgentiis ditata et opportune recognita). Typis polyglottis Vaticanis 1938. Skład gł. M.E. Marietti (str. XVI + 654). Cena 25 lir.

Wielką zasługą obecnie panującego Papieża jest uporządkowanie całego szeregu spraw rozpoczętych przez jego poprzedników na stolicy Piotrowej. Kontynuuje więc Pius XI dzieło Leona XIII, pracę społeczną Kościoła, przez wiekopomne encykliki i stworzenie nowoczesnej Akcji Katolickiej, prowadzi w dalszym ciągu umiłowane dzieło Piusa X, reformę liturgiczną, że wspomnę nowy rytuał rzymski, precyzuje dzieło promulgatora nowego kodeksu P.K. Benedykta XV, porządkując ogromne tereny, na których kanony kodeksu były tylko drogowskazami.

Takim terenem jest kwestia odpustów, a trzeba przyznać, że był to teren bardzo zaniedbany.

Co prawda nowy K. P. P. wyjaśnił sporo w kan. 911, 917, 919 § 2, 920 — 923, 924 § 2, 925, 926, 928, — 936, były to jednak wskazówki ogólne, natomiast coraz trudniej było w warunkach konkretnych rozstrzygnąć kwestię, czy za daną modlitwę dostępujemy odpustu, jakiego, i pod jakimi warunkami.

I nic dziwnego!

Przecież w ciągu wieków papieże na prośby biskupów i wier-nych hojnie czerpali ze skarbca Kościoła, nadając odpusty zupełne i częściowe za różne modlitwy i praktyki pobożne, dla wszystkich katolików lub poszczególnych krajów czy grup wiernych. To był jeden dział. Drugi dział stanowiły odpusty przywiązane do przedmiotów poświęconych przez upoważnionych kapłanów, do miejsc cudownych, wreszcie odpusty dla członków bractw pobożnych. Najwięcej trudności było z grupą pierwszą.

Dlaczego?

Papieże nadawali odpusty, jak powiedziałem, na prośby wier-nych. Mogło się zdarzyć, i zdarzało się, że za pewną modlitwę nałożono różne odpusty, zdarzało się również, że za akty strzeliste były odpusty większe, niż za dłuższe modlitwy i t.p. Ponieważ zaś nie wszystkie odpusty zarejestrowano w Kongregacji Odpustów i Św. Relikwii, nic dziwnego, że trudności rosły z biegiem lat.

Stolica Święta starała się tę sprawę załatwić już dawniej. W roku 1898 ukazał się urzędowy zbiór modlitw odpustowych, wydany przez św. Kongregację Odpustów pt. *Raccolta di orazioni e pie opere, per le quali sono state concesse dai SS. Pontefici le SS. Indulgenze*. Okazało się jednak, że ilość modlitw ciągle wzrastała. Wkrótce zaczęły wychodzić zbiory modlitw odpustowych, układane przez prywatnych autorów, rzecz prosta nie kompletne.

Dlatego przed laty 9 (22.II 1929 roku) Św. Penitencjaria wydała nowy zbiór urzędowy, a właściwie uzupełnienie włoskiego zbioru z roku 1898, p. t. *Collectio precum piorumque operum quibus Romani Pontifices in favorem omnium christifidelium aut quorundam coetuum personarum indulgentias adnexuerunt ab anno 1899 ad 1928, Romae, typis polyglottis Vaticanis, 1929, XI + 438*.

Nowy zbiór nie miał jednak większego znaczenia. 1900-lecie Od-kupienia było powodem do nowych odpustów, a z drugiej strony nie została załatwiona kwestia odpustów udzielonych przed 1899 r.

Ojciec św. Pius XI, który w ciągu 14 lat swego pontyfikatu upo-rządkował sprawę odpustów przywiązanych do najpopularniejszych modlitw i praktyk pobożnych¹⁾, postanowił załatwić ostatecznie spra-wę zbioru modlitw odpustowych.

Jak zaznacza J. Em. Kardynał Lauri w dekrete umieszczonym na początku nowego zbioru, Ojciec św. nie tylko wyraźnie polecił tak-ką książkę napisać i wydać, ale sam wskazał w ogólnych zarysach co ona ma zawierać. Mianowicie Papież życzył sobie, aby nowy zbiór był nie tylko zwykłym przedrukiem dawnych odpustów, ale by wszyst-kie odpusty przejrzano i dostosowano do nowych zwyczajów i do no-wych przepisów Św. Penitencjarii (*novo usui novisque huius Officii praescriptis*).

¹⁾ Odpust za nawiedzenie Najśw. Sakramentu 15.VI.1923 (W.A. 1924, 1; rozsze-rzony 13.VI.1932 (W.A. 1932, 316 n.); odpust Portiunculae 10. VII 1924 (W.A. 1930, 249 nn.); odpust za odmówienie różańca przed Najśw. Sakramentem 4.IX.1927 (W.A. 1927, 310); za odmówienie Officium przed Najśw. Sakramentem 23.X.1930 (W.A. 1930, 394 n.); odpust Drogi Krzyżowej 20.X.1931 (W.A. 1932, 61 n.); za Anioł Pański 20.II.1933 (W.A. 1933, 165 n.).

Po dłuższych badaniach i pilnej pracy dokonano zamierzonego dzieła, a Papież Pius XI aprobował nowy zbiór i zatwierdził 11.XII 1937 roku, znosząc wszystkie odpusty dołączone do modlitw w nim nie zawartych.

Dekret Św. Penitencjarii, promulgujący nowy zbiór, ukazał się 31.XII 1937 roku.

Zaznajomimy się króciutko z treścią zbioru.

Bardzo ważne kwestie porusza wstęp (VII—IX).

1. Zbiór zawiera wyłącznie modlitwy odpustowe; drugiej grupy odpustów (przedmioty, miejsca święte, bractwa) wcale nie porusza. Jedynie dodatek do zbioru mówi o odpustach za nawiedzenia miejsc świętych Rzymu.

2. Odpusty dawniej udzielone zyskuje się po spełnieniu warunków przepisanych obecnie. Jest to bardzo ważne dla cenzorów książek do nabożeństwa; spełniając dawne warunki czytelnik nie zyskuje odpustu. Podobnie za odmówienie modlitwy, która nie jest umieszczona w zbiorze, choć była ongiś udarowana odpustami, nie zyskuje się odpustu.

3. Stosownie do kan. 934 § 2 dokładność tłumaczenia modlitw odpustowych musi poświadczyć Św. Penitencjaria lub Ordynariusz miejsca, gdzie używają języka, na który modlitwa została przetłumaczona. Byłoby więc rzeczą pożądaną, gdyby zbiór ukazał się w języku polskim, w takim aprobowanym tłumaczeniu: o ile wiem, praca nad nim już się rozpoczęła.

Następne (4—8) punkty wstępu podają wyjaśnienia pewnych terminów używanych w zbiorze.

Wreszcie nr 9 zaznacza: „Jeśli powstałaby wątpliwość, szczególnie co do sposobu udzielenia i co do warunków zyskania odpustów, należy ją rozstrzygnąć nie tylko w oparciu o przepisy ogólne, ale biorąc również pod uwagę ten zbiór”.

Po wyjaśnieniach wstępnych mamy przytoczone kanony K. P. K. dotyczące odpustów. W przypiskach podane są wyjaśnienia Św. Penitencjarii. Ponieważ mogą się przydać duszpasterzom, przytoczę je w tym miejscu.

Najczęstszymi warunkami do zyskania odpustów są:

- a) spowiedź,
- b) Komunia święta,
- c) nawiedzenie kościoła (względnie cudownego obrazu, pewnego ołtarza),
- d) modlitwa w intencji Ojca św.

Co do a) i b) wyjaśnienie mamy w kanonie 931 §§ 1—3.

c) Według wyjaśnienia Św. Penitencjarii (20.IX 1933) warunek ten zostaje spełniony przez wejście do kościoła lub kaplicy publicznej (co do pół publicznej por. kan. 929) przynajmniej z intencją ogól-

na (cum intentione quadam generali et implicita) uczczenia Boga w Nim Samym lub w Świętych Jego i odmówienie modlitwy określonej, jeżeli ją przepisał udzielający odpustu, w przeciwnym razie jakiegokolwiek ustnej lub myślniej.

d) Spełniamy ten warunek odmawiając raz jeden Ojcie nasz, Zdrowaś Maryjo i Chwała Ojcu; stosownie do kan. 934 § 1 wolno wiernym odmówić inną modlitwę (Św. Penit. 20.IX 1933)²⁾.

Natomiast, aby zyskać odpust zupełny, toties quoties, do którego warunkiem jest nawiedzenie kościoła (np. odpust Porcjunkuli), **należy przy każdym nawiedzeniu** odmówić 6 Ojcie nasz, 6 Zdrowaś Maryjo i 6 Chwała Ojcu, przy czym tych pacierzy na inne zamieniać nie wolno (św. Penit. 5.VII.1930; por. W.A. 1930, 331).

Przy korzystaniu ze zbioru należy pamiętać, że nie są w nim zawarte odpusty udzielone poszczególnym narodom, a więc np. nasze odpusty za udział w pasjach, nawiedzenie grobów wielkanocnych i t.p.

Dla przykładu jak liczne są ostatnio nadane odpusty weźmy pod uwagę pacierze wieczorne odmawiane przez kleryków w seminarium.

Veni Sancte (część I), werset i modlitwa (5 lat, zupełny raz na miesiąc).

Dignare Domine die (nocte) isto(a). Sine peccato nos custodire (50 dni, raz na miesiąc zupełny).

Visita quaesumus Domine (5 lat, raz na miesiąc zupełny).

Litania do Matki Boskiej (7 lat, raz na miesiąc zupełny).

Angele Dei (300 dni, zupełny raz na miesiąc, w uroczystość Świętych Aniołów Stróżów i w godzinę śmierci).

Angelus (10 lat za każdy raz, raz na miesiąc zupełny).

Ecclesiae Tuae (3 lata, raz na miesiąc zupełny).

Modlitwa za papieża: Omnipotens lub Deus omnium fidelium (3 lata, raz na miesiąc zupełny).

Creator ineffabilis (7 lat).

De profundis (3 lata, raz na miesiąc zupełny).

Ks. Tadeusz Sitkowski

²⁾ Oto tekst wyjaśnienia: „Zważywszy, że istnieje wątpliwość, której nie mogą uzgodnić uczeni teologowie, dotycząca sposobu rozumienia klauzuli, często dodawanej do warunków zyskiwania pewnych odpustów, a postanawiającej, że należy „nawiedzić kościół, lub kaplicę publiczną, lub też (dla tych, którzy mają ku temu prawo) kaplicę pół publiczną” i „pomodlić się w intencji Ojca św.”..., Papież Pius XI. na prośbę niżej podpisanego Wielkiego Penitencjarza, przedłożoną na audiencjach w dniach 16 czerwca i 8 lipca bieżącego roku, dla usunięcia na przyszłość wszelkich wątpliwości i cbaw raczył łaskawie orzec, że przez nawiedzenie, jak wyżej wskazano, kościoła, lub kaplicy rozumieć należy „wejście do kaplicy, lub kościoła przynajmniej z ogólną, czy też niewyraźnie określoną intencją uczczenia Boga Samego, lub Boga w Jego Świętych za pomocą jakiejś modlitwy czy to przepisanej jeżeli modły są wskazane przez nadającego odpust, czy też innej jakiegokolwiek ustnej, lub myślniej modlitwy, dostosowanej do pobożności nawiedzającego kościół”. Co zaś dotyczy klauzuli „pomodlić się w intencji Ojca świętego”, to czyni się temu warunkowi całkowicie zadość, gdy do innych, wymaganych dla zyskania odpustów uczynków dodaje się odmówienie w powyższej intencji jednego Ojcie nasz, Zdrowaś i Chwała Ojcu; w myśl kan. 934 § 1 pozostawia się jednak poszczególnym wiernym swobodę co do odmówienia jakiegokolwiek innej modlitwy, stosownie do przywiązania i uczuć, żywionych względem Ojca świętego”.

Tydzień Przeciwrakowy w Polsce.

Pod wysokim protektoratem P. Prezydenta R. P. Prof. Dra Ignacego Mościckiego Tydzień Przeciwrakowy w Polsce — 23 — 30 Listopad 1938. Komitet Organizacyjny. Sekretariat Komitetu, Warszawa, Karowa 31, tel. 279-61. Konto P. K. O. 107. Nr 244/1938. Warszawa, dnia 29.IX.1938 r.

Wasza Ekscelencjo!

Komitet Organizacyjny Międzynarodowego Tygodnia Przeciwrakowego w Polsce, który ma się odbyć na terenie Rzeczypospolitej w czasie od 23 do 30 listopada, ma zaszczyt zwrócić się do Waszej Ekscelencji o łaskawe poparcie zamierzeń tej wielkiej akcji społecznej, jaką jest walka z chorobą raka i zamieszczenie załączonej odezwy w urzędowym miesięczniku diecezjalnym, ażeby podwładne Mu Duchowieństwo mogło się tą akcją zainteresować i swoimi wpływami ją wśród wiernych rozpowszechnić.

Jednocześnie Komitet ma zaszczyt prosić Waszą Ekscelencję o polecenie Duchowieństwu, ażeby w dniu 27 listopada, to jest w niedzielę, z ambony zachęciło wiernych do ofiarności i poparcia tej zbożnej akcji.

Pozostają z głęboką czią dla Waszej Ekscelencji.

Komitet Organizacyjny:

*Dr med. Kukliński I., Dr med. Szczodrowska,
M. Dr med. Wojnert Br., Ks. Choromański Z.,
Dr med. Maciejewski Al. Sekretarz Komitetu.*

Jego Ekscelencja
Ks. Biskup Przeździecki Henryk
Biskup Podlaski.

B I S K U P
Siedlecki czyli Podlaski
Nr 4653.

Siedlce, dn. 5 października 1938 r.

**Do Szanownego Komitetu
„Tygodnia Przeciwrakowego w Polsce”**

Warszawa, Karowa 31.

Odpowiadając na pismo z dnia 29 września r. b., uprzejmie powiadamiam, że poleciłem Duchowieństwu diecezji mojej popierać sprawę „Tygodnia Przeciwrakowego” i zachęcać z ambony i poza nią

wiernych do przyjęcia udziału w tym Tygodniu i popierania w ogóle walki ze straszną chorobą jaką jest rak.

Pismo Szanownego Komitetu, odezwa i odpowiedź moja zostaną umieszczone w miesięczniku diecezjalnym.

Na tak zbożną i potrzebną pracę z całego serca błogosławieństwo,
oddany w Chrystusie Panu

† Henryk Przeździecki bp.

Kurs Charytatywny dla duchowieństwa

poświęcony najważniejszym zagadnieniom miłosierdzia w parafii, odbędzie się w Poznaniu w czasie od 15 — 17 listopada b. r. Uczestnicy mają zapewniony bezpłatny powrót koleją. Bliższych informacji udziela Związek Kapłanów „Unitas”, Poznań, Al. Marcinkowskiego 22.

Zbiórka na rzecz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego

Bieżący rok 1938 jest dla Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego rokiem szczególnie znamienitym. W tym bowiem roku Uniwersytet obchodzi jubileusz 20-lecia swego istnienia oraz w tym roku Uniwersytet otrzymał przez uchwałę Sejmu i Senatu na wniosek Rządu pełne prawa państwowych szkół akademickich. Jest to wymowny dowód uznania przez najwyższe władze państwowe wydatnej i owocnej pracy, jaką przez lat 20 prowadzi Katolicki Uniwersytet Lubelski. To uznanie jest z jednej strony nagrodą za trudy, a z drugiej bodźcem do wzmożonej pracy nad coraz wyższym rozwojem jedynej w Polsce Katolickiego Uniwersytetu ku chwale Kościoła i Ojczyzny. Należyty rozwój pod każdym względem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, nie ustępującego poziomem naukowym ani wynikami rozległej pracy naukowo-kulturalnej szczególnie bogatej w polu wydawniczym, musi być troską nie tylko władz uniwersyteckich, ale także całego katolickiego społeczeństwa polskiego.

W tym roku poparcie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego wchodzi w zakres programu Akcji Katolickiej w Polsce, gdyż Uchwały Synodu Plenarnego w rozdz. 129 wyraźnie do tego wzywają.

Na tej podstawie Rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego opiera swą wielką prośbę do Wielebnego Duchowieństwa i wszystkich katolików w Polsce o przeprowadzenie publicznej zbiórki na rzecz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, która odbędzie się w dniach od 5 do 13 listopada włącznie, wyjąwszy dzień 11 listopada.

W tym celu Rektor K. U. L. prosi Wielebnych Księży Proboszczów, aby zorganizowali podkomitety zbiórkowe w swoich parafiach,

a Czcigodnych XX. Dziekanów, mających w swym dekanacie siedzibę starostwa, aby nadto zgłosili do starostw zbiórkę w parafiach swego dekanatu oraz dekanatów, należących do tego samego powiatu. Prosi też Dyrektorów i Kierowników Akcji Katolickiej, aby zachęcili członków stowarzyszeń A. K. do wzięcia udziału w tej zbiórce. Zarządy Związków A. K. obiecały ze swej strony wydanie odpowiednich poleceń stowarzyszeniom.

Znając życzliwość, jaką Duchowieństwo stale okazuje dla K.U.L., który jest naszym wspólnym dobrem, wyrażam głęboką ufność, że dołoży wszelkich wysiłków, aby tegoroczna zbiórka dała jak najpomyślniejsze wyniki.

Za tę ofiarną pomoc składam serdeczne „Bóg zapłać”.

Rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Zrzeszenie kapłańskie „Tercja za Konfratrów”.

W uroczystość Zielonych Świątek 1936 r. zawiązało się w Wiedniu tysiąc kapłanów archidiecezji wiedeńskiej z JEm. Kardynałem T. Innitzerem na czele w wolne zrzeszenie wzajemnych modłów pod hasłem: „Tercja za konfratrów”. W krótkim czasie zrzeszenie to ogarnęło daleko szersze kręgi. Liczne zgłoszenia przyszły także z innych diecezji austriackich, niemieckich, szwajcarskich, czeskich i jugosłowiańskich.

W Polsce podjęło propagandę Tercji wydawnictwo Homo Dei w początku 1937 r. za wiedzą i upoważnieniem JE. X. bpa Fr. Lisowskiego. Dotąd zgłosiło się do tego zrzeszenia ponad 1000 kapłanów ze wszystkich niemal diecezji. Lecz czymże jest ta liczba wobec ogólnej liczby duchowieństwa w Polsce lub wobec kilkotysięcznej rzeszy członków Tercji w Austrii!

Zrzeszenie Tercji zmierza do lepszego uświadomienia kapłanom potrzeby wzajemnego łączenia się i wzajemnych modłów, celem uproszenia darów Ducha św. Jeżeli świat dzisiejszy ma się odrodzić, to potrzebuje bardzo pomocy kapłanów ugruntowanych w cnocie, silnych duchem i zespolonych z sobą wzajemną modlitwą i zgodnym czynem. Ku temu celowi dąży zrzeszenie Tercji, które sobie tę godzinę kanoniczną obrało jakby za swą specjalną modlitwę, by ją ofiarować w szczególniejszy sposób za konfratrów, za całe duchowieństwo w ogóle, o uproszenie darów Ducha św.

Tercja naprowadza nas szczególnie na myśl wzajemnych modłów o łaski Ducha św., o święty zapał dla sprawy Chrystusowej, raz, że o tej porze Duch św. w dzień Zielonych Świątek zstąpił na Apostołów i z ludzi słabych uczynił ich bohaterami sprawy Bożej, gotowymi na wszelkie ofiary, a powtóre, że w hymnie tej godziny kanonicznej modlimy się: „Nunc, Sancte, nobis, Spiritus... dignare proptus ingeri nostro refusus pectori”. A w następnej strofie prosimy o tak wielki zapał dla sprawy Chrystusowej, byśmy wszystkimi władzami naszymi

głosili prawdę Bożą: „Os, lingua, mens, sensus: vigor confessionem personent, flammescat igne caritas, accendat ardor proximos”.

Praktyka ta nie nakłada na nikogo żadnych nowych zobowiązań, przypomina tylko obowiązek wzajemnej łączności i wzajemnych modłów i wymaga intencji zaofiarowania Tercji za konfratów. A któżby nie chciał przynajmniej tyle dla wspólnego dobra konfratów. uczynić? Gorliwsi czynić będą więcej, modlić się będą częściej za wszystkich kapłanów, wiedząc dobrze, że tym samym czynią rzecz nader miłą Najśw. Sercu Jezusowemu.

Do zrzeszenia Tercji mogą się zgłaszać wszyscy kapłani świeccy i zakonni, a także diakoni i subdiakoni. Każdy zgłaszający się członek otrzymuje gratisowo obrazek wpisowy z modlitwą za kapłanów. (Adres: Tuchów (Kr), OO. Redemptoryści.

Kurs wiedzy o Polsce dla polskich księży z zagranicy.

Zagadnienie duszpasterstwa polskiego dla 8 milionów Polaków, żyjących poza granicami Państwa Polskiego, jest jednym z najważniejszych naszych problemów i od właściwego rozwiązania go zależy utrzymanie w łączności duchowej z Polską tych milionowych rzesz, stanowiących przecież czwartą część Narodu Polskiego. Światowy Związek Polaków z Zagranicy od dwóch lat prowadzi w tym kierunku szeroką akcję, urządzając dla księży polskich z zagranicy oraz sióstr zakonnych ze Stanów Zjednoczonych dłuższe lub krótsze kursy i wycieczki po Polsce.

Niedawno został zakończony Kurs Wiedzy o Polsce dla 33 księży z zagranicy, w którym wzięli udział Ks. Ks. Zmartwychwstańcy i Franciszkanie ze Stanów Zjednoczonych oraz księża świeccy z Czechosłowacji i Francji. Kurs ten rozpoczął się 8-dniową wycieczką, rozpoczętą od Krakowa, tego „Polskiego Rzymu”, gdzie uczestnicy zostali przyjęci przez Ks. Biskupa St. Rosponda, następnie zobaczyli w Zakopanym i Pieninach piękno naszych gór, złożyli korne hołdy i odprawili modły przed Cudownym Obrazem na Jasnej Górze, zwiedzili piękny Poznań, gdzie otrzymali błogosławieństwo na dalszą pracę od opiekuna Polonii Zagranicznej, Ks. Prymasa A. Hlonda, odwiedzili matkę kościołów polskich — katedrę w Gnieźnie, będąc również u Ks. Biskupa A. Laubitz, który zaznajomił ich osobiście z pracami wykopaliskowymi, prowadzonymi na terenie katedralnym oraz w Uniwersytecie Ludowym T. Cz. L. w Dalkach, by wreszcie przez Bydgoszcz dotrzeć do Potulic. Tam w Seminarium Zagranicznym odbył się 3-tygodniowy właściwy kurs z zakresu wiedzy o Polsce, prowadzony przez profesorów Uniwersytetu Warszawskiego, który Ks. Rektor I. Posadzy uzupełnił szeregiem wykładów o metodyce duszpasterstwa zagranicznego. Piękne położenie Potulic, spokój i cisza tam panujące, zapewniały maksimum odpowiednich warunków dla tego rodzaju pracy, zaś bezpośrednie zapo-

znanie się z wychowankami Seminarium — przyszłymi współtowarzyszami pracy na terenach zagranicznych — było niezmiernie cenne dla obu stron.

Po zakończeniu kursu uczestnicy jego udali się na drugą część wycieczki, zaczynając od Pelplina, siedziby Biskupa Morskiego — Ks. Dr St. Okoniewskiego, który z wielką serdecznością przyjął swych gości. W Gdyni poznali księży ogrom wysiłku, jakiego dokonał w zakresie gospodarczym Naród Polski po odzyskaniu niepodległości. Po bytności u Ks. Biskupa St. Radońskiego we Włocławku wycieczka udała się na wieś kujawską do Brześcia Kujawskiego, gdzie zwiedziła piękny, zabytkowy kościół, szkołę rolniczą — ognisko kultury rolnej, a następnie do Lubrańca, jednego z ważniejszych ośrodków pracy społeczno-gospodarczej tych okolic. Począwszy od kościoła, w którym miejscowy proboszcz gorąco powitał ukochanych rodaków-konfratrów, a skończywszy na dworze, gdzie byli również serdecznie podejmowani, uczestnicy wycieczki wszędzie zetknęli się z gorącym sercem polskim, bijącym jednym i tym samym rytmem z braćmi z zagranicy.

Związek Diecezjalny Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży we Włocławku zorganizował na cześć gości akademię, gdzie spotkali się oni z serdecznym przyjęciem i poznali pracę naszej młodzieży zorganizowanej w związkach katolickich.

Następnie uczestnicy wycieczki pojechali na wieś łowicką, która całym swym chłopskim sercem gorąco przyjęła swych dalekich braci. Odwzajemniając się, kilku księży wzięło bezpośredni udział w prymicjach miejscowego księdza, które odbywały się wówczas w Zdunach. W prastarym Toruniu, przepięknej stolicy Pomorza, gościł wycieczkę gospodarz tej ziemi — Wojewoda Władysław Raczkiewicz, Prezes Światowego Związku Polaków z Zagranicy. W Ciechocinku księży poznali to piękne uzdrowisko, nie ustępujące dziś zagranicznym, a nawet i przewyższające je często.

Warszawa otworzyła przed uczestnikami zarówno swe piękno, zakłete w zabytkach, jak i bogactwo kultury narodowej oraz olbrzymi wprost dorobek w ciągu ostatnich dwu dziesiątków lat i to w tak różnorodnych zakresach, jak Akademia Wychowania Fizycznego, Muzeum Narodowe lub w nowych pięknych dzielnicach miasta.

Gorące przyjęcia u Prezydenta Miasta i w Światowym Związku Polaków z Zagranicy były jeszcze jednym dowodem miłości do naszych rodaków na obczyźnie, jakiego doznali księży w Polsce.

Zakończeniem wycieczki były Katowice, gdzie nie tylko zobaczono bogactwa naturalne tej prastarej ziemi śląskiej, ale i dorobek ostatnich lat w postaci Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych, Muzeum Śląskiego, posiadającego jeden z bogatszych działów etnograficznych w kraju, oraz potężnych zakładów przemysłowych, odnowionych pod rządami polskimi.

W ciągu tych 6 tygodni uczestnicy kursu poznali, jak to sami wielokrotnie zaznaczali, nie tylko olbrzymi dorobek tysiącletniej kultury polskiej i wysiłki Narodu w ciągu ostatnich lat, ale nade wszystko

— serce i dusze polską, jednakie zarówno wśród nas, żyjących w Ojczyźnie, jak i wśród Polaków poza granicami Państwa Polskiego. To też wszyscy ci, którzy wzięli udział w przyjmowaniu wycieczki, okazując jej tyle serca, dobrze się zasłużyli sprawie narodowej. Księża z zagranicy, poznawszy Polskę, tym goręcej wezmą się po powrocie na swe tereny do pracy, by ani jedno serce polskie nie utonęło w obcym morzu, lecz zachowało się dla całości i potęgi Narodu Polskiego. I w pracy tej — ratowania od zagłady dusz polskich na obczyźnie — winno ze Światowym Związkiem Polaków z zagranicy współpracować całe społeczeństwo polskie, bo nie wolno zapominać nam o tej czwartej części narodu, która znajduje się poza jego granicami politycznymi.

Uchwały V Zjazdu Delegatek Związku Sodalicyj Mariańskich Inteligencji Żeńskiej w Polsce odbytego w Poznaniu w dniach 5 i 6 czerwca 1938 roku.

1) V-ty Zjazd Delegatek Sodalicyj Mariańskich Inteligencji Żeńskiej poleca Sodalicjom korzystanie z kursów i instytucyj katolickich, mających za zadanie przygotowanie do pracy społecznej wedle zasad Kościoła — względnie tworzenie w tym celu w Sodalicjach specjalnych sekcyj społecznych i kursów dostępnych również dla osób z poza Sodalicyj.

2) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. zaleca poszczególnym Sodalicjom związkowym, by na podstawie papieskich encyklik społecznych wyrabiały i szerzyły przekonanie, że sprawy społecznej nie rozwiąże się na drodze samej miłości bliźniego i miłosierdzia. Przede wszystkim muszą być zachowane zasady sprawiedliwości, mianowicie pracodawcy i pracobiorcy nie mogą się wzajemnie krzywdzić, lecz każdy musi oddać drugiemu, co mu się należy.

Zasady te muszą przede wszystkim sodaliski wprowadzać w swe stosunki społeczne zwłaszcza względem służby i robotników a następnie muszą je szerzyć w swym otoczeniu.

3) Sodalicje powinny dziś tak prowadzić swych członków, by dla nich praca w stowarzyszeniach służby domowej, organizacjach robotniczych zwłaszcza żeńskich, w kasach bezprocentowych, w opiece społecznej, w tworzeniu świetlic dla bezdomnych matek, w patronatach dla więźniów i t. p. stała się potrzebą duszy i skuteczną metodą apostołowania w duchu Chrystusowym.

4) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. rozważywszy zagadnienie społeczne oraz położenie niższych warstw społeczeństwa polskiego, zwraca się do Rządu, Sejmu i Senatu z gorącym wezwaniem i usilną prośbą, by bezwzględnie przystąpiono jak najrychlej do zasadniczej poprawy

bytu najuboższej ludności miast i wsi przez unormowanie drogą ustaw i rozporządzeń sprawy bezrobocia, bezdomności i wszelkiego rodzaju wyzysku według zasad społecznych encyklik Papieży Leona XIII i Piusa XI.

5) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. zaleca Sodalicjom umieszczanie w miejscowych gazetach notatek dotyczących katolickiej sodalicyjnej pracy społecznej naszych społecznych postulatów i zabiegów zmierzających do polepszania bytu warstw niższych.

6) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. podkreślając jeszcze raz obowiązek Sodalicyj współpracy z Akcją Katolicką usilnie poleca Sodalicjom przekazywanie do czynnej pracy parafialnej, dekanalnej lub diecezjalnej Akcji Katolickiej sodalisek, które do tej pracy są należycie przygotowane.

7) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. widzi w postanowieniu wcielania absolwentów szkół średnich do obozów junackich niebezpieczeństwo przedwczesnego usuwania młodzieży z pod wpływu wychowania rodzinnego i z tego stanowiska podnosi przeciw niemu poważne zastrzeżenia. Jeżeli atoli jest ono podyktowane koniecznością państwową, Zjazd domaga się usilnie od kompetentnych czynników, by regulaminy obozów junackich nie pozostawiały żadnych obaw zarówno ze stanowiska moralnego jak kulturalnego i bezwzględnie zabezpieczały zaspokojenie potrzeb religijnych młodzieży skupionej we wszystkich ośrodkach junackich. — Zjazd uważa, że celem uspokojenia opinii sfer rodzicielskich, regulaminy te powinny być podane do publicznej wiadomości.

8) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. poleca wszystkim sodaliskom przynależenie do Związku katolickich radiosłuchaczy.

9) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. poleca Sodalicjom szerzenie kultu św. Andrzeja Boboli przez akademie, odczyty, pogadanki, rozdawanie obrazków Świętego lub Jego życiorysów, przez nazywanie domów katolickich, ochron, ulic miast Jego imieniem, aby torować drogę do rychłego ogłoszenia Go za głównego Patrona wskrzeszonej Polski.

10) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. prosi Zarząd Związku S.I.Ż. w Polsce o jak najprędsze wydanie drukiem: a) instrukcji dla kandydatek sodalicyjnych, b) regulaminu szczegółowego dla Zarządów i wszystkich urzędów sodalicyjnych.

11) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. upoważnia do następnego Zjazdu Zarząd Związku do obniżania składek związkowych dla tych Sodalicyj, które mogą się znaleźć w specjalnie trudnych warunkach finansowych.

12) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. aprobuje zamiar Zarządu urządzenia kursu solidacyjnego w Piwnicznej we wrześniu b.r.

13) V-ty Zjazd D.S.M.I.Ż. postanawia, że Zjazd w roku 1940 odbędzie się we Lwowie.

Referat wygłoszony na kongregacji dekanalnej
dekanatu żelechowskiego.

Porównanie rozdziałów V. VI. VII. i VIII. Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego z Synodem Diecezjalnym Podlaskim z 1923 r.

W pięć lat po odzyskaniu niepodległości Polski i wskrzeszeniu diecezji Podlaskiej, powstaje „wielkie dzieło” — Synod Diecezjalny Podlaski. Piszę „wielkie dzieło”, bo gdy uświadomimy sobie skrepowany stan Kościoła podczas niewoli zaborców, trudną i ciężką pracę naszych biskupów nad organizacją diecezji, to stworzenie Synodu Diecezjalnego w tak krótkim czasie i o tak życiowych, trafnych, głęboko ujętych, jak najlepiej zastosowanych przepisach, — wydaje się wysiłkiem nadludzkim. Dlatego, aby poznać różnice traktatu o Akcji Katolickiej Synodu Plenarnego z podobnym traktatem Synodu Diecezjalnego naszego, nie należy niczego wykreślać z tej materii w Synodzie naszym diecezjalnym, lecz owszem powinniśmy zwrócić uwagę na to, co mówi w dziedzinie Akcji Katolickiej nasz Synod Diecezjalny, aby lepiej zrozumieć jak kształtowało się pojęcie Akcji Katolickiej i aby to przekazać historii Kościoła.

Statut 99 na podstawie kan. 139 określa tylko stanowisko kapłana wobec stowarzyszeń, organizacji świeckich, wobec sądów, uczestnictwa kapłana w akcji politycznej i wobec zajmowania odpowiednich stanowisk w zarządach akcji społecznej. Natomiast statut 117 mówiąc o obowiązkach proboszcza zaznacza wyraźniej „Akcję dobroczynną, oświatową i społeczną, proboszcz powinien popierać i rozwijać podług odnośnej instrukcji (Dodatek Nr XVII). Instrukcja ta dzieli prace proboszcza na kościelną i pozakościelną. W pracy pozakościelnej, instrukcja szczegółowo poucza i omawia co należy uczynić na polu dobroczynnym, w dziedzinie wychowawczo oświatowej, w pracy społecznej i nawet politycznej. W krótkości to streszczam.

a) praca dobroczynna — to budowa i prowadzenie przytułków, żłobków, sierocińców, szpitali, lecznic i organizacja opieki nad chorymi i biednymi.

b) praca wychowawczo oświatowa — to troskliwa opieka nad szkołami, nad analfabetami, zakładanie ochronek, prowadzenie kursów, popieranie czytelnictwa dobrych pism, urządzenie kolportażu pism i książek, utworzenie kiosku przy kościele, księgarni, czytelnicy, biblioteki, budowa domów katolickich i t.p.

c) praca społeczna oparta ma być na encyklice Leona XIII „Rerum novarum” — obejmuje zakładanie spółdzielni, kas pożyczkowo-oszczędnościowych, zakładanie zrzeszeń zawodowych i stowarzyszeń mających na celu przygotowanie do życia społecznego — stąd zakładanie stowarzyszeń młodzieży męskiej i żeńskiej i komitetów pracy społecznej w parafii.

Wreszcie w ostatnim punkcie instrukcja mówi tak „Wszelka praca dobroczynna, oświatowa i społeczna, piwinny się ostatecznie łączyć w jednej centralnej organizacji parafialnej Akcji Katolickiej, organizacja ta całej akcji katolickiej w parafii nadawać będzie ogólny kierunek, harmonizować ją i wspierać. Centralna organizacja parafialna, będzie pierwszą komórką Akcji Katolickiej, która następnie rozrośnie się w większe ciało — w centralną organizację dekanalną, a ta ostatnia w centralę diecezjalną przez co powstanie w diecezji Liga Katolicka, która następnie połączy się z Ligą Katolicką ogólnopolską. Tyle o akcji katolickiej mówi Synod Diecezjalny Podlaski, a mówi na owe czasy b. dużo, bo określa formę i nawet program Akcji Katolickiej. W tym bowiem czasie t.j. w 1923 r. organizacja Akcji Katolickiej nie tylko w Polsce ale i zagranicą zaczęła przybierać różne formy i kształtować różne programy. Akcję Katolicką ujmowano w różne formy i programy dlatego, że Stolica Apostolska w swoich enuncjacjach nie formę, lecz cele i istotę akcji katolickiej rozstrząsała. Kościół św. od początku głosi swoje hasło „Restaurare omnia in Christo“. To hasło usiłują zrealizować wielcy papieże jak Leon XIII, Pius X, Benedykt XV i Pius XI w swoich encyklikach, listach i przemówieniach. Jednak twórcą właściwym Akcji Katolickiej zorganizowanej jest obecny Ojciec św. Pius XI. W 1923 roku 2 października Pius XI zatwierdza już statuty stowarzyszeń zorganizowanej i zjednoczonej Akcji Katolickiej włoskiej. W tym czasie organizuje się Akcja Katolicka w Belgii, Holandii i Francji. Jak jest u nas w Polsce? Otóż do 1918 r. ruch organizacyjny był u nas krępowany, jak wiemy, przez rządy zaborcze. Po odzyskaniu niepodległości powstają różne organizacje starszych, a w Poznańskim Stowarzyszenia Młodzieży męskiej i żeńskiej, które z czasem rozszerzają się na całą Polskę. Odbywają się już konferencje Biskupów Polski w Częstochowie, zjazdy katolickie, kursy katechetyczne i duszpasterskie i nawet kursy Akcji Katolickiej. I w tym czasie, t. j. około r. 1928, pojęcie Akcji Katolickiej zarysowuje się coraz bardziej, coraz głębiej i wyraźniej. Wreszcie Ojciec św. Pius XI w liście swoim z dn. 30.VII.1928 r. do przewodniczącej Międzynarodowej Unii Kobiet Katolickich p. Stembergh-Engeringh ogłasza ścisłą definicję Akcji Kat., pisząc, że akcja katolicka jest to udział świeckich w apostołstwie hierarchicznym Kościoła Katolickiego dla obrony zasad religijnych i moralnych oraz dla rozwoju akcji społecznej pod przewodnictwem hierarchji kościelnej celem odnowienia życia katolickiego w rodzinie i społeczeństwie. Z enuncjacji Stolicy Apostolskiej wiemy również, że Akcja Katolicka ma być *acies bene ordinata*. Określenia te już rozproszyły wątpliwości i stały się podstawą do dalszej pracy nad programem Akcji Katolickiej. U nas co do formy organizacji Akcji Katolickiej istniały dwa prądy. Pierwszy nie tworzyć nowych organizacji, tylko przyjąć istniejące do akcji katolickiej i związać je Ligą Katolicką. Nawet w 1927 r. odbył się w Warszawie kurs instrukcyjny Ligi Katolickiej. I drugi prąd — Akcję Katolicką oprzeć na 4 kolumnach, czterech organizacjach akcji katolickiej. Odbywa się kurs A.K. w diecezji Łódzkiej w 1929 r. W tym czasie Księża Biskupi na konferencji powołali specjalną komisję, która ostatecznie ma stworzyć podstawy organizacyjne Akcji Kat. w Polsce. Sekretarzem

general. komisji mianowany został ks. prałat St. Adamski. Od 19.II do 21.III.1930 r. zorganizowano kurs A.K. w Poznaniu dla diecezjalnych dyrektorów A.K. Na kursie tym skonstruowano ogólnopolski schemat organizacji A.K. i ułożono jej program, który z małymi poprawkami został zatwierdzony przez Episkopat Polski. Od tego czasu zorganizowana w cztery kolumny A.K. wraz z pomocniczymi stowarzyszeniami rozpoczyna swoje działanie według zatwierdzonych statutów. Ciężko i trudno było przełamać pierwsze lody w budzeniu ducha i zapału do nowej organizacji A.K., jednak zrozumienie dla tej Bożej sprawy zaczęło zataczać coraz większe kręgi. Pierwszy Polski Synod Plenarny odbyty w 1936 r. w Częstochowie ogłasza w 1938 r. swoje uchwały jako już obowiązujące.

Otóż dla Akcji Katolickiej Synod Plenarny poświęca cały V rozdział uchwał. Mamy już tu określoną zależność całego ustroju A.K. w Polsce od Episkopatu, a w diecezji od biskupa. Synod Plenarny podaje w ogólności obowiązki władz A.K., obowiązki zrzeszeń należących do A.K. i określa Synod kogo należy powoływać na stanowiska kierownicze A.K., określa urząd asystenta kościelnego i jego obowiązki. Wreszcie rozdział V Synodu nakazuje nauczycielom religii obowiązek przygotowania dzieci do Akcji Kat., a zakoncom do współpracy na tym polu.

Ponadto wzywa wiernych, aby wstępowali w szeregi organizacji Akcji Katolickiej i w nich pracowali owocnie.

W rozdziale VI Synod Plenarny zwraca się tak do duchowieństwa, jak i do wszystkich wiernych i w ogólnych zarysach podaje zasady moralnego publicznego życia. Mamy przede wszystkim poznać te zasady i krzewić je w życiu społecznym, kulturalnym i państwowym, a przeciwstawić się błędnym doktrynom politycznym, wystrzegając się błędów nacjonalnego szowinizmu i zwalczając napór pogańskiego rasizmu. W kształtowaniu się zasad katolickich w życiu publicznym, tak wielkie znaczenie ma prasa katolicka. I dlatego następny rozdział VII Synodu Plenarnego, omawiając to zagadnienie, wzywa przede wszystkim wszystkich pisarzy, duchowieństwo do popierania i szerzenia wszelkich pism owianych duchem katolickim. Biskupi, celem popierania i rozpowszechniania wydawnictw katolickich, będą dążyć do utworzenia w diecezjach funduszu prasowego.

Przy kościołach należy urządzać biblioteki, czytelnie i kioski. Wierni mają unikać nabywania złych pism i książek. Cenzura przy wydawaniu broszur i książek ma być przestrzegana z większą ostrożnością i ścisłością. Wreszcie rozdział VIII Synodu Plenarnego nakazuje popierać i szerzyć akcję unijną i misyjną. Stąd we wszystkich parafiach mają istnieć i rozwijać się Papieskie Dzieła misyjne.

W zakończeniu niniejszego referatu ośmielam się dodać, że wszystko to co jest w rozdziałach: V, VI, VII i VIII Synodu Plenarnego jest i w synodzie naszym diecezjalnym z 1923 roku, tylko w innej formie, w innych kształtach i w innej szacie. Dlatego zawsze potrzeba nam tylko zapału, odwagi, sił i pracy ofiarnej, by odnowić wszystko w Chrystusie.

Ks. P. Denejko

Ambona polska w walce o poprawienie doli ludu wiejskiego.

Mównictwo kościelne przyczyniło się w wielkiej mierze do rozwoju kultury ludowej. Wokół bowiem ambony gromadził się lud, z ust kaznodziei czerpał nie tylko uświadczenie religijne, ale też wykształcenie ogólne. Analiza kazań świadczy wymownie, że szermierze słowa Bożego znali potrzeby ludu, zabierali głos w sprawach wielkiej wagi dla dobra narodu i państwa; dzięki wnikliwej obserwacji życia przenikali duszę słuchaczy, karcili błędy i wady, zapalali do cnoty i umiłowania wzniosłych rzeczy, przed narodem nieśli pochodnię wiedzy, znaczyli szlaki potęgi ducha, w proroczym uniesieniu przestrzegali naród przed ruiną i upadkiem. Każdy z nich pukał do serc ludzkich, rozstrząsał sumienia, w przepięknych homiliach prowadził po drodze ewangelicznej prawdy.

Wśród szeregu dostojnych mówców pierwsze miejsce zajmuje kaznodzieja królów i król kaznodziejów ks. Piotr Skarga — ozdoba złotego wieku historii kaznodziejstwa polskiego. Staje przed narodem mistrz słowa — Izajasz polski. Wzrok jego duszy przebija mroczne opony współczesnego życia i sięga proroczo w dal dziejów. Ojczyznę kocha niewymownie, z mazurskim uporem walczy z jawnymi i skrytymi jej wrogami, broni naród przed zakusami reformacji i sekciarskiego rozdarcia. Sekciarze nazywają go inkwizytorem, pieczeniarem królewskim, intrygantem, stronnikiem władzy absolutnej. „Szkalowany, prześladowany, niekiedy publicznie łzony, skoro wstępował na ambonę widział przed sobą nieprzyjaciół, schodząc z niej napotykał nawet gwałtownych napastników. Wystawiony na potwarze, zamiast coby miał w usposobieniu przychylnym słuchaczy czerpać siłę, której tak potrzebował, musiał z głębi ducha swojego rozniecanym zapalem ogrzewać słuchaczy innowierczych, zimnych i źle uprzedzonych”.

W kazaniach sejmowych wznosił się Skarga na szczyty powołania kaznodziei narodowego. W całej międzynarodowej literaturze kaznodziejskiej nie spotkamy takich przepięknych wzlotów ducha, bogactwa myśli, głębi uczucia, jakie biją z mów wygłoszonych przed zgromadzeniem przedstawicieli narodu.

Kazania sejmowe stanowią specjalny typ mównictwa, to też słusznie przyznaje Mickiewicz, że Skarga spełnił wybornie „ideał kapłana i kapłana patrioty”. Skarga też pierwszy zwraca uwagę na dół ludu, na ciężkie warunki życia w atmosferze wyzysku i uciśnienia. Świetny polityk i dyplomata orientuje się dobrze, że w ludzie polskim, we wsi polskiej, tkwi uśpiony rezerwuuar sił. Dlatego też pomimo wrogiego nastawienia uderza w przywileje i prywatę, bierze w obronę uciśnionych, na szalę idei rzuca cały swój czar słowa, całą potęgę woli.

„Dotknąby i onego złego prawa, którem kmiecie i wolne ludki Polski i wierne chrześcijany, poddane ubogie niewolnikami czynią, jakoby mancipia kupieni albo na wojnie sprawiedliwej pojmani byli

i czynią z nimi drudzy, co chcą, na majątności i na zdrowiu i na gardle, żadnej im obrony i forum żadnego o krzywdy ich... Jeśli nie kupieni, ani pojmani, jeśli Polacy tejże krwi, nie Turcy, ani Tatarzy, jeśli chrześcijanie, czemuż w tej niewoli stękają... Na twojej roli siedzi, a źleć się zachowa, spędź go ze swej roli, a wrodzonej chrześcijańskiej wolności mu nie bierz i nad jego zdrowiem i żywotem panem się najwyższym sam bez sędziego nie czyn. Starzy chrześcijanie, którzy za pogaństwa niewolniki kupne mieli, wszystkim wolność dawali jako braciej w Chrystusie, gdy się świętym chrztem z niewolnej diabelskiej wyzwolili, a my wierne i święte chrześcijany, Polaki tegoż narodu, którzy nigdy niewolnikami nie byli, bez żadnego prawa mocą zniewalamy i jako okupione bydło, gdy dla swej nędzy uciekać muszą, pozywamy, i gdy żywności swej indziej, ubodzy i zniechęceni szukają, okup na nich, jak Turcy na więźnie wyciągamy."

"O, co się łupiestwa nzebierało między ludźmi a zwłaszcza panny! — woła w innym piśmie. — Jakie poddanych ubogich i kmieci obłupienie, jakie uciski wszędzie!.. O, jako jest wiele w tym królestwie poddanych ubogich, na które królowie złym niektórym ludziom i krwi żarłokom, tyrańskiego i łakomego serca wilkom, dożywocie, nie wiedząc, aby tacy być mieli, zapisali. Którzy uciążeni, umęczeni od nich, śmierci tylko złych onych urzędników czekają. A ledwie jest inne lekarstwo na ich wybawienie dla trudnej sprawiedliwości okrom samej śmierci... Grzechy te i opresje tyrańskie wołają do Pana Boga, a bez pomsty być nie może, która się na wszystko królestwo obali".

W wezwaniu zaś do pokuty obywateli Korony Polskiej i W.Ks. Litewskiego pisze: „Owo prawo na kmiotki, aby byli w niewoli u panów, a pan mógł go (ich) ze wszystkiego obłupić i zabić, żadnemu się urzędowi o to nie sprawując, jakiej jest niesprawiedliwości pełne, wszystek się świat dziwować może. Ludzie są tegoż języka i rodzaju, co panowie, nie pojmani na wojnie, ani kupieni, ale do roboty tylko i ról najęci z tą umową: moja rola, a twoja robota, rób sobie i mnie... Lecz bezbożnik mówi: wolno mi cię jako kupionego i pojmanego sąsiada porywać, wolno mi cię i zabić bez karania żadnego. O, prawo jakoś dobre. Tak długo ubogie katujesz, uciskasz i gniew boży, na wszystko królestwo wnosisz".

Płynące z ust Skargi, jak z wulkanu, gorące słowa napomnień, nie zdołały złamać chińskiego muru, dzielącego stany polskie, ale świadczą dobitnie, że kapłan patriota śmiało wobec sejmu już w XVI wieku ujmuje się za ludem, podkreśla konieczność reformy stosunków społecznych.

Obok Skargi w epoce Zygmuntowskiej ducha w narodzie krzepił swoją płomienną wymową zakonnik-rycerz O. Fabian Birkowski, zwany „Chryzologiem Sarmackim”. Skarga i Birkowski, jak dwie gorejące pochodnie, przyświecali narodowi blaskiem swojej żarliwej wymowy; duchem i umiłowaniem ojczyzny pokrewni, warunkami pracy i typem wymowy różni. Birkowski jako kaznodzieja obozowy, jako duszpasterz rycerstwa podnosi w swoich porywach pełnych mowach wartość zdrowego ducha i silnego charakteru w wojsku. Nie

obce są też sercu kaznodziei bolączki społeczne ówczesnej Polski. Występuje odważnie przeciwko ciemieniu ludu.

Naród ten prawie od urodzenia swego na śmierć jest oddany, na robotę ciężką, twardą, aby chodził około tej ziemi, od Boga przekłętej... I ten lub to ubogi człowiekiem jest, nie bestią, na wyobrażenie Pańskie stworzonym jest, i ten ma drogę do nieba sobie nagotowaną, przez wiarę i przez święte obyczaje".

W innym miejscu woła: „Depcą nasi Polacy po swoich poddanych, z którymi troje niewidy robią; przez arendy i zastawy, przez łupiestwa i więzienia, a te ciężkie rozmaite; przez robocizny wielkie, od których i dni święte wybiegać się nie mogą. Nakoniec ich bez sądu, bez przyczyny zabijają, ledwie nie swą ręką drudzy wieszają, ścinają. Poddane jako swoje, tak i królewskie, które niemal w niwecz obrócili ci odrzyczłopszy. Tacy teraz pankowie nasi, niegodni, aby ich ludźmi zwano, poszli coś więcej nad bestie okrutne, dziwy robiące, silni są na ubogich ludzi uciemiężenie, nie z potrzeby, ale z rozpusty, stacji, żywności szukają, czego nie zjedzą, to zepsują i psom rozrzuca, ostatek podepcą końskimi nogami... Wspomnij, jako karano Achaba, który wydał winnicę poddanemu swemu Nabotowi: rozumiał, że mu to wolno było, tak pewnie mówił, jak ty łupieżco: mój chłop i to, co chłop ma, wszystko moje... Omylił się... zabił okrutnie od strzały na niepewno puszczonej, głowy jego synów w koszu miasto gron winnych noszono, krew jego żony i jego psy chleptały".

Birkowski wylicza obowiązki możliwych wobec ubogich: „Bo Chrystus Pan w ubogich swoich żebrze, łaknie i pragnie; kto więc ciemniejszy ubogiego, w tym Panu Bogu krzywdę czyni".

Żywe mowy Birkowskiego, podobnie jak Skargi, wpłynęły na opamiętanie niektórych, ale społeczeństwo zbyt było dalekie od ogólnego rachunku sumienia. Słowa zapalały chwilowe chęci, nie przeorały jednak twardego gruntu współczesnych stosunków.

Po Skardze i Birkowskim w obronie uciśnionego ludu zabiera głos Młodzianowski. Rzewne zwroty, tchnące żalem, który mu pierś rozsadza, potężne miłością ojczyzny świadczą o przejęciu się kaznodziei położeniem uciśnionych. „Krwii ubogich ludzi marnie, bez sądu, bez prawa wylana, w cobym cię zebrał? Kto się za tę krew ujął? Kto pozwał? Kto ukarał? Rozumiem tak, że gdyby Pan Bóg nasz wszystkie łzy ludzi ubogich, po Polsce dla uciemiężenia i niesprawiedliwości wylane, w kupę zebrał, mógłby człowiek w nich utonąć. Miła Ukraino, czemuś utonęła? Łzami ubogich. Miły Kamieńcu, czemuś przepadł? Na łzach ubogich ludzi wpłynął do ciebie zawój turecki".

Jakże pokornie a śmiało zarazem na owe czasy i stosunki przemawia do litości, gdy staje w obronie poddanych i roztrząsa sumienie winowajców w homilii na niedzielę V po Wielkiejnocy. „Przełożę niesprawiedliwość i upadam pokornie do nóg, nie z jednym set, nie z jednym tysiąc, nie z jednym sto tysięcy ludzi, bo ze wszystkimi poddanymi. Panowie nie krzywdźcie ich lub przez się, lub przez waszych urzędników. Niema prawa poddanemu przeciw panu, ale

prawa ziemskiego; boć jest prawo przed Bogiem Sędzią. Płonne to przekonanie i prowadzące do piekła, rozumieć, że się godzi panu z królewskiej, z dziedzictwa wyciągać, jaki się mu chce pożytek".

Widząc niezgodę w społeczeństwie zwraca się Młodzianowski w rzewnej modlitwie do św. Stanisława: „Stanisławie Biskupie, pierwszy Szczepanie polski, spraw poważną przyczyną Twoją, aby jako ciało Twoje, które rozsiekane było, a przecie razem się zrosło, tak i rozdwojone serca, rozprószone członki jednego ciała Korony do zgody i jedności przyszły. Drogi mój ludu prosty, podnieś ręce ku świątynicy Pańskiej, bo rękami twojemi, które dla pracy tobie zwielbiadniały, możesz ty jeden z wiarą wyzebrać zgodę Koronie".

Nie tylko mistrze słowa okresu złotego ujmowali się za ludem i walczyli na ambonie o prawa sprawiedliwe. W późniejszej historii wymowy świętej mamy także dowody licznych wystąpień w obronie uciśnionego ludu. Wystarczy wymienić ks. Szymkę, Galarowskiego, Zrzelskiego, a potem Michalskiego, który już wyraźnie mówi o uwłaszczeniu ludu. „Nie korzystajcie z ich ubóstwa i nędzy. Nie wyciągajcie z nich wiele. Uprzedziło was prawo w nadaniu wolności, nagrońdźcie to ludzkością i dobroczynnością. Ułatwicie im nabycie własności gruntowej. Robiąc ich szczęśliwymi, zrobicie szczęśliwą ojczyznę, zrobicie szczęśliwymi samych siebie". A do ludu zwraca się ze słowami pociechy, otwiera przed zastraszonymi horyzonty lepszej przyszłości. „Zrobiono was ludźmi, od was zależy stać się obywatelami. Pracujcie dla nabycia własności. Przywiązujcie się do tej ziemi, która była dawniej więzieniem waszem, dziś staje się dla was ojczyzną i matką. Starajcie się o jej szczęśliwość. Niczego nie oszczędzajcie dla niej".

Odważne i pełne troski głosy urabiały powoli sumienia i w wielu wypadkach przyczyniły się w wielkiej mierze do ulżenia losu wsi polskiej.

O dolę ludu troszczyli się też pasterze-biskupi, którzy w listach swoich podkreślali oddanie i przywiązanie swoje wobec uciśnionych. Wystarczy przytoczyć serdeczne słowa Biskupa podlaskiego Beniamina Szymańskiego z pierwszego listu pasterskiego do wiernych.

„A was-że pominiemy ludu nasz kochany, wy najdroższa cząstko powierzonej nam trzody, który w sieroctwie, służebności, pracach, cierpieniach, niedostatku i nędzy, wieiecie żywot swój? O nie, bynajmniej, ale im niższe trzymacie miejsce w społeczeństwie, tem bliżsi jesteście serca naszego, tem więcej jesteście do was przywiązani; bo tem więcej obowiązków mamy dla was, o ile więcej stosunków łączy nas z sobą. Wy sieroty okrom duchowej opieki, powinniście w nas znaleźć i znajdziecie Ojca swego, bo Bóg co się Opiekunem waszym zowie, na nas w szczególności urząd ten zlewa. Czy ubodzy znajdziecie w nas brata swego, boć my także ubogi żywot poślubiłmy Panu i wiedliśmy od młodości. Niech Pan Bóg zachowa, aby nowa godność nasza, wyrrywając nas z pośrodku waszego grona, miała i serce nasze od was oderwać. Wy słudzy i podwładni znajdziecie w nas

współslugę swego, albowiem nie przyszedłem, aby mi służyło, ale po to abym drugim służył. Ty zaś ludu wiejski, któremu już tyle posług oddaliśmy, do którego się serce nasze oddawna wyrывa, będziesz szczególnie naszej pieczy przedmiotem. Chcemy dla was być prawdziwym i dobrym Pasterzem, bo wy jesteście najszacowniejszą częścią naszej owczarni, najpiękniejszym klejnotem korony naszej, wy najlepiej poznajecie swego Pasterza i kochacie go najszczerzej i słuchacie głosu jego, dlatego też prawdziwie owcami naszymi jesteście, które i znamy najlepiej i kochamy najwięcej".

Świątobliwy Biskup żarem swego słowa i przykładu uzbroił duszę ludu podlaskiego do mężnego znoszenia krwawych prześladowań.

Te krótkie wyjątki z dzieł wybitnych mówców świadczą dobitnie o nastawieniu ambony polskiej do zagadnień, związanych z potrzebami wsi. Ileż zaś kazań nie przeszło do literatury i historii wymowy świętej? Ile gorących upomnień padało z ambon wiejskich kościołków? Wszak kapłani pracowali z ludem, nie mogli więc być obojętni na los swoich parafian.

Nie wspominamy czasów ostatnich, gdzie duchowieństwo zapatrzone we wzory dawne, kroczy nadal mężnie po drodze Chrystusowego duszpasterstwa i nie tylko na ambonie, ale w codziennym ogniu poświęceń i pracy społecznej wykuwa lepsze jutro wsi polskiej.

Ks. Józef Księżopolski.

Ostrożnie z egzaltacją niektórych ksiąg dewocyjnych.

Kongregacja św. Oficjum potępiła ostatnio i umieściła na indeksie książek zakazanych trzy tomy prac pisarki włoskiej Luizy Piccarreta zatytułowanych „Zegar Męki Pana Naszego Jezusa Chrystusa z traktatem o Woli Bożej” (Orologio della Passione di Nostro Signore Gesu Cristo con trattato sulla Divina Volontà), „W królestwie Woli Bożej” (Nel Regno della Divina Volontà) i „Królowa Nieba w Królestwie Woli Bożej” (La Regina del Cielo nel Regno della Divina Volontà). Potępienie tych książek jest znamienym, jest bowiem jednocześnie osądzeniem fałszywego i niebezpiecznego mistycyzmu, dość często występującego w naszych czasach. Zjawiają się osoby, zwłaszcza niewiasty, którym — często w dobrej wierze — wydaje się, że obdarzone zostały szczególnymi łaskami duchowymi i które czują potrzebę informowania ogółu o swych rzekomych wizjach i „objawieniach” nadnaturalnych, będących w rzeczywistości wytworem ich chorej i wybujałej wyobraźni.

Pomnik Ks. Kordeckiego w Szczytnikach koło Kalisza.

30 października 1938 r. w Szczytnikach koło Kalisza odsłonięto pomnik Ks. Przeora Augustyna Kordeckiego.

Komitet budowy pomnika zwraca się z prośbą do wszystkich Polaków o ofiary na ów pomnik. Datki pieniężne można wpłacać do P. K. O. na Nr 67246 — Komunalna Kasa Oszczędności miasta Kalisza.

Działalność Instytutu Różańcowego.

W prastarym grodzie Kopernika w Toruniu obrał sobie siedzibę Instytut Różańcowy.

Jadąc statkiem po Wiśle, kiedy nasz wzrok spocznie na pięknym widoku Torunia — rzuca nam się w oczy położona przy parku na wyniosłym wzgórzu, stylowa willa, w której mieści się Instytut Różańcowy.

Założycielem i obecnym dyrektorem Instytutu Różańcowego jest ksiądz Franciszek Nowakowski.

Zadaniem jakie sobie przyjął Instytut Różańcowy do zrealizowania jest:

1) krzewienie Mariańskiej idei Różańcowej w społeczeństwie polskim.

2) zwalczanie bezbożnictwa we wszystkich jego przejawach.

W obecnym okresie Instytut Różańcowy realizuje, ze swego obszernego programu, dwa zasadnicze punkty:

A. Rozszerza myśli Papieża Piusa XI, rzucone przed rokiem do świata katolickiego w encyklice „O Różańcu św. N.M.P.”

Do tego celu służy wydawany przez Instytut: „Przegląd Różańcowy” — dwumiesięcznik dla działaczy katolickich; popularne, dość znane w Polsce „Czytanki Różańcowe” — miesięcznik dla rodzin katolickich; oraz „Czytanki Różańcowe Dzieci” — miesięcznik dla dzieci od lat 8 — 14.

B. Prowadzi systematyczną walkę z propagandą komunistyczną w Polsce.

Do tego celu służy znów, periodyczne wydawnictwo, popularne broszury antykomunistyczne, wychodzące co dwa miesiące, pod wspólną nazwą: „Czerwone Sztandary”.

Nadto Instytut Różańcowy posiada cały szereg, własnego nakładu, wydawnictw, o charakterze religijnym i społeczno-oświatowym, których nie wymieniamy w niniejszym artykule, ze względu na brak miejsca.

Zainteresowanym zawsze chętnie Instytut Różańcowy nadeśle na żądanie egzemplarze okazowe wydawnictw, względnie odnośne prospekty.

Instytut Różańcowy, ze względu na swoją pożyteczną działalność ideową, zasługuje na bliższe zainteresowanie się społeczeństwa katolickiego tą placówką, oraz na życzliwe poparcie jego przedsięwzięć i zamierzeń.

Wielki konkurs premiowy „Czerwonych Sztandarów” ogłasza Instytut Różańcowy w Toruniu.

Warunki konkursu: Należy przeczytać 6 broszur z serii „Czerwone Sztandary” i nadesłać, na specjalnym kuponie, odpowiedź na

pytanie: Która broszura z serii „Czerwone Sztandary”, z dotychczas wydanych sześciu numerów, jest najwięcej interesująca?

Konkursowe broszury antykomunistyczne z serii „Czerwone Sztandary”: 1. Wolność — równość — braterstwo. 2. Zbrodnia lubońska. 3. Państwo robotników i chłopów. 4. Podpalacze świata. 5. Przelana krew — woła. 6. Męczennicy.

Za najtrafniejsze odpowiedzi — 470 wartościowych nagród. Termin nadsyłania odpowiedzi do dnia 15 grudnia 1938 roku. Kupon konkursowy znajduje się w jednej z sześciu broszur konkursowych.

Nadmieniamy, że te 6 broszur konkursowych będą nadesłane do wszystkich WKsięży Proboszczów w Polsce, na początku października b.r.

Gdyby więcej osób chciało wziąć udział w konkursie, w takim razie dla uzyskania kuponu trzeba zamówić dalsze sześć broszur w Instytucie Różańcowym w Toruniu. Całkowity koszt broszur konkursowych wraz z przesyłką wynosi 1 złoty.

W konkursie może brać udział każdy, nawet kilkanaście osób z jednej parafii, ktokolwiek zakupi owe sześć broszur konkursowych, wpłacając za nie 1 złoty.

Wypełniony kupon konkursowy wraz z dowodem wpłaty za owe sześć broszur, należy nadesłać do dnia 15 grudnia 1938 roku — pod adres: Instytut Różańcowy — Toruń, Rybaki 59.

Drugi tom Pisma św. Starego Testamentu

obejmujący księgi: Jozuego, Sędziów, Rutę, Dwie Samuela i Dwie Królewskie. Przekład z oryg. hebrajskiego z obszernym komentarzem naukowym. Wielka 8-ka, str. XII + 842. Cena u autora wraz z przesyłką 10 zł. w handlu księgarskim 15 zł.

Pierwszy tom Pisma św. obejmujący Pięcioksiąg Mojżeszowy, w przekładzie z oryg. hebr. z obszernymi wstępami i komentarzem, w rozmiarach wielkiej 8-ki, str. X + 864, opuścił prasę w r. 1937. Skład u autora. Zamawiający razem obydwie tomy, t.j. pierwszy i drugi, otrzymują w cenie 18 zł. wraz z przesyłką.

Na składzie u autora: Proroctwo Jeremiasza. Lamentacje i Księga Barucha. Przekład z języków oryginalnych, z komentarzem str. X + 390. Cena u autora 6 zł. Zamawiający razem z obydwoma tomami Pisma św. otrzymują za 3 zł.

Księga Psalmów wydana w r. 1936, str. IX + 560 jest wyczerpana.

Zaproszenie do przedpłaty.

Tom trzeci Pisma św. Starego Testamentu jest przygotowany do druku.

Tom trzeci obejmuje 8 ksiąg kolejnych, a mianowicie: Dwie Kronik (Paralipomenon), Ezdrasza, Nehemiasza, Tobiasza, Judyty,

Estery i Joba. Rozmiar ten sam, co i pierwszych dwóch tomów, cena również ta sama.

Uprzejmie proszę o łaskawe wcześniejsze zawiadomienie o chęci nabycia, abym mógł przystąpić do druku.

Ks. Józef Kruszyński Katolicki Uniwersytet Lubelski Lublin.
Rachunek w Pocz. Kasie Oszcz. Ks. Dr Józef Kruszyński P. K. O.
68.180 — Warszawa.

BIBLIOGRAFIA

W sprawie prześladowań Kościoła w diecezji Podlaskiej

Autor kilkutomowego dzieła p.t. „Bojownicy Kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861 — 1915” bp. Paweł Kubicki przystępuje do opracowania nowego dzieła p.t. „Przyczynki do dziejów prześladowań unii w Lubelskim, na Chełmszczyźnie i na Podlasiu”.

Obok materiałów, zebranych dla tego przedmiotu w różnych archiwach, radby zamieścić w tej samej książce notatki odręcznie, robione w obliczu tych prześladowań przez kapłanów i świeckich, a także radosne chwile, przeżywane na tych ziemiach w 1905 — 1906 roku w czasie wizytacji pasterskich, które tam odbywał ś.p. bp. Franciszek Jaczewski.

Ponieważ tu chodzi o teren naszej diecezji i o zwycięstwo Kościoła katolickiego w Polsce, Kuria prosi wszystkich Braci Kapłanów starszych i młodszych, którzy by posiadali swoje lub cudze z tej dziedziny: kronikę czy luźne zapiski z nazwiskami, nazwami, datami, o ślubach unitów, utrudnianie im przystępowania do Sakramentu Pokuty, uczęszczania do kościoła i t. p., by łaskawie je przysłali do Kurii do dnia 31 grudnia b.r. Autor nadmienia, że zastępuje i w tym wypadku metodę, której się trzyma w swoich pracach i wszędzie podaje nazwisko tego, który omawiane notatki pisał lub je przesłał.

Nowa książka o masonerii.

Ukazała się w druku książka Kazimierza Mariana Morawskiego i Włodzimierza Moszczyńskiego p. t. „Co to jest masoneria”. Jest to właściwie podręcznik, niewielki objętością, dający treściwe wiadomości, co to jest masoneria, jej cele, struktura, rola dziejowa, znamiona zasadnicze i t. d.

Jeden z autorów książki, dr K. M. Morawski, znany jest jako wybitny znawca dziejów masonerii. Nowa książka o masonerii jest popularna, na czasie i niewątpliwie pożyteczna. Skład główny w Księgarni Prabuckiego, (Warszawa, Miodowa 1). (KAP).

„Śpiewajmy wszyscy razem” — to zbiorek najbardziej rozpowszechnionych pieśni procesyjnych. Zawiera 27 pieśni najczęściej śpiewanych na procesjach i pielgrzymkach, pieśni do Najświętszej Marii Panny, oraz ważniejsze hymny organizacji katolickich.

Śpiewniczek ten ułatwia wspólny śpiew wszystkich na procesjach oraz jest pomocą w nauczaniu dziatwy pieśni procesyjnych w czasie katechizacji.

Zamawiać w Instytucie Różańcowym w Toruniu. Cena 10 gr. a nadto rabaty.

„Skąd czerpać prawdę o wolnomularstwie”?

Pod takim tytułem ukazała się broszura nakładem Księgarni i Drukarni Katolickiej Sp. Akc. w Katowicach. Broszura licząca 16 stron druku dużej ósemki, dzieli się na trzy działy. Pierwszy poświęcony jest akcji przeciwmasońskiej, drugi przeciwkomunistycznej, trzeci zaś kwestii żydowskiej. Broszura oprócz rozdziałów poświęconych powyższym zagadnieniom, podaje odpowiednią i liczną literaturę jaka ukazała się w języku polskim, oraz wyszczególnia niektóre wydawnictwa w językach obcych. Zainteresowane osoby broszurę tę mogą otrzymać zupełnie bezpłatnie w każdej dużej księgarni. Wysyła ją również bezpłatnie pocztą wydawca: Księgarnia i Drukarnia Katolicka Sp. Akc. w Katowicach.

Przed setną rocznicą beatyfikacji błog. Bronisławy.

Wobec zbliżającej się setnej rocznicy beatyfikacji błog. Bronisławy, pp. norbertanki w Krakowie na Zwierzyńcu wydały świeżo dwie publikacje jubileuszowe: „W hołdzie błog. Bronisławie” pióra p. Zofii Glossówny i „Zwierzyniec pod Krakowem i jego zabytki historyczne” pióra p. Wacława Dudkiewicza. Praca p. Glossówny zawiera zbiór fragmentów scenicznych, deklamacyj itd. na akademie i obchody ku czci błog. Bronisławy. Praca p. Dutkiewicza wprowadza nas w środowisko, w którym żyła i umarła błog. Bronisława i gdzie spoczywają jej święte kości. (K.A.P.)

Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy. Kraków, ulica Kopernika 26, P.K.O. 400.152 poleca następujące książki:

Nowy testament. (Cały). Tłumaczenie ks. J. Wujka, sumienie przeglądnięte i poprawione. Format (14×9 cm). Str. 758. Wyd. Ap. Modl., Kraków 1938.

Niniejsze opracowanie Nowego Testamentu opiera się na tym, jakie przed paru laty wydali OO. St. Styś i J. Rostworowski. Skorzystano jednakże z fachowej, życzliwej krytyki i wprowadzono wiele ulepszeń zarówno we wstępach jak i w samym tłumaczeniu. Szersza kolumna druku i częste użycie kursywy pozwoliły na wyrazistsze rozcłódkowanie i uwypuklenie myśli; przytoczeniom z ksiąg proroczych i z Psalmów nadano formę wierszowaną. Ze szczególniejszą

starannością przeglądnięto listy św. Pawła pragnąc z jednej strony uratować jak najwięcej z przekładu Wujkowego, a z drugiej możliwie najbardziej zbliżyć się w wiernym odtworzeniu myśli do oryginału greckiego. — Poza tym omawiane wydanie Nowego Testamentu posiada wszystkie zalety znanego już opracowania „Ewangelij i Dziejów Apostolskich”, a więc wyraźny i czytelny druk, miły i zgrabny format, oraz niesłychanie przystępną cenę. Jest to bez wątpienia najlepsze jakie posiadamy „kieszonkowe” wydanie Nowego Testamentu.

Jeden egzemplarz na zwykłym papierze oprawiony w płótno, brzegi białe, kosztuje 2.50.

Na papierze brewiarz., opraw. w płótno, brzegi białe 3.60.

Na papierze brewiarz., opraw. w płótno, brzegi czerwone, polerowane lub złożone (do wyboru) 4.50.

Na papierze brewiarz., opraw. w skórę, brzegi jak wyżej 5.50.

Na papierze brewiarz., opraw. w skórę luksusową, brzegi złote 8.

Ewangelie i Dzieje Apostolskie. W przekładzie O. Jakuba Wujka. Wydanie drugie zatwierdzone dla szkół i zalecone szczególnym błogosławieństwem Ojca św. i Najprzew. Księży Biskupów Polskich. — Opr. pł. 1.20 zł.

Ks. dr Szczepan Sobalkowski. Krew, która woła. Str. 141. Kielce, Seminarium Duchowne, rok 1938, cena egz. br. 2 zł z przesyłką.

Całość dziełka składa się z sześciu przemówień na temat znaczenia kanonizacji św. Andrzeja Boboli dla Polski i każdego Polaka z dołączeniem triduum ku czci św. Andrzeja. Przemówienia niniejsze mają właściwą sobie metodę. Każda składa się z czterech części. W pierwszej starał się autor namalować tło historyczne czy terenowe, na którym zarysowuje się wyraziściej postać św. Andrzeja. W drugiej jawi się sam święty w swej życiowej prawdzie; uczy słowem a przede wszystkim przykładem bohaterskich zmagania i cierpień. W trzeciej zawarta jest nauka moralna i praktyczna myśl życiowa. W czwartej wreszcie praktyczne zastosowanie. Za długie te kazania chcą dostarczyć materiału, którym by mówca mógł odpowiednio do potrzeb szafować.

X. M.

Ks. Jan Kubkowski. Pójdźcie osobno. Nakład S. A. „Ostoja”. Poznań, 1938 r. — str. 155.

Dzieło niniejsze poświęcone jest wielkiej sprawie rekolekcji dla męskiej młodzieży pozaszkolnej. Brak takiego dzieła odczuwało się dotychczas w pracy na niwie duszpasterskiej. Autor tę lukę wypełnia w sposób nawskroś pozytywny.

Umiejętnie i praktycznie mówi do młodzieży o celu rekolekcji, o brakach, doskonałości, o głównych wadach i walce z nimi. Nie pomija indywidualizmu młodzieńczego i egoizmu, wkracza w najgłębsze tajniki życia młodzieży pozaszkolnej i wskazuje drogi do zjednoczenia z Bogiem.

Książka tchnie żywością i zainteresowaniem. Ożywiają książkę dobrze zastosowane cytaty z Pisma św. Starego i Nowego Testamentu; przykłady, czerpane z życia świętych, z historii Kościoła i poszczególnych narodów. Tematy te nie są traktowane li tylko teoretycznie, lecz związane ściśle z życiem młodzieży, z nurtującymi w dobie obecnej prądami społecznymi i politycznymi, z ideą chrystianizmu, bolszewizmu, totalizmu i materializmu rasistycznego.

Autor książki szuka wskazań dla młodzieży w encyklikach papieskich — „Rerum Novarum” Leona XIII i „Quadragesimo anno” Piusa XI, w listach pasterskich biskupów, w programie Akcji Katolickiej, a przede wszystkim w działalności Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej.

Książka pisana jest nie na kolanie, o czym świadczy bogata literatura, na której oparł się Autor, a którą umieścił przy końcu swego dzieła. Nabyć tę książkę powinien każdy duszpasterz, który ma styczność z młodzieżą pozaszkolną.

(Ks. B. K.)

Ks. prof. dr Eugeniusz Dąbrowski. Ewangelie, ich powstanie i rodzaj literacki. Warszawa, 1938 r. — str. 157.

W ostatnich czasach daje się zauważyć wzrost zainteresowania literaturą religijną. W zawierusze najrozmaitszych światopoglądów, ścierających się między sobą zapalczywie, ludzie szukają prawdy. Człowiek współczesny, w pogoni nad rozwiązaniem zawitych zagadnień, poczyną szukać odpowiedzi w nauce Chrystusowej. Świadczą o tym wieczory dyskusyjne, urządzane w Domu Katolickim w Warszawie dla inteligencji. Świadczą zebrania młodzieży akademickiej, gdzie wszedł już zwyczaj odczytywania tekstu Ewangelii św. wraz z interpretacją poszczególnych zagadnień. O zainteresowaniu zagadnieniami religijnymi świadczą organizacje św. Augustyna, rozwijające się w niektórych środowiskach naszej diecezji.

Inteligencja nasza odczuwa jednak brak dokładniejszych, ujętych naukowo, wiadomości o Ewangelii św.

Ks. prof. dr Eugeniusz Dąbrowski w książce swej ogłasza cały szereg wykładów, omawiających powstanie i rodzaj literacki Ewangelii św. Autor omawia współczesne kierunki badań nad ewangeliami, które w XIX wieku zogniskowały się około dwóch najgłośniejszych nazwisk: Fryderyka Straussa i Ernesta Renana; charakteryzuje teorię dwóch źródeł, omawia kierunek radykalny, który w wieku XX okazał się szczególnie aktywnym w nauce angielskiej i niemieckiej, a nawet pod nim komunizm ośmielił się podpisać. Autor nie pomija szkoły liberalnej tak mocno propagowanej na wyższych uczelniach Rzeszy, omawia kierunek eschatologiczny, tak modny w dzisiejszych, czasach, a popierany przez modernistów, wreszcie kładzie fundament pod kierunek zwany tradycyjnym.

Książka chce uprzystępnąć czytelnikowi podejście do Chrystusa Pana, pragnie pogłębić wiedzę jego religijną, aby wśród powodzi światopoglądów nie zatracił drogowskazu myśli katolickiej.

Przestudiować ją winien każdy kapłan, myśliciel i działacz katolicki.

(Ks. B. K.)

K. J. Budowa nowego ładu. Poznań, 1938 r. Nakładem S. A. „Ostoja” — str. 159.

Autor tej książki obrał sobie temat obszerny, ale przedstawił go w sposób tak jasny i przystępny, tak interesujący i żywy, że czyta się książkę, jak najbardziej ciekawą powieść.

Tematem książki sprawy społeczne, sprawy pałace, aktualne' dzisiejsze. Mówiąc o komunizmie, autor kreśli cały ustrój Rosji Sowieckiej, działalność Kominternu, organizowanie zwolenników wśród członków katolickich organizacji państw Europy, zwłaszcza Polski; omawia różnice etyki katolickiej i bolszewickiej, podaje sposoby walki z komunizmem, wśród których najważniejszym jest przebudowa ustroju społecznego.

Autor daje podstawy ustroju społecznego, a zamyka je w Psalmie miłości—Zygmunta Krasińskiego:

„Wylać ducha na miliony,
Ciałom wszystkim rozdać chleba,
Duszą wszystkim — myśli z nieba.
Nic nie spychać nigdy w dół,
Lecz do coraz wyższych kół
Iść przez drugich podnoszenie,
Tak Bóg czyni we wszechświecie
Bo cel światów szlachetnienie”.

„Budowa nowego ładu” — to książka, która będzie na długie lata społecznym „Vade mecum” dla wszystkich katolickich działaczy społecznych. Należałoby ją przestudiować w poszczególnych oddziałach Akcji Katolickiej, należałoby ułatwić jej wejście do każdego domu katolickiego.

Sam układ książki wskazuje na to, że będzie to praktyczny podręcznik dla wszystkich komórek organizacyjnych. Po każdym zasadniczym temacie, autor daje ćwiczenia praktyczne do opracowania i przemyślenia. Tematów czołowych w książce jest jedenaście: 1. Nowy ład. 2. Krwawa próba. 3. Walka z Bogiem. 4. Bankructwo. 5. Faszyzm. 6. Hitlerizm. 7. Państwo chrześcijańskie. 8. Wolność zorganizowana. 9. Akcja Katolicka. 10. Apostolski trud. 11. Nasz program.

(Ks. B. K.)

Ks. Robert Gajda. Mały podręcznik do nauki chorału gregoriańskiego w szkołach organistowskich, seminariach i chórach kościelnych.

Nakładem i drukiem Księgarni i Drukarni Katolickiej Sp. Akc., Katowice. Cena 2.40 zł.

Dzielko niniejsze powstało z wykładów wygłaszanych w Oddziale Muzyki Kościelnej Instytutu Muzycznego w Katowicach i ma na celu zapoznanie się z zasadami śpiewu gregoriańskiego i wprowadzenie w życie jego zasad. Ma ono być krótkim i zwięzłym podręcznikiem dla uczniów szkół organistowskich, organistów, dyrygentów i śpiewaków, jak również i doradcą Wielebnemu Duchowieństwu, któremu dla umiejętnego śpiewania chorał — śpiew ściśle kościelny i kapłański — dokładnie znać wypada.

Obok nieodzownych elementarnych wiadomości (wyraz i nazwa „chorał”, notacja chorału, kształty nut, interwały, klucze, przedziały, gwiazdka, neumy, melizmy, podział śpiewów gregoriańskich, tonacje kościelne, liturgiczne księgi choralne) autor traktuje szerzej dużo ważnych rzeczy z praktyki (rytm chorału, psalmodia, kantyki, antyfony, hymny, responsoria, kolekty, czytania liturgiczne, ewangelie, prefacje i Pater noster, pasja, intonacje kapłańskie), dodając wielką ilość przykładów, ułatwiających wniknięcie w ten trudny materiał.

Wszyscy, których obowiązkiem jest kultywować śpiew gregoriański i którym chodzi o wydoskonalenie się w chorale pod względem teoretycznym i praktycznym, nie będą mogli już obyć się bez tego dziełka, wzorowo wprost streszczającego wszystkie konieczne wiadomości na bardzo małej przestrzeni, tym więcej, że jest to podręcznik stojący na wysokości nowoczesnej nauki. Katowice II, dnia 21 czerwca 1938 r. Karol Hoppe, prof. muzyki.

Miesięcznik społeczny „**Orka**”. Założony w 1936 r. Rocznie 2 zł. Zagranicą podwójnie. Zamawiać na adres i konto wydawczyni: Kaźmira Berkan, Poznań—Łazarz, Em. Szczanieckiej 9a. P.K.O. 202.494.

Treść. Artykuły: Nasze piśmiennictwo. Posucha. Droga wzwyż. Ankieta Orki. Nasze Dziś: Marnotrawstwo. Jeszcze dziś. Zdrowie. O zdrowie z kazalnicy. Ubiór. Książki: Studia Katolickie. Młody Polak i Dzwonki. Fischer—Osińska. Szuman—Cyrankowski. Halecki. Ateneum Kapłańskie. Kalendarz Głosu Karmelu. Debout. Schleich. Nasze Rozmowy.

Orka zawiera praktyczne inicjatywy dla społeczników: prelegentów, pisarzy, wychowawców i t. p. Nadaje się dla Czytelni publicznych, organizacji. Numery okazowe wysyłane są bezpłatnie kilka razy w miesiącu. Nabywać można Orkę także w Księgarni A. Cybulskiego, Poznań, św. Marcin 9-10.

Już wyszedł z druku i jest do nabycia **Słownik Kościelny łacińsko-polski** układu ks. prof. dr Alojzego Jougana. Na 578 stronach dużej ósemki pagina pacta 1160 pag. zawiera 27000 wyrazów, podając każdego obszerne znaczenie teologiczne i liturgiczne, daty i imiona wszystkich papieży, wszystkich stolic biskupich, zakonów, zgromadzeń, Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych — techniczne terminy prawa kościelnego, cytaty z tekstu Wulgaty itp. Na zamówienie wysyłamy odwrotnie. Cena 14 zł, w oprawie twardej 16 zł.

Dyrekcja Zakładu Wychowawczego w Miejsu Piastowym.

„Kalendarz Królowej Różańca Św. na rok 1939.

Wyd. Instytutu Różańcowego w Toruniu. Str. 144. Cena 1 zł.

Bogata treść zaczerpnięta ze wszystkich dziedzin życia; wiele ciekawych nowelek, opowiadań, obrazków; z górą 40 pięknych ilustracji; dużo praktycznych rad i informacji; spis jarmarków i targów w Polsce; oraz wiele rozpraw i artykułów na różne aktualne tematy — powodują, że kalendarz ten staje się pożądanym przyjacielem każdego domu.

Nadto tegoroczny „Kalendarz Królowej Różańca św.” jest cegiełką na budowę kościoła przy Instytucie Różańcowym, pod wezwaniem Królowej Różańca św.

Kupując zatem kalendarz, tym samym stajemy się ofirodawcami na świątynię dla Królowej Niebios.

„Przegląd Różańcowy“ Nr 5 (wrzesień — październik 1938 r.

Wydawnictwo Instytutu Różańcowego. Str. 48. Prenumerata roczna 3 zł. Pojedynczy egzemplarz 50 gr.

„Przegląd Różańcowy” Nr 5/38 zawiera, obok wiele artykułów na aktualne tematy, głosy Biskupów Polskich o Różańcu św., napisane z okazji rocznicy encykliki papieża Piusa XI „O Różańcu św N.M.P.”

Ze względu na aktualną i cenną treść „Przeglądu Różańcowego” — zasługuje on na specjalne zainteresowanie. j.

W obronie Chrystusa Króla. Dramat religijny wedle powieści ks. Banghi T.J.: „Maria Guadalupe” opracowany przez S. Marię Alicję i ks. Turbaka T.J. Cena z prawem przedstawiania 1.50 zł. Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy. Kraków, Kopernika 26.

Treść dramatu bardzo interesująca, przedstawiająca bohaterskie walki katolików Meksykańskich w obronie Kościoła przeciwko rządowi Callesa. Sceny dramatu pełne napięcia, wzruszające i pobudzające widza do odważnego stanięcia przy Chrystusie Królu, który swoją miłością zwycięża świat. Akcja rozwija się niezwykle żywo i naturalnie. Napięcie uczuciowe silne a zarazem psychologicznie uzasadnione. Ze względu na swoją ideę: Chrystus jest Królem ludzkości, dramat ten możnaby nazwać dramatem Akcji Katolickiej.

Wystawienie nie przedstawia technicznych trudności tak, że dramat ten można odegrać przy najprostszych środkach scenicznych. Zrozumiały i przystępny dla ludowych zespołów teatralnych a zarazem odpowiadający artystycznym wymaganiom i większych teatrów amatorskich.

Jan Śnieżnica: Zakład. Cztery opowiadania dla młodzieży. Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy. Kraków, Kopernika 26. Cena 2 zł.

Wśród rozlicznych książek dla młodzieży, jakie się ostatnio ukazały, wybija się książka wspomniana powyżej, skreślona ręką doskonałego znawcy młodzieńczych dusz. Są to opowiadania oddziałujące nadzwyczaj plastycznie i żywo życie szkolne, jego szare dni i dramatyczne zmagania. Prądy nurtujące w społeczeństwie a nawet komunizm i bezbożnictwo przenikają do klas szkolnych i znajdują oddźwięk w duszach młodzieży, której brak jasno skryzalizowanych celów i ideałów. Jednostki jednak szlachetne i bohaterkie nie tylko nie idą za złudnymi blaskami, ale zawsze potrafią skierowywać z błędnej drogi i pociągać za sobą chwiejnych i niezdecydowanych. Opowiadania powyższe, które noszą na sobie ten właśnie charakter, czyta się bez przesady jednym tchem, do czego przyczynia się jeszcze żywy i barwny styl oraz doskonale przeprowadzona akcja. Książka ta powinna się znaleźć w ręku każdego ucznia gimnazjum i liceum.

W połowie bieżącego miesiąca rb. ukazała się z druku praca wychowanka Szkoły Nauk Politycznych przy Instytucie Naukowo-Badawczym Europy Wschodniej w Wilnie p. Antoniego Wiśniewskiego p.t. „**Stosunek Państwa do Kościoła w Z.S.R.R.**”

Praca ta dokładnie ilustruje stosunek Państwa Sowieckiego do wszystkich wyznań na terenie ZSRR., przy czym w sposób dobitny charakteryzuje ona rolę „Kominternu” i Związku Bezbożników ZSRR. w walce z religią zarówno na terenie Rosji Sowieckiej, jak i za granicą.

W pracy swej, na podstawie przepisów prawnych, jakie dla uregulowania stosunku Państwa Sowieckiego do wszystkich wyznań wydały władze sowieckie, autor wykazuje, jak się ułożył w ZSRR stosunek Państwa do Kościoła (mowa o wszelkich wyznaniach) z punktu widzenia formalnego, a posługując się materiałami zaczerpniętymi zarówno z literatury sowieckiej jak i z życia sowieckiego, wykazuje, jak się ten stosunek przedstawia w świetle faktów i praktyki organów administracji sowieckiej.

Praca ta jest oparta na podstawowym dekrete władz sowieckich z dnia 23 stycznia 1918 roku o oddzieleniu Cerkwi od Państwa i Szkoły od Cerkwi. Dekret ten autor uzupełnia szeregiem cykularzy i zarządzeń władz sowieckich, jakie one w ciągu ostatnich lat w tej materii wydały.

Ponieważ z kwestią oddzielenia Cerkwi od Państwa łączy się kilka innych zagadnień, przeto autor podzielił swą pracę na następujące rozdziały, a mianowicie rozdział I — Kościół a Państwo w ogólności; rozdział II — Wolność wyznania i wykonywania obrzędów religijnych; rozdział III — Religia a obowiązki obywatelskie, rozdział IV — Organizacja życia religijnego; rozdział V — Położenie materialne organizacji religijnych; rozdział VI — Stanowisko prawne duchowieństwa; rozdział VII — Kościół a Szkoła i rozdział VIII — Zakończenie.

W rozdziale I omówione zostały zasadnicze systemy jakie kształtują wzajemne stosunki Państwa Sowieckiego do Kościoła. Dla

bardziej plastycznego uwypuklenia zmian w stosunkach państwowo-kościelnych, jakie zaistniały na terenie Z.S.R.R., Autor przedstawia w ogólnym zarysie historię Cerkwi Prawosławnej w Rosji. W rozdziale II autor analizuje normy prawne, które z punktu widzenia prawodawstwa sowieckiego zabezpieczają wolność wyznania i wykonywania obrzędów religijnych, ilustrując swe wywody zarządzeniami władz administracji sowieckiej odnoszącymi się do tej kwestii. W rozdziale III omówione zostały obowiązki obywatelskie z punktu widzenia przynależności wyznaniowej. W rozdziale IV przedstawiona jest organizacja życia religijnego i działalność Związku bezbożników wojujących ZSRR. W rozdziale V autor zastanawia się nad położeniem materialnym w organizacjach religijnych, a w rozdziale VI nad stanowiskiem prawnym duchowieństwa. Rozdział VIII dotyczy skutków oddzielenia Szkoły od Cerkwi, przy czym w rozdziale tym mowa jest również o działalności Związku bezbożników wojujących wśród młodzieży szkolnej. W rozdziale VIII jako zakończenie daje autor historyczny przegląd stosunku rządu sowieckiego do Kościoła (mowa o wszystkich wyznaniach), a przedstawiając poszczególne etapy walki władz sowieckich z religią, wyprowadza ostateczne wnioski.

Wobec tego, że omawiana praca daje wyczerpujący i aktualny obraz stosunków władz sowieckich do wszystkich wyznań, a równocześnie przedstawia rolę „Kominternu” i aką odgrywa on w akcji antyreligijnej poza granicami ZSRR, zapoznanie się z tą pracą zarówno Duchowieństwa wszystkich wyznań jak i szerokich rzesz wyznawców poszczególnych religii jest zdaniem naszym pożądane.

Książka ta wydana została w sposób estetyczny na dobrym papierze i zawiera stronic 120 + VIII in 16°. Cena książki wynosi w handlu księgarskim zł. 3.

— o —

Instytut Różańcowy wydaje popularne broszury antykomunistyczne pod wspólną nazwą „Czerwone Sztandary”.

Dotychczas wyszło 6 numerów tego wartościowego wydawnictwa, a mianowicie: 1) Wolność, równość i braterstwo; 2) Zbrodnia lubońska; 3) Państwo robotników i chłopów; 4) Podpalacze świata; 5) Przelana krew — woła; 6) Męczennicy.

Ze względu na aktualność poruszanych zagadnień w tych popularnych broszurach, oraz pożyteczne wiadomości, jakie każdy nowy numer przynosi — pożądaną byłoby rzeczą, aby dla każdej parafii abonowano, chociaż kilka numerów tego pożytecznego wydawnictwa.

Polecenia godnym byłoby, aby do każdej parafii miejskiej przychodził chociaż jeden numer na każdy tydzień wiernych, a do parafii wiejskiej — 1 egzemplarz dla każdej wsi.

To dałoby niewątpliwie dodatni wynik w szerzeniu właściwego uświadomienia wśród ludu o smutnej rzeczywistości sowieckiej; nadto

byłoby ostrzeżeniem i przeciwdziałaniem, w związku z ożywioną propagandą komunistyczną i bezbożniczą.

Broszury powyższe wydawane są periodyczne, co dwa miesiące. Abonament roczny wraz z przesyłką wynosi 90 groszy. Zamawiać należy w Instytucie Różańcowym w Toruniu.

Ks. dr Franciszek de Hovre i ks. dr Paweł Tochowicz — „Podstawy współczesnej pedagogiki”. Stron 247. Cena 3 zł 75 gr. Nabywać można: Kielce, Seminarium Duchowne. Ks. dr Paweł Tochowicz.

Książka De Hovre'a przetłumaczona i przerobiona przez ks. Profesora P. Tochowicza jest poważną pomocą do zorientowania się we współczesnych prądach pedagogicznych. Wyróżnia się od innych dzieł tego rodzaju przede wszystkim mocną i rzetelną krytyką dotychczasowych podstaw filozoficznych, które stanowią trzon pedagogiki naturalistycznej. Zapoznaje poza tym z dorobkiem katolickich uczonych pedagogów, o których głucho w podręcznikach dla nauczycieli. Na mocnym też gruncie osadza wartość wychowania religijnego. Jest to więc praca czołowa w literaturze pedagogicznej. To też na Zachodzie spotkała się z niezwykle życzliwym przyjęciem. Dowodem tego są tłumaczenia na inne języki.

Dobrze zasłużył się sprawie Tłumacz, że dał tę książkę w ręce Czytelnika polskiego, który dowie się z niej rewelacyjnych wprost rzeczy. Przekona go ona, że pedagogika współczesna w dużej mierze jest zawieszona w próżni. Zrozumie, dlaczego wychowanie jest u nas w ciągłym poszukiwaniu ideałów wychowawczych. Tym większa jest zasługa, że dostosował szereg momentów do naszych rodzimych stosunków.

Ks. dr P. Tochowicz dał przy tym tłumaczenie wzorowe. Wydawnictwo zaś może się poszczycić szatą estetyczną, jaką nadało tej książce.

Należy również podkreślić niezwykle niską cenę. Tłumaczowi i Wydawnictwu widać chodziło o jak największe rozszerzenie się powyższej pracy pośród Duchowieństwa, dla którego przede wszystkim jest przeznaczona.

Na marginesie tych uwag o książce „Podstawy współczesnej pedagogiki” trzeba dodać, że ks. De Hovre napisał także drugie dzieło p. t. „Katolicyzm — jego pedagogowie i jego pedagogika”, liczące 454 strony, które czeka również na przyswojenie go naszej literaturze.

Mały podręcznik zagadnień społecznych. Kardynał Verdier, Arcybiskup Paryża. Tłumaczył z francuskiego ks. Bolesław Kominiek. Nakładem i drukiem Księgarni i Drukarni Katolickiej S. A. w Katowicach.

Autor w formie pytań i odpowiedzi porusza zagadnienia, dotyczące rodziny, spraw społecznych i politycznych. Książeczka ta powinna się znaleźć w każdej bibliotece parafialnej.

"Sprawiedliwy z wiary żywie"... (Rzym. I.17). Ks. Franciszek Kscwery Lutz. Myśli do kazań na niedziele i święta całego roku. Duże serie. Przełożył z niemieckiego ks. Wiktor Bilski. Nakładem tłumacza — 1938. Drukarnia Bolesława Kazaluka w Łodzi, Piotrkowska 85.

Nr 5097.

Siedlce, dnia 28 października 1938 r

Biskup Siedlecki czyli Podlaski.

DEKRET.

Dla dobra dusz, pieczy Naszej Pasterskiej powierzonych, niniejszym Dekretem tworzymy „Instytut Wyższej Kultury Religijnej w Siedlcach”, jako osobę prawną kościelną według kan. 100 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego i art. I i XVI Konkordatu.

Zadanie Instytutu i środki dla osiągnięcia celu określają statuty Instytutu przez Nas jednocześnie zatwierdzone.

Ufamy, że Bóg Miłosierny pobłogosławi temu dziełu zorganizowanemu ku większej Jego chwale, ku pożytkowi Świętego Kościoła katolickiego i dla dobra ukochanej Ojczyzny.

Dan w Siedlcach w dniu 28 października 1938 r., czyli w uroczystość św. Apostołów Szymona i Judy, patronów diecezji.

† HENRYK biskup.

Kanclerz ks. Al. Ejme.

Nr 5097-38.

Statuty Instytutu Wyższej Kultury Religijnej w Siedlcach.

I. Nazwa, siedziba i stanowisko prawne i zadanie oraz środki prowadzące do osiągnięcia celu Instytutu.

1. Nazwa: „Instytut Wyższej Kultury Religijnej w Siedlcach”.
2. Siedzibą Instytutu są Siedlce, jako stolica diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej.

3. Instytut posiada osobowość prawną nadaną mu Dekretem Biskupim z dnia 28 października 1938 roku Nr 5097. Instytut rządzi się Statutami zatwierdzonymi przez Ordynariusza, oraz używa własnej pieczęci według wzoru zatwierdzonego przez Ordynariusza.

4. Zadaniem Instytutu jest:

a) Danie możliwości inteligencji pogłębienia wiedzy religijno-moralnej według nauki św. Kościoła katolickiego.

b) Przygotowanie do apostołstwa członków Akcji Katolickiej według wskazań Stolicy Apostolskiej.

5. Dla osiągnięcia celu Instytut:

a) prowadzi systematyczne wykłady, kursy specjalne wraz z ćwiczeniami, seminariami pokazowymi, lekcjami wzorowymi i t. p., tygodnie i dni katechetyczne, misjologiczne, społeczne, odczyty z dyskusjami i t. p.,

b) organizuje biblioteki stałe i ruchome, czytelnie, propagandę i kolportaż ulotek, czasopism; muzeum pedagogiczne i t. p.,

c) prowadzi też działalność wydawniczą.

II. Organizacja Instytutu.

6. Na czele Instytutu stoi dyrektor mianowany przez Ordynariusza z pośród kapłanów, dla zastępowania dyrektora Ordynariusz może zamianować też wicedyrektora, tak samo z pośród kapłanów.

7. Kierownikami sesji będą kapłani, wyznaczeni przez Ordynariusza na przedstawienie dyrektora Instytutu.

8. Ordynariusz mianuje też sekretarza, bibliotekarza, skarbnika i gospodarza.

9. Dyrektor, wicedyrektor, kierownicy sekcji, sekretarz, bibliotekarz, skarbnik i gospodarz stanowią Zarząd Instytutu.

10. Dyrektor organizuje działalność naukową przez tworzenie odpowiednich sekcji, czuwa nad kierunkiem naukowym i moralnym Instytutu oraz reprezentuje Instytut na zewnątrz. Dyrektor podlega Ordynariuszowi, składa mu do aprobaty wnioski Zarządu, opracowane podług niniejszych Statutów.

11. Wicedyrektor zastępuje dyrektora w razie jego nieobecności, spełnia wyznaczone mu przez dyrektora funkcje i jako członek Zarządu Instytutu uczestniczy w posiedzeniach tegoż Zarządu.

12. Kierownicy sekcji spełniają obowiązki, wyznaczone przez dyrektora Instytutu i pod jego kierownictwem oraz uczestniczą w posiedzeniach Zarządu.

13. Sekretarz, bibliotekarz, skarbnik i gospodarz, mianowani według st. 9, spełniają swe obowiązki, pod kierunkiem dyrektora oraz uczestniczą w posiedzeniach Zarządu.

14. Posiedzenia Zarządu a) zwołuje dyrektor Instytutu, który też sam lub przez wicedyrektora przewodniczy na posiedzeniach; b) dyrektor zaprasza na wyznaczone przez siebie terminy członków zarządu; c) uchwały zapadają zwykłą większością głosów, w razie równości głosów przeważa głos dyrektora; może jednak dyrektor, lub w jego zastępstwie wicedyrektor powziąć uchwałę zakwestionować i wstrzymać jej wykonanie aż do decyzji Ordynariusza; d) przedmiotem obrad będą 1-o rozpatrywanie wniosków konferencji grona nauczycielskiego, co do tworzenia lekcji, programów, wykładów i ćwiczeń, oraz spraw, dotyczących kursów specjalnych, tygodni, dni i t. p., 2-o powoływanie wykładowców oraz konferencjonistów. 3-o opracowanie regulaminów dla bibliotek, czytelni i muzeum it.p., 4-o sprawy propagandy, kolportażu i wydawnictw własnych it.p. e) z każdego posiedzenia sporządza się protokół.

15. Słuchacze Instytutu dzielą się na a) zwyczajnych, b) nadzwyczajnych i c) gości. a) Słuchaczami zwyczajnymi mogą być osoby płci obojga, posiadające przynajmniej średnie wykształcenie. b) Słuchaczami nadzwyczajnymi mogą być osoby dostatecznie przygotowane do słuchania wykładów. c) W charakterze gości mogą być obecni na wykładach członkowie Akcji Katolickiej i osoby interesujące się poruszonymi zagadnieniami na wykładach i ćwiczeniach.

16. Słuchacze zwyczajni, którzy pilnie uczestniczyli na wykładach i ćwiczeniach oraz seminariach, mogą składać egzamin dla otrzymania dyplomu z ukończenia odpowiedniej sekcji Instytutu.

17. Słuchacze nadzwyczajni mogą otrzymać świadectwa z przesłuchania przedmiotów, o ile złożą z nich odpowiedni egzamin.

III. Zarys działalności.

18. Wyższe studium religijno-moralne obejmuje 3 letnie studium, na którym będą wykładane a) przedmioty zasadnicze: wstęp filozoficzny do studium dogmatyki katolickiej, dogmatyka katolicka ogólna i szczegółowa, teologia moralna wraz z ascetyką, wstęp do Pisma św. z archeologią biblijną, historia religii, historia kościelna, liturgia, o istocie i organizacji Akcji Katolickiej, wiadomości z nauk społecznych i ekonomicznych; b) przedmioty specjalne, wykładane na poszczególnych sekcjach: I. sekcja katechetyczna: pedagogika ogólna i katechetyka z lekcjami pokazowymi. II. sekcja referentów oświatowych w stowarzyszeniach Akcji Katolickiej: kultura Polski, instrukcje o urządzaniu i prowadzeniu bibliotek i czytelni, o racjonalnym czytelnictwie, pisaniu referatów, inwestycje świetlic, urządzanie wieczornic, gier, rozrywek, zabaw i przedstawień i t.p. III sekcja kierowników stowarzyszeń: wiadomości z prawa kościelnego, o życiu liturgicznym, o Polsce współczesnej, instrukcje o prowadzeniu stowarzyszeń: obradowanie i protokołowanie, prowadzenie ksiąg inwentarzowych i kasowych; wskazówki o urządzaniu przysposobienia rolniczego, gimnastyczno-wojskowego, kursów szycia, gotowania; technika urządzania wycieczek, pielgrzymek i t.p.

Uwaga. W razie potrzeby Zarząd Instytutu tworzyć będzie inne sekcje.

19. Oprócz wykładów będą prowadzone seminaria, ćwiczenia, lekcje pokazowe, zwiedzanie urządzeń bibliotecznych, świetlic, prowadzeń ogrodów i pól, warsztatów i t.p.

20. Grono nauczycielskie stanowią osoby wykładające, przez Zarząd Instytutu wybrane i zatwierdzone przez Ordynariusza, grono nauczycielskie zwołuje na konferencje przewodniczący dyrektor lub jego zastępca, do konferencji należą z prawem głosu kierownicy wszystkich sekcji. Uchwały konferencji zapadają prostą większością głosów obecnych członków konferencji, przy czym w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego. Przedmiotem konferencji będą sprawy programowe i pedagogiczne. Wnioski konferencji zapisane w protokółie przewodniczący przedkłada Zarządowi Instytutu.

21. Przy końcu każdego roku wykładanego słuchacze zwyczajni są obowiązani składać egzamin piśmienny i ustny z poszczególnych przedmiotów przed komisją, złożoną co najmniej z 3 osób pod przewodnictwem dyrektora, jego zastępcy lub kierownika sekcji. Po złożeniu egzaminów przepisanych dla całości kursów, otrzymuje dyplom o uzdolnieniu do pracy w Akcji Katolickiej, podpisany przez Ordynariusza i dyrektora Instytutu. Słuchacze nadzwyczajni mogą stawiać do egzaminów dla otrzymania zaświadczenia o znajomości kursu lub jednego z przesłuchanych przedmiotów.

IV. Majątek, likwidacja Instytutu.

22. Instytut jako osoba prawna może posiadać majątek ruchomy i nieruchomy. Wszelka własność Instytutu powinna być zainwentaryzowana. Majątkiem Instytutu administruje Zarząd Instytutu i składa corocznie sprawozdanie na dzień 1 lipca Ordynariuszowi.

23. Likwidacja Instytutu może nastąpić tylko decyzją Ordynariusza, który jednocześnie wydaje rozporządzenie co do zużycia całkowitego majątku Instytutu.

Niniejsze Statuty zatwierdzamy.

Siedlce, dnia 28 października 1938 roku.

(M.P.)

(—) † **HENRYK bp.**

Kanclerz (—) *Ks. A. Ejme*

Ofiary na kościół katedralny w Siedlcach.

Kuria Diecezjalna Siedlecka czyli Podlaska, pod dniem 7 listopada 1938 r. Nr 5196, wydała do księży Proboszczów i Rektorów kościołów następujące zarządzenie: J.E. Najdostojniejszy Arcypasterz, przychylając się do prośby Prześwietnej Kapituły Katedralnej, zarządził, aby ofiary, zebrane podczas nabożeństw w kościołach diecezji,

w dniu 8 grudnia r.b., to jest w uroczystość Niepokalanego Poczęcia N.M.P. — festum titolare ecclesiae cathedralis—w całości przekazane zostały na zewnętrzny remont kościoła katedralnego.

Zechce przeto WJKs. Proboszcz (JKs. Rektor): 1) w dniu 4 grudnia r.b. — niedziela II Adwentu — uprzedzić wiernych z ambo-ny o powyższym zarządzeniu Najdostojniejszego Arcypasterza; 2) w dniu 8 grudnia zachęcić parafian do złożenia hojniejszych ofiar na potrzeby kościoła katedralnego i zebrać ofiary na tacę; 3) zebrane ofiary w terminie tygodnia przesłać do swego ks. Dziekana; 4) księża Dziekani zaś ofiary z całego dekanatu, ze szczegółowym wykazem, zechcą przesłać **przed 25 grudnia r.b.** do Kurii Diecezjalnej.

Wikariusz Generalny
Biskup Sufragan Podlaski
† Czesław Sokołowski

Notariusz
Ks. E. Pacewski

Redaktor Ks. Jan Grabowski.

Odbito w Drukarni Polskiej, Siedlce Pułaskiego 9, Telefon 3